

Eesti Pank
Bank of Estonia

Eesti maksebilansi aastaraamat 2005

© Eesti Pank, 2006

Address

Estonia pst 13
15095 Tallinn

Telefon

6680 719

Faks

6680 836

E-post

info@epbe.ee

Veebileht

www.eestipank.info

Eesti Panga trükiste tellimisinfo

Telefon: 6680 998

Faks: 6680 954

E-post: trykis@epbe.ee

Tegevtoimetaja: Kadri Põdra

Küljendus: Triinu Talve

SISUKORD

I EESTI 2005. AASTA MAKSEBILANSS	5
Sissejuhatus	5
Maksebilansistatistika aegridade korrigeerimine	8
Lühiülevaade	9
Jooksevkonto	9
Kaubad	10
Teenused	11
Tulu	11
Kapitali- ja finantskonto	12
Otseinvesteeringud	12
Portfelliinvesteeringud	13
Muud investeeringud	13
Jooksevkonto	14
Kaubad	14
Teenused	19
Tulu	24
Jooksev- ja kapitaliülekanded	27
Finantskonto	28
Otseinvesteeringud	29
Portfelliinvesteeringud	33
Muud investeeringud	36
Reservvara	40
II EESTI RAHVUSVAHELINE INVESTEERIMISPOSITSIOON JA VÄLISVÕLG 31. detsembril 2005	41
III MAJANDUSTEOREETILINE KONTSEPTSIOON, METOODIKA JA KOOSTAMINE	46
Maksebilanss	46
Rahvusvaheline investeerimispositsioon	47
Välisvõlg	48
Põhimõisted	49
Kirjete sisu	50
Maksebilansi koostamise süsteem	54
Maksebilansi koostamine Eestis	55
Maksebilansistatistika koostamise õiguslikud alused	58
Andmete konfidentsiaalsus	59
Avalikustamine ja korrigeerimispoliitika	59

I EESTI 2005. AASTA MAKSEBILANSS

SISSEJUHATUS

Majanduskasvu mõttes oli väliskeskkond 2005. aastal Eesti majandusele soodne. Koos maailmakaubanduse elavnemisega suurenes ka kaupade väljavedu Eestist ning kaubaekspordi kasvutempo kujunes veelgi kiiremaks kui varasematel aastatel. Aasta keskmisena kiirenes sisemajanduse koguprodukti (SKP) reaalkasv 9,8%ni, mida võib pidada potentsiaalset taset ületavaks.

SKP kasv oli laiapõhjaline ning haaras peaaegu kõiki tegevusalasid ja töötleva tööstuse harusid. Tänu hoogsale majanduskasvule oli viimaste aegade kiiremaid ka tööhõive kasv, mis aasta keskmisena suurenes ligikaudu 2%. Seejuures vähenes töötus ning tööturul osalemise määr hakkas suurenema. Vaatamata tugevale välisnõudlusele oli 2005. aastale iseloomulik uute töökohtade loomine eeskätt teenindussektoris.

Suvest alates kiirenes taas eeskätt investeringutele tugineva sisenõudluse kasv ning ehitus- ja kinnisvarasektori SKP kasvutempo hoogustus peaaegu 10%ni. Kuigi Euroopa Keskpank (EKP) hoidis rahapoliitilised intressimäärad kogu aasta jooksul varasemal tasemel ja 25baaspunktiline tõus toimus alles detsembris, alanesid Eestis välja antud laenu intressimäärad kuni sügiseni. Seetõttu jäi ka laenukasv jõuliseks ning EKP intressimäärade tõstmise ootusel põhinev laenuintressimäärade tõus jõudis Eestisse alles aasta lõpukuudel. Aasta keskmisena oli 2005. aastal tegemist läbi aegade madalaimate laenuintressimääradega.

Traditsiooniliselt on Eesti majandusarengut toetanud tasakaalustatud eelarvepoliitika, mis kiire majanduskasvu aegadel on päädinud koondeelarve ülejäägiga. Ka 2005. aastal oli valitsemissektori sääst tavapärasel tasemel ning eelarveaasta lõppes viiendat aastat järjest tulude ülejäägiga. Lisaks valitsemissektori säästule hakkas 2005. aastal kiiresti suurenema ka leibkondade sääst. Suur osa sellest suunati elamuehitusse ning seetõttu avaldas leibkondade suurenenud säästmine välistasakaalule oodatust vähem positiivset mõju. Võrreldes varasema aastaga paranes jooksevkonto ja SKP suhe ligi 2 protsendipunkti võrra, alanedes 11%ni.

Nii nagu varasematel aastatelgi, oli säästu ja investeringute lõhe katmisel juhtiv roll välismaistel otseinvesteringutel. Kuna need ei katnud kogu rahastamisvajadust, suurenes jätkuvalt ka välisvõlgnevus. Aasta lõpuks kasvas koguvälisvõlg 90%ni SKP suhtes.

Maailmaturul tõusnud naftahinnad tõid Eestis kaasa küll aasta keskmise tarbijahindade tõusu kiirenemise 4,1%ni, kuid samal ajal muutus konkurentsivõimeliseks kohalikust põlevkivist toodetud kütuse hind. Kokkuvõttes jäi kallinenud nafta kaubabilanssi halvendav mõju väikeseks.

Ehkki hinnangud majanduse üldisele sisemaisele tasakaalustatusele ei viidanud kõrvalekalletele pikaajaliselt jätkusuutlikuks hinnatud arengurajast, osutas kinnisvaraturu analüüs võimalikule tasakaalustamatusele. See väljendus eluasemelaenu ja -hindade kiires kasvus, pakkumispoolsetes piirangutes ja keskmisest kiiremini suurenevates tööjõukuludes ehitussektoris. Välistasakaalu aspektist tähendas see suhteliselt suurt, ehkki SKP suhtes vähenenud jooksevkonto puudujääki. Jooksevkonto puudujäägi vähendamine on seetõttu endiselt üks valitsuse majanduspoliitilisi põhieesmärke.

Ülevaate Eesti maksebilansist ja maksebilansi rahvusvahelistest põhinäitajatest annavad tabelid 1.1 ja 1.2.

Tabel 1. Eesti maksebilanss (mln kr)*

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Jooksevkonto	-3 607,7	-5 178,1	-5 643,6	-12 908,0	-15 415,7	-18 351,6	-18 138,4
Kaubad ja teenused	-3 755,4	-3 167,6	-2 247,6	-8 564,6	-10 199,6	-11 918,7	-10 667,8
Kaubad	-12 096,9	-13 371,4	-13 542,4	-18 455,3	-21 666,7	-25 499,0	-23 295,9
kreedid (FOB)	36 995,2	56 118,1	58 798,5	57 948,7	63 443,7	75 199,5	98 148,1
deebet (FOB)	-49 092,1	-69 489,5	-72 340,9	-76 404,0	-85 110,4	-100 698,5	-121 444,1
Teenused	8 341,5	10 203,8	11 294,8	9 890,7	11 467,1	13 580,3	12 628,1
kreedid	21 951,9	25 263,4	28 135,4	28 164,3	30 674,0	35 666,3	39 836,2
deebet	-13 610,4	-15 059,6	-16 840,6	-18 273,6	-19 206,8	-22 086,1	-27 208,1
Tulu	-1 505,8	-3 458,9	-4 898,6	-5 391,1	-7 375,3	-7 951,0	-8 729,4
kreedid	1 964,3	2 032,5	3 022,2	3 371,3	3 449,5	5 484,5	8 463,0
deebet	-3 470,1	-5 491,4	-7 920,8	-8 762,4	-10 824,8	-13 435,3	-17 192,3
Jooksevülekanded	1 653,5	1 448,4	1 502,6	1 047,7	2 159,4	1 518,0	1 258,6
kreedid	2 257,5	1 944,2	2 016,4	2 065,6	3 670,8	5 276,7	6 267,4
deebet	-604,0	-495,8	-513,8	-1 017,9	-1 511,4	-3 758,6	-5 008,7
Kapitali- ja finantskonto (reservvarata)	5 916,6	7 433,8	5 026,3	13 055,3	18 260,4	21 532,8	23 235,2
Kapitalikonto	17,8	439,1	253,2	636,4	685,2	1 145,3	1 767,5
Finantskonto	5 898,8	6 994,7	4 773,1	12 418,9	17 575,2	20 387,6	21 467,7
Otseinvesteeringud	3 208,2	5 601,4	5 901,3	2 611,8	10 716,0	8 746,8	29 019,2
Välismaal	-1 239,8	-1 043,1	-3 528,3	-2 188,4	-2 149,3	-3 388,6	-7 727,3
Eestis	4 448,0	6 644,5	9 429,6	4 800,2	12 865,3	12 135,5	36 746,4
Portfelliinvesteeringud	156,0	1 417,5	-665,0	2 442,4	2 431,6	9 102,6	-27 412,6
Nõuded	-1 894,9	153,1	-2 100,2	-3 182,9	-5 351,5	-4 775,7	-10 818,3
Omandiväärtpaberid	187,0	53,3	236,5	9,1	-1 028,9	-2 893,5	-4 848,9
Võlaväärtpaberid	-2 081,9	99,8	-2 336,7	-3 192,0	-4 322,7	-1 882,3	-5 969,4
Kohustused	2 050,9	1 264,4	1 435,2	5 625,3	7 783,2	13 878,3	-16 594,2
Omandiväärtpaberid	3 292,3	-538,8	568,4	912,2	1 526,9	2 205,3	-16 179,7
Võlaväärtpaberid	-1 241,4	1 803,2	866,8	4 713,1	6 256,2	11 673,0	-414,6
Tuletisinstrumendid	0,0	17,5	-34,7	-63,7	-19,3	-8,4	-97,6
Nõuded	0,0	-77,8	-0,3	-43,2	-139,1	-35,1	13,6
Kohustused	0,0	95,3	-34,4	-20,5	119,9	26,8	-111,1
Muud investeeringud	2 534,6	-41,7	-428,5	7 428,4	4 446,8	2 546,4	19 958,8
Nõuded	-1 651,2	-2 638,3	-3 716,7	695,1	-2 284,6	-11 168,8	-10 707,0
Pikaajalised	421,8	-1 108,7	-322,7	-1 083,0	-565,6	-6 052,6	5 432,0
Lühiajalised	-2 073,0	-1 529,6	-3 394,0	1 778,1	-1 719,0	-5 116,2	-16 138,9
Kohustused	4 185,8	2 596,6	3 288,2	6 733,3	6 731,4	13 715,2	30 665,7
Pikaajalised	1 691,5	-549,9	1 814,4	1 829,0	4 309,0	3 740,5	16 085,7
Lühiajalised	2 494,3	3 146,5	1 473,8	4 904,3	2 422,4	9 974,6	14 580,0
Vead ja täpsustused	-511,3	14,8	-112,9	779,5	-532,6	244,2	-212,8
Üldbilanss	1 797,6	2 270,5	-730,2	926,8	2 312,0	3 425,4	4 883,8
Reservvara	-1 797,6	-2 270,5	730,2	-926,8	-2 312,0	-3 425,4	-4 883,8

* Vastavalt täiendava teabe laekumisele on korrigeeritud eelmiste perioodide andmeid.

Tabel 1.2. Maksebilansi rahvusvaheliselt võrreldavad põhinäitajad

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Väliskaubanduse käibe osatähtsus SKP suhtes (%)	105,3	135,2	125,5	114,9	116,7	124,3	133,2
Kaubaeksport/-import (%)	75,4	81,1	81,1	75,9	74,5	74,9	77,3
Nominaalne efektiivne vahetuskurss (% eelmise aasta suhtes)	117,1	97,3	101,3	102,0	103,6	101,0	100,3
Reaalne efektiivne vahetuskurss (% eelmise aasta suhtes)	107,3	96,2	102,0	101,9	101,7	101,3	101,1
Kaubandustingimused (ekspordi ja impordi hinnaindeksite suhe)	107,9	112,6	118,4	112,2	121,6	122,4	119,6
Maksebilansi üldbilansi saldo (välisreservide muut; mln kr)	1 797,6	2 270,5	-730,2	926,8	2 312,0	3 425,4	4 883,8
Välisreservide muudu osatähtsus SKP suhtes (%)	2,2	2,4	-0,7	0,8	1,8	2,4	3,0
Jooksevkonto saldo (mln kr)	-3 607,7	-5 178,1	-5 643,6	-12 908,0	-15 415,7	-18 351,6	-18 138,4
Jooksevkonto saldo valitsusülekanneteta (mln kr)	-5 022,8	-6 154,3	-6 639,9	-13 628,4	-17 198,3	-18 878,5	-18 611,2
Jooksevkonto saldo valitsusülekanneteta (% SKP suhtes)	6,1	6,6	6,4	11,7	13,5	13,3	11,3
Valitsusülekanded (neto; mln kr)	1 415,1	976,2	996,3	720,4	1 782,6	526,9	472,8
Valitsusülekanded (% SKP suhtes)	1,8	1,1	1,0	0,6	1,5	0,4	0,3
Majanduse koguvälisvõlg (% SKP suhtes)	54,8	54,4	55,6	60,1	68,9	81,2	90,2
Riigi välisvõla teenindus (% kogueksporti suhtes)	1,1	1,3	1,0	1,7	0,3	0,2	0,7

MAKSEBILANSISTATISTIKA AEGRIDADE KORRIGEERIMINE

2006. aasta I kvartali esialgse maksebilansi avaldamisel 26. juunil korrigeeriti seniavaldatud aegridu tagasiulatuvalt aastani 2000. Korrigeerimise peamised põhjused olid järgmised.

- Maksebilansistatistika aegridade täpsustamine seoses nende integreerimisega rahvamajanduse arvepidamise süsteemi sisend-väljundtabelitesse (2000–2002). Selle tulemusel revideeriti transpordisektori kaubaveoteenuste algandmeid, mis avaldas mõju kaubaveoteenuste kirjele. Täpsustati ka välisabiteenuste ja -ülekannetega seonduvaid kirjeid seoses algandmete korrigeerimise ning arvestusmetoodikate ühtlustamisega Eesti Statistikaametis (ESA) ja Eesti Pangas (EP). Muutused avaldasid mõju teenuste, jooksev- ja kapitaliülekannete kontodele.
- Väliskaubanduse andmete regulaarne korrigeerimine ESA ja Tolliameti poolt. Täpsustusid väliskaubanduse ekspordi ja impordi, aga ka veoteenuste impordi näitajad.
- Reinvesteeritud tulude täpsustamine – üleminek metoodiliselt korrektsemale tegevuskasumi/-kahjumi meetodile (*Current Operating Performance Concept – COPC*) 2005. aastal põhjustas esialgselt jaotamata kasumi põhjal arvestatud reinvesteeritud tulu arvestusliku näitaja korrigeerimist aastaaruannete tegelike näitajate selgumisel. Täpsustused puudutavad aastaid 2004 ja 2005 ning mõjutavad jooksevkonto tulude ning finantskonto otseinvesteeringute kirjeid.

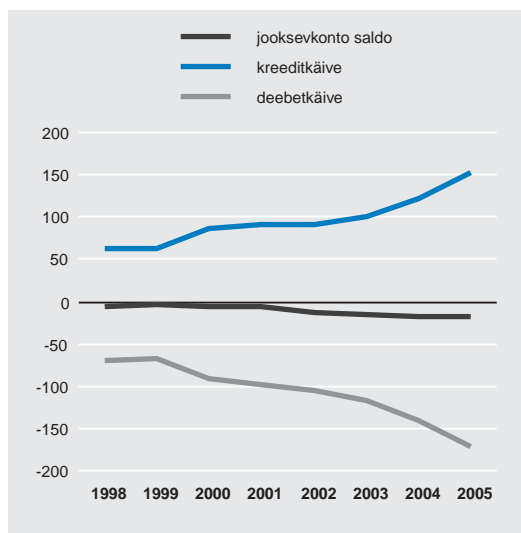
Maksebilansistatistika aegridade korrigeerimise ulatus ja peamised mõjutajad:

Maksebilansi kirje		2000	2001	2002	2003	2004	2005
Jooksev-konto	Enne (mln kr)	- 5 093,4	-5 889,5	-11 882,9	-15 401,9	-17 963,0	-17 285,8
	Nüüd (mln kr)	-5 178,1	-5 643,6	-12 908,0	-15 415,6	-18 351,6	-18 138,4
	Muutus (mln kr)	-84,7	245,9	-1 025,1	-13,7	-388,6	-852,6
	Muutus (% SKPst)	-0,1	0,2	-0,9	0,0	-0,3	-0,5
	Sellest:						
	väliskaubandus	-0,2	0,3	-0,3	-0,1	-0,7	-0,2
	kaubaveoteenused	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
	ariteenused	-0,5	-0,5	-0,4	-0,1	-0,1	0,0
	valitsusteenused	1,4	1,7	0,7	0,0	0,0	0,0
	reinvesteeritud tulu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,3
valitsemissektori jooksevülekanded	-0,6	-1,1	-0,7	0,3	-1,1	-0,1	
Kapitali- ja finantskonto	Enne (mln kr)	5 002,7	5 593,3	11 812,8	15 920,9	19 021,9	17 060,1
	Nüüd (mln kr)	5 163,3	5 756,5	12 128,5	15 948,3	18 107,4	18 351,3
	Muutus (mln kr)	160,6	163,2	315,7	27,4	-914,5	1 291,2
	Muutus (% SKPst)	0,2	0,2	0,3	0,0	-0,6	0,8
	Sellest:						
	kapitaliülekanDED	0,2	0,2	0,3	0,0	0,1	0,0
	otseinvesteeringute reinvesteeritud tulu	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,7	0,3

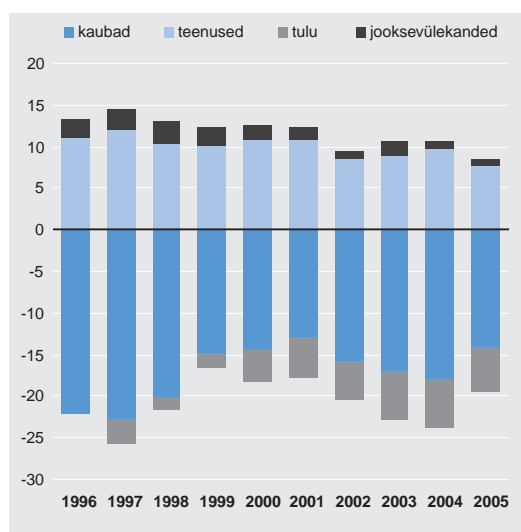
LÜHIÜLEVAADE

Jooksevkonto

Eesti majanduse kiire kasv ning maailmamajanduse mõningane elavnemine 2005. aastal tõid kaasa Eesti välistasakaalu paranemise – maksebilansi jooksevkonto puudujääk hõlmas 11% sisemajanduse koguproduktist (2004. aastal 13%). Absoluutväärtuses jäi puudujääk ligilähedaselt eelmise aasta tasemele, ulatudes 18,1 mld kroonini. Välistasakaalu mõjutas ühelt poolt kaupade ekspordi kiire kasv ning teisalt kõrge investeerimisaktiivsusest tingitud kapitalikaupade suur import. Kaupade ja teenuste kontode negatiivne saldo kokku moodustas 6,5% sisemajanduse koguproduktist (2004. aastal 8,4%). Jooksevkonto kreditiikäive kasvas 26% ja deebetkäive 22%. EL-25 riikide arvele langes kreditiikäibest 76% ja deebetkäibest 78%. Suurim positiivne jooksevkonto saldo oli Eestil Soomega ning suurim negatiivne saldo Saksamaaga.

Jooksevkonto käive ja saldo (mld kr)

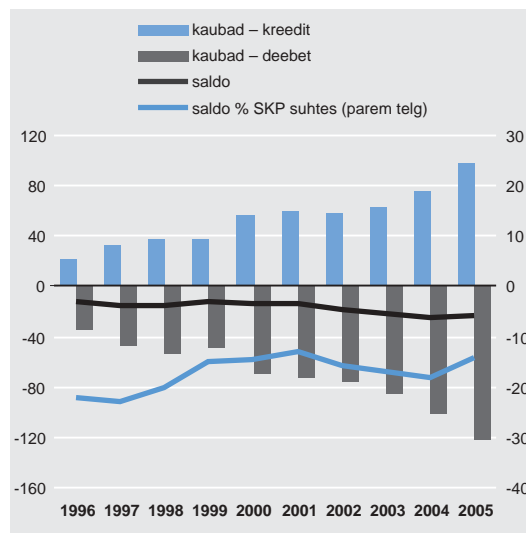

Jooksevkonto komponendid suhtena SKPsse (%)

Kaubad

Jooksevkonto puudujäägi peamise põhjustaja – kaupade konto – negatiivne saldo vähenes aastaga 2,2 mld krooni võrra ja ulatus 23 mld kroonini, moodustades 2005. aasta SKPst 14%. Kaupade väljaveo suurenemine 2004. aastaga võrreldes 31% ehk 23 mld krooni võrra ja ulatus 98 mld kroonini. Kaupade sisseveo kasv eelnenud aasta suhtes jäi väljaveo kasvutempole alla, moodustades 21% ehk 21 mld krooni, millega kaupade konto deebetkäive ulatus 121 mld kroonini. Kaupade käibe mahu hüppelist tõusu 2004. aastaga võrreldes mõjutas nii Euroopa Liiduga ühinemine kui ka 2004. aasta esimestel kuudel kehtinud aruandlussüsteemi muutus (üleminek Intrastati aruandlusele ühendusesisese kaubanduse deklareerimisele)¹.

Kaupade väljaveo suurimad kaubagrupid olid masinad ja seadmed, puit ja puittooted, mööbel ning metalli- ja tekstiilitööstuse toodang. Sisseveos domineerisid samuti masinad ja seadmed, millele järgnesid keemiakaubad, metalltooted ja transpordivahendid. Peamine väliskaubanduspartner oli Euroopa Liit, mille osa kaupade väljaveos moodustas 78% ning sisseveos 76%. Suurima kaubakäibega partnerriigid ELi riikidest olid Soome, Rootsi, Saksamaa, Läti ja Leedu, SRÜ riikidest Venemaa, Valgevene ja Ukraina ning muudest riikidest ekspordi osas Ameerika Ühendriigid ja Norra ning impordi osas Hiina ja Jaapan.

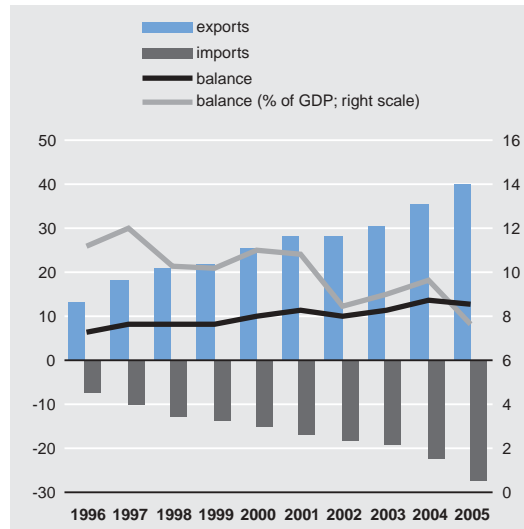

Eesti maksebilansi väliskaubandus (mld kr)

¹ Alates 1. maist 2004 põhineb väliskaubandusstatistika kahe aruandlussüsteemi kombinatsioonil: kaubavahetust Euroopa Liidu väliste riikidega arvestatakse endiselt Maksu- ja Tolliametile esitatud tollideklaratsioonide alusel (nn Extrastat); ühendusesisene kaubavahetus registreeritakse nn Intrastati küsitluse abil, mida korraldab Statistikaamet (vt www.stat.ee). Kui Extrastat võimaldab endiselt kasutada põhikaubandussüsteemi, jättes välja kaubavahetuse läbi tolliladude, siis Intrastat ei võimalda andmetest välja filtreerida läbi vaheladude liikunud kaupa, mis reaalset Eesti siseturule ei jõua, kajastades seega pigem üldkaubanduse põhimõtteid. Seetõttu on nii kaupade sisse- kui väljaveo üldine tase varasemate perioodidega võrreldes kõrgem ja aegridade võrdlemisel tuleb seda eripära silmas pidada. Maksebilansi kaupade konto krediid ja deebet sisaldavad lisaks ametlikule väliskaubandusstatistikale mitmesuguseid meetodikast tulenevaid täiendusi ning hinnanguid Intrastati andmete võimaliku alakaetuse osas.

Teenused

Teenuste konto ülejääk oli 12,6 mld krooni, kahanes aastaga ligi 1 mld krooni võrra ehk 7%. Teenuste käibe dünaamikat mõjutasid enim veeteenused, mille ost kasvas müügiga võrreldes tunduvalt kiiremas tempos. Teenuste konto kogukäibest moodustasid veeteenused enam-vähem sama palju kui aasta varem ehk 41%. Reisisiteenuste ja muude äriteenuste osakaalud langesid pisut ning hõlmasid teenuste kogukäibest vastavalt 26% ja 17%. Oluliselt suurenes ehitusteenuste käive – nii müüdnud kui ka ostetud ehitusteenuste maht kasvas üle kahe korra. Ehitusteenuste osa teenuste käibes tõusis aastaga 4%lt 7%ni.

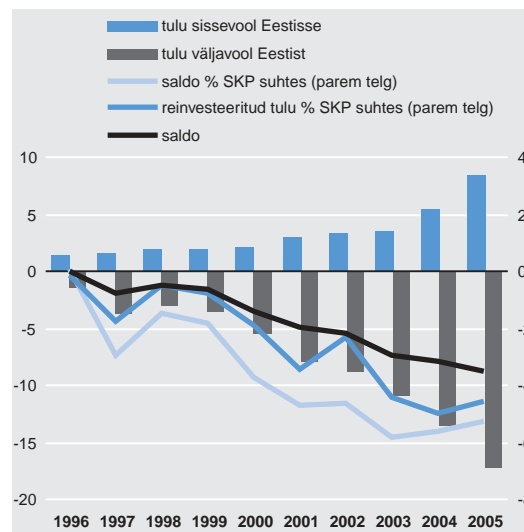

Teenuste konto (mld kr)

Tulu

Tulukonto puudujääk kahanes 10% võrra ning moodustas 8,7 mld krooni. Eesti investorite välismaal teenitud tulu (kreeditkäive) kasvas poole võrra ja ulatus rekordilise 8,5 mld kroonini. Mitteresidentide poolt Eestisse paigutatud kapitalilt ja tööjõult teenitud tulu (deebetkäive) kasvas 28% ja oli 17,2 mld krooni. Tööjõutulu moodustas residentide välismaal teenitud kogutulust 38% ja mitteresidentide Eestis teenitud kogutulust 4%. Ülejäänud osa tulust oli investeringutulu.

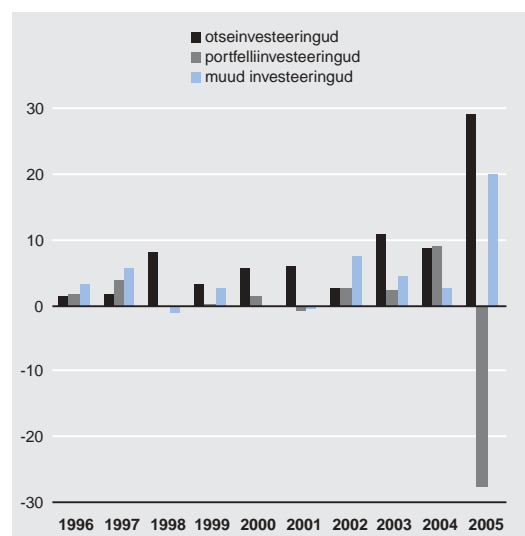
Residentide välismaalt teenitud investeerimistulust hõlmas 62% otseinvesteeringutulu, viiendik portfelliinvesteeringutulu ja viiendik muu investeeringutulu. Mitteresidentide Eestis teenitud investeerimistulust 81% oli otseinvesteeringutulu, 9% portfelli- ja 10% muu investeeringutulu. Reinvesteeritud tulu moodustas 59% residentide ja 73% mitteresidentide otseinvesteeringutulust. Jättes tulukontost välja reinvesteeritud tulu, mille puhul reaalset rahaliikumist ei toimu, oli tulukonto puudujääk 0,9 mld krooni.

Tulukonto (mld kr)

Kapitali- ja finantskonto

Kapitali- ja finantskonto positiivne saldo oli 2005. aastal läbi aegade suurim ehk 23,2 mld krooni. Väliskapitali sissevool toimus põhiliselt muu investeeringukapitalina. Otseinvesteeringute ja portfelliinvesteeringute suured kontodevahelised käibed olid seotud peamiselt Hansapanga aktsiate ülesostmisega, mis väljendus otseinvesteeringute suurenemises ja portfelliinvesteeringute vähenemises.

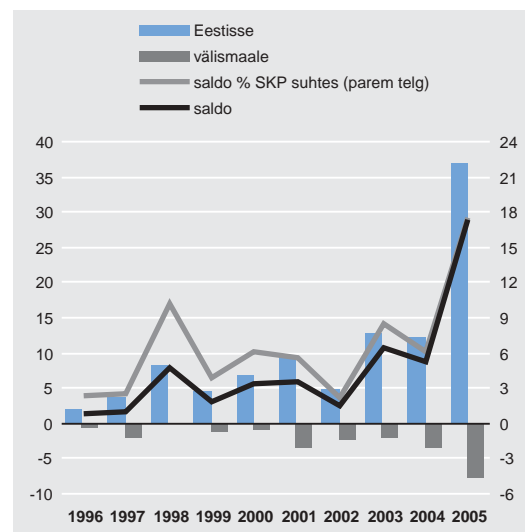
Kapitali- ja finantskonto allkontod (mld kr)

Otseinvesteeringud

Hansapanga ülevõtmise tulemusena oli otseinvesteeringute positiivne saldo rekordilised 29 mld krooni. Hansapanga ülevõtmiseta ulatusid välismaised otseinvesteeringud Eestisse 9,8 mld ja Eesti residentide otseinvesteeringud välismaale 7,7 mld kroonini.

78% otseinvesteeringutest Eestisse olid investeeringud aktsia-/osakapitali ja ülejäänud reinvesteeringute tulust ning muu otseinvesteeringukapital. Hansapanga ülevõtmiseta koosnesid välismaised otseinvesteeringud suure osas reinvesteeringute tulust.

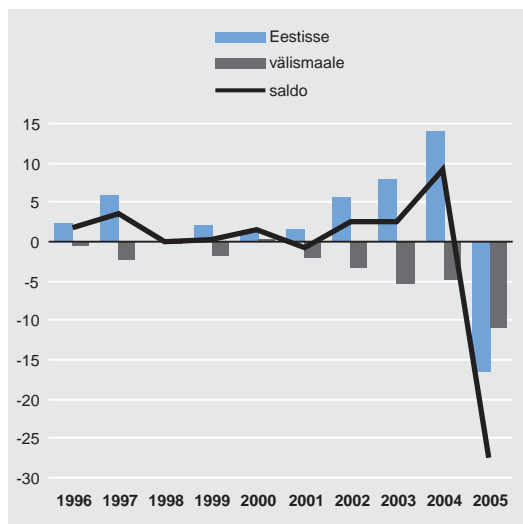
Nii nagu mitteresidentide otseinvesteeringute struktuuris, hõlmasid investeeringud aktsia-/osakapitali ka residentide välismaale tehtud otseinvesteeringutest enamiku – 67%. Reinvesteeringute tulust moodustas 25% ja muu investeeringukapital 8%.

Otseinvesteeringud (mld kr)

Portfelliinvesteeringud

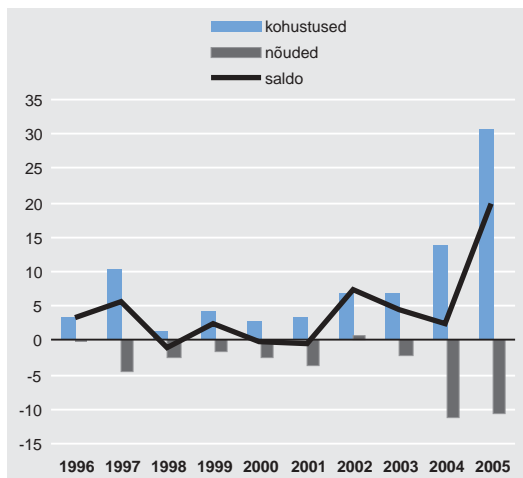
Ka portfelliinvesteeringute negatiivne saldo oli rekordiline – 27,4 mld krooni. Portfelliinvesteeringute nõuded suurenesid 10,8 mld ja kohustused vähenesid 16,6 mld krooni võrra. Hansapanga ülevõtmiseta moodustas portfelliinvesteeringute netoväljavool 4,8 mld krooni. Nõuete suurenemine tulenes peamiselt muude sektorite investeeringutest välismaistesse omandi- ja võlaväärtpaberitesse ning valitsemissektori investeeringutest rahaturuinstrumentidesse. Kohustused vähenesid eelkõige krediidasutuste omandiväärtpaberite kohustuste kahanemise tõttu (Hansapanga ülevõtmine).

Portfelliinvesteeringud (mld kr)

Muud investeeringud

Muude investeeringute netosissevool oli 20 mld krooni. Nõuded kasvasid 10,7 mld krooni võrra. Pikaajalised nõuded küll vähenesid 5,4 mld krooni võrra, kuid lühiajalised nõuded suurenesid 16,1 mld krooni võrra valdavalt krediidasutuste sularaha ja hoiuste ning muude sektorite kaubakrediidinõuete toel. Muude investeeringute kohustused suurenesid 30,7 mld krooni võrra peamiselt krediidasutuste pika- ja lühiajaliste laenukohustuste kasvu tõttu.

Muud investeeringud (mld kr)

JOOKSEVKONTO

Eesti majanduse kiire kasv ning maailmamajanduse mõningane elavnemine 2005. aastal tõid kaasa Eesti välistasakaalu paranemise – maksebilansi jooksevkonto puudujääk moodustas 11% sisemajanduse koguproduktist, võrreldes 13%se puudujäägiga 2004. aastal (vt joonis 1.1). Absoluutväärtuses vähenes puudujääk eelmise aasta suhtes veidi ja ulatus 18,1 mld kroonini. Jooksevkonto defitsiit reinvesteeringut tuluta, mille puhul reaalsel rahaliikumist ei toimu, oli 6,3% SKPst.

Eesti välismajandustegevus piirdus valdavalt ELi riikidega (76% krediidikäibest ja 78% deebetkäibest; vt tabel 1.3). Suurim positiivne jooksevkonto saldo oli Eestil Soomega ning suurim negatiivne saldo Saksamaaga.

Kaubad

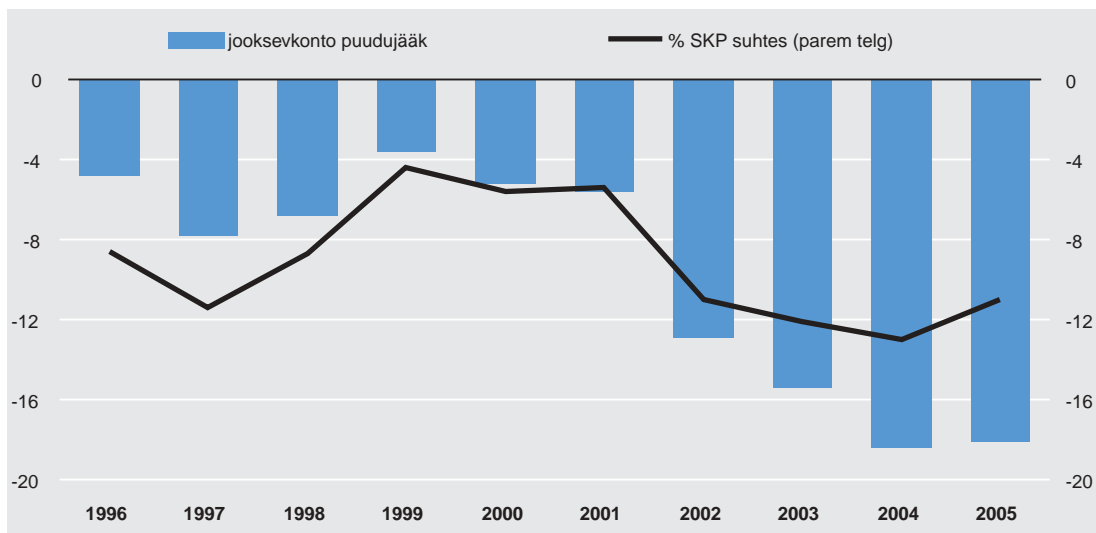
Maksebilansi kaupade konto 23 mld kroonine puudujääk 2005. aastal vähenes eelnenud aastaga võrreldes 2,2 mld krooni võrra (vt tabel 1.4). Sellele aitas suuresti kaasa kaupade väljaveo kiirem kasvutempo sisseveoga võrreldes. Kaupade väljavedu moodustas 98,1 mld krooni, suurenedes aastaga 31%. Kaupade sisseveo maht ulatus 121,4 mld kroonini ja kasv 21%ni. Kaubakäibe mahu hüppelist tõusu 2004. aastaga võrreldes mõjutas nii Euroopa Liiduga ühinemine kui ka 2004. aasta esimestel kuudel kehtinud aruandlussüsteemi muutus (üleminek Intrastati aruandlusele ühendusesisese kaubanduse deklareerimisel; vt ka allmärkus 1 lk 10).

Kaupade väljavedu oli **väliskaubandusstatistika**² esialgsetel andmetel 96,9 mld ja sissevedu CIF-hindades 127,8 mld krooni. Väliskaubanduspuudujääk ulatus 30,9 mld kroonini, suurenedes 2004. aastaga võrreldes veidi.

Kaupade väljaveo 30%st kasvu mõjutas enim masinate ja seadmete, mineraalsete toodete ning metallide ja metalltoodete eksport, kuid ka kõigi teiste kaubagruppide väljavedu kasvas märkimisväärselt (vt tabel 1.5). Masinate grupist 55% moodustasid mobiiltelefonid ja nende osad, mille väljavedu suurenes aastaga 25% ja suundus Soome, Rootsi, Ungarisse ja Saksamaale. Veel eksporditi kaableid Soome, Rootsi, Ühendkuningriiki ja Lätisse ning mitmesuguste elektriseadmete osi Soome ja Rootsi. Kolmveerandi mineraalsete toodete ekspordist moodustas Venemaalt, Leedust ja Valgevenest sisseveetud mootorikütuse taasväljavedu Gibraltarile, USAsse, Kanadasse ning Euroopa Liidu riikidesse. Elektri müük Lätti suurenes veidi, samas kui Venemaale müüdi oluliselt vähem. Metalltoodete grupis veeti välja peamiselt kuumtsingitud terastooteid Ühendkuningriiki, Belgiasse, Ukrainasse ja Lätti, raudkonstruktsioone Taani ja Soome ning vanametalli Türgi, Korea Vabariiki ja Indiasse. Puidu ja puittoodete ning mööbli grupis tarniti puitliipreid Ühendkuningriiki, ehitusdetailide ja puitmaterjali Taani, Soome, Rootsi ja Norrasse ning puidust mööblit ja kokkupandavaid ehitisi Põhjamaadesse, Saksamaale ja Lätti. Garderoobikaupade põhiartiklid olid meeste ülikonnad ja päevasärgid, naiste kostüümid ja spordirõivad Soome, Rootsi ja Venemaale, karusnahad Türgi ning nahkjalatsid Soome, Lätti ja Leetu. Keemiakaupade grupis eksporditi mastikseid, pahtleid, värve ja lakke Venemaale ja Lätti,

² Järgnev analüüs põhineb Statistikaameti väliskaubandusstatistikal ning ei sisalda Eesti Panga poolt maksebilansi kaupade kontole lisatud andmete alalaekumisest põhjustatud hinnanguid ega meetoodilisi täiendusi (kapitalkaupade remont, välisriikidest ostetud proviant jm). Import on CIF-hindades ja analüüsitud lähteriigi järgi.

Termeid „eksport“ ja „import“ kasutatakse liitumishetkest vaid kaubavahetuses kolmandate riikidega, Intrastat-süsteemis kasutatakse mõisteid „kaupade lähetamine“ ja „kaupade saabumine“. Kuna järgnev analüüs hõlmab kaubavahetust nii ühendusesiseste kui ka -väliste riikidega, on lihtsuse ja selguse huvides endiselt kasutatud mõisteid „eksport“ või „kaupade väljavedu“ ning „import“ või „kaupade sissevedu“.

Joonis 1.1. Eesti maksebilansi jooksevkonto saldo (mld kr)

Tabel 1.3. Jooksevkonto saldo riikide ühenduste järgi (mln kr)

	2004	2005
EL-25*	-17 061,1	-16 445,9
Saksamaa**	-7 207,8	-12 672,3
Soome	-1 161,4	5 985,9
Läti	2 334,4	3 903,2
Poola	-2 485,4	-3 275,8
Holland	-1 132,9	-2 613,4
EL-15	-16 409,1	-16 811,7
SRÜ	-3 767,3	-2 752,2
Venemaa	-2 855,6	-2 198,5
Valgevene	-1 125,0	-1 464,9
Kasahstan	-7,6	575,8
Ülejäänud riigid	2 476,8	1 059,7
Hongkong	-962,3	-2 302,7
Norra	1 313,2	2 066,2
Jaapan	-1 084,6	-2 099,8
USA	2 165,3	2 018,6
Hiina	-1 451,3	-2 057,3
Kokku	-18 351,6	-18 138,4

* Siin ja edaspidi on enne 1. maid 2004 vaadeldud ELi 15 liikmesriiki ja 10 liituvat riiki.

** Riigid on järjestatud viimase perioodi jooksevkonto saldo absoluutväärtuse järgi.

Tabel 1.4. Kaupade eksport ja import

	Põhiekспорт			Põhiimport			Saldo (mln kr)
	Maht* (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste ekspordis (%)	Maht* (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste impordis (%)	
1996	21 833,4	12,4	62,1	34 121,6	26,2	82,8	-12 288,2
1997	31 846,5	45,9	63,4	47 499,3	39,2	82,4	-15 652,8
1998	37 786,3	18,7	64,5	53 511,8	12,7	80,8	-15 725,5
1999	36 995,2	-2,1	62,8	49 092,1	-8,3	78,3	-12 096,9
2000	56 118,1	51,7	69,0	69 489,5	41,5	82,2	-13 371,4
2001	58 798,5	4,8	67,6	72 340,9	4,1	81,1	-13 542,4
2002	57 948,7	-1,4	67,3	76 404,0	5,6	80,7	-18 455,3
2003	63 443,7	9,5	67,4	85 110,4	11,4	81,6	-21 666,7
2004	75 199,5	18,5	67,8	100 698,5	18,3	82,0	-25 499,0
2005	98 148,2	30,5	71,1	121 444,0	20,6	81,7	-23 295,8

* Maksebilansi väliskaubanduse osabilansi andmed.

Tabel 1.5. Kaupade väljavedu peamiste kaubagruppide järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2004	2005	2004	2005	2005/2004
Toidukaubad	5 592,6	6 950,1	7,5	7,2	24,3
Mineraalsed tooted	3 388,8	7 354,3	4,5	7,6	117,0
Keemiakaubad	5 343,3	6 967,4	7,2	7,2	30,4
Garderoobikaubad	8 037,3	8 312,5	10,8	8,6	3,4
Puit, paber ja tooted	11 200,9	12 774,5	15,0	13,2	14,0
Metallid ja metalltooted	6 405,8	8 629,6	8,6	8,9	34,7
Masinad ja seadmed	20 313,0	27 325,5	27,2	28,2	34,5
Transpordivahendid	4 535,0	6 537,5	6,1	6,7	44,2
Mööbel, mänguasjad, sporditarbed	6 927,3	8 036,0	9,3	8,3	16,0
Muud	2 870,2	4 036,7	3,8	4,2	40,6
Kokku	74 614,3	96 924,1	100,0	100,0	29,9

plasttooteid Rootsi, Läti ja Soome, lämmastikväetisi USAsse ning ravimeid Leetu ja Läti. Toidukaupu, põhiliselt kala ja kalakonserve veeti Hollandisse, Šveitsi, Venemaale ja Ukrainasse, alkoholi Venemaale ja Soome ning piimatooteid Saksamaale, Itaaliasse, Soome ja Hollandisse. 38% transpordivahendite väljaveost hõlmas peamiselt Soomest ja Saksamaalt sisseveetud sõiduautode väljavedu Läti, Leetu, Belgiasse, Hispaaniasse ja Saksamaale. Mootorsõidukite osad, sh turvavööd, suunati põhiliselt Rootsi ja Venemaale. Muudest kaupadest tarniti automaatikaseadmeid Soome, USAsse ja Rootsi, karastatud klaasi ja klaastaraat Belgiasse, Läti ja Leetu ning tsementtooteid samuti Läti ja Leetu.

Ka kaupade sissevedu kasvas aastataguse perioodiga võrreldes kõigi põhigruppide lõikes (vt tabel 1.6). Impordi kasvu mõjutas enim masinate ja seadmete, mineraalsete toodete ja keemiakaupade suurenenud sissevedu. Masinatest ja seadmetest toodi Eestisse põhiliselt mobiilsidevahendeid ja elektroonikatööstuse osi nii töötlemiseks kui ka sisekäibesse, kuid ka arvuteid, teetöomasinaid ja muid mehhanisme. Tähtsamad partnerriigid olid Soome, Rootsi, Saksamaa, Hongkong, Jaapan ja Singapur. Mineraalsetest toodetest veeti sisse peamiselt mootorikütust Venemaalt, Leedust ja Valgevenest ning maagaasi Venemaalt. Keemiakaupu

Tabel 1.6. Kaupade sissevedu peamiste kaubagrupid järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2004	2005	2004	2005	2005/2004
Toidukaubad	9 581,2	10 985,9	9,1	8,6	14,7
Mineraalsed tooted	7 244,2	11 898,7	6,9	9,3	64,3
Keemiakaubad	12 328,2	14 964,3	11,8	11,7	21,4
Garderoobikaubad	8 928,8	9 390,7	8,5	7,3	5,2
Puit, paber ja tooted	5 837,9	7 003,8	5,6	5,5	20,0
Metallid ja metalltooted	11 534,4	13 066,4	11,0	10,2	13,3
Masinad ja seadmed	30 250,8	39 535,1	28,8	30,9	30,7
Transpordivahendid	12 528,9	13 166,7	11,9	10,3	5,1
Mööbel, mänguasjad, sporditarbed	2 403,2	2 819,1	2,3	2,2	17,3
Muud	4 239,4	4 964,9	4,0	3,9	17,1
Kokku	104 877,0	127 795,5	100,0	100,0	21,9

imporditi Soomest (värvid-lakid, ravimid), Saksamaalt (ravimid, mitmesugused tööstuslikud keemiatooted), Poolast (ravimid, autorehvid) ja Lätist (ravimid). Metallidest toodi sisse terastooted Soomest, Venemaalt, USAst ja Taiwanilt, transpordivahenditest aga põhiliselt sõiduautosid Soomest, Saksamaalt ja Prantsusmaalt, kaubaautosid Saksamaalt ja Soomest ning varuosi Rootsist. Toidukaupadest veeti enim sisse kohvi, suhkrut ja kanget alkoholi Soomest, sigarette ja kalatooteid Leedust, värsket kala Venemaalt ning sealihha Soomest ja Taanist. Garderoobikaupadest olid ülekaalus toorkarushad Soomest, sünteeskiud Korea Vabariigist ning pesu Lätist; puittoodetest toorpuut ja vineer Venemaalt.

Väliskaubanduse puudujääk suurenes aastaga ligi 600 mln krooni võrra (vt tabel 1.7). Ülejäägiga olid kaks kaubagrappi: puit ja puittooted ning mööbel jm tööstuskaubad.

Tabel 1.7. Väliskaubandussaldo peamiste kaubagrupid järgi (mln kr)

	2004	2005
Toidukaubad	-3 988,6	-4 035,8
Mineraalsed tooted	-3 855,4	-4 544,3
Keemiakaubad	-6 984,9	-7 996,9
Garderoobikaubad	-891,5	-1 078,2
Puit, paber ja tooted	5 363,0	5 770,8
Metallid ja metalltooted	-5 128,6	-4 436,8
Masinad ja seadmed	-9 937,8	-12 209,7
Transpordivahendid	-7 993,9	-6 629,2
Mööbel, mänguasjad, sporditarbed	4 524,1	5 216,9
Muud	-1 369,1	-928,1
Kokku	-30 262,7	-30 871,4

Riikide ühenduste lõikes kasvas kaupade väljavedu nii Euroopa Liitu kui ka teistesse riikide ühendustesse (vt tabel 1.8). Ülekaalukalt on peamiseks partneriks kujunenud laienenud Euroopa Liit, kuhu lähetati 2004. aastaga võrreldes 26% rohkem kaupu ja mis hõlmas analüüsiperioodil 78% kogueksportidist. Tähtsamad partnerriigid olid Soome, Rootsi, Läti, Saksamaa ja Leedu. Eksport SRÜ riikidesse kasvas 45%, sh Venemaale 50% ehk 2,1 mld krooni võrra. Ülejäänud riikide esikolmiku moodustasid USA, Norra ja Gibraltar.

Tabel 1.8. Kaupade väljavedu riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2004	2005	2004	2005	2005/2004
EL-25	59 751,5	75 316,4	80,1	77,7	26,0
Soome	17 167,2	25 796,9	23,0	26,6	50,3
Rootsi	11 410,2	12 747,1	15,3	13,2	11,7
Läti	5 981,5	8 441,3	8,0	8,7	41,1
Saksamaa	6 190,7	6 010,8	8,3	6,2	-2,9
Leedu	3 306,9	4 492,4	4,4	4,6	35,8
EL-15	46 444,5	58 537,7	62,2	60,4	26,0
SRÜ	5 795,9	8 381,1	7,8	8,6	44,6
Venemaa	4 178,4	6 284,2	5,6	6,5	50,4
Ukraina	1 257,0	1 335,2	1,7	1,4	6,2
Kasahstan	71,8	293,6	0,1	0,3	309,2
Ülejäänud riigid	9 066,9	13 226,6	12,2	13,6	45,9
USA	2 376,1	2 994,6	3,2	3,1	26,0
Norra	2 429,7	2 789,1	3,3	2,9	14,8
Gibraltar	123,0	1 496,6	0,2	1,5	1 116,6
Kokku	74 614,3	96 924,1	100,0	100,0	29,9

Kaupade sissevedu suurenes samuti kõigi riikide ühenduste lõikes (vt tabel 1.9). Laienenud Euroopa Liidu osatähtsus oli 76%; esiviisikus olid Soome, Saksamaa, Rootsi, Leedu ja Läti. Import Venemaalt kasvas ekspordiga samas mahu ehk 2,1 mld krooni võrra; Venemaale järgnesid Valgevene ja Ukraina. Ülejäänud riikide seas domineerisid Hiina, Jaapan ja Hongkong.

Tabel 1.9. Kaupade sissevedu riikide ühenduste järgi*

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2004	2005	2004	2005	2005/2004
EL-25	81 407,5	97 081,6	77,6	76,0	19,3
Soome	23 164,6	25 060,5	22,1	19,6	8,2
Saksamaa	13 443,2	17 823,7	12,8	13,9	32,6
Rootsi	10 184,2	11 207,1	9,7	8,8	10,0
Leedu	5 612,2	7 676,7	5,4	6,0	36,8
Läti	4 861,8	6 018,1	4,6	4,7	23,8
EL-15	64 500,1	75 774,4	61,5	59,3	17,5
SRÜ	12 688,0	14 954,6	12,1	11,7	17,9
Venemaa	9 657,6	11 807,5	9,2	9,2	22,3
Valgevene	1 277,3	1 623,8	1,2	1,3	27,1
Ukraina	1 414,4	1 156,7	1,3	0,9	-18,2
Ülejäänud riigid	10 781,5	15 759,3	10,3	12,3	46,2
Hiina	2 000,9	2 696,5	1,9	2,1	34,8
Jaapan	1 439,9	2 502,6	1,4	2,0	73,8
Hongkong	1 031,5	2 414,3	1,0	1,9	134,1
Kokku	104 877,0	127 795,5	100,0	100,0	21,9

* Analüüsitud lähteriigi järgi

Väliskaubandus oli puudujäägiga kõigi riikide ühenduste lõikes (vt tabel 1.10).

Tabel 1.10. Väliskaubandussaldo riikide ühenduste järgi (mln kr)

	2004	2005
EL-25	-21 656,0	-21 765,2
EL-15	-18 055,6	-17 236,7
SRÜ	-6 892,2	-6 573,5
Ülejäänud riigid	-1 714,6	-2 532,7
Kokku	-30 262,7	-30 871,4

Teenused

Teenuste konto ülejääk oli 2005. aastal 12,6 mld krooni, vähenedes aastaga 7% (vt tabel 1.11). Kui teenuste ekspordi aastakasv aeglustus 12%ni, siis impordi kasv kiirenes 23%ni. Teenuste import kasvas kaupade impordist veidi jõudsamalt (osatähtsus koguimpordis tõusis 18%ni), teenuste ekspordi kasvutempo jäi aga kaupade omast maha. Teenuste konto positiivne saldo tasakaalustas väliskaubanduse puudujääki 54% ulatuses, mis vastas ligikaudu eelmise aasta tasemele.

2005. aasta tõi kaasa olulise muutuse teenuste struktuuris (vt tabel 1.12): märgatavalt langes veoteenuste osatähtsus (30%ni teenuste konto ülejäägist) ja kasvas äriteenuste osa. Reisis teenuste positiivne saldo muutus

Tabel 1.11. Teenuste eksport ja import

	Eksport			Import			Saldo	
	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste ekspordis (%)	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste impordis (%)	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)
1996	13 352,8	33,2	37,9	7 107,8	24,9	17,2	6 245,0	44,2
1997	18 366,7	37,5	36,6	10 134,0	42,6	17,6	8 232,7	31,8
1998	20 804,0	13,3	35,5	12 754,8	25,9	19,2	8 049,2	-2,2
1999	21 951,9	5,5	37,2	13 610,4	6,7	21,7	8 341,5	3,6
2000	25 263,4	15,1	31,0	15 059,6	10,6	17,8	10 203,8	22,3
2001	28 135,4	11,4	32,4	16 840,6	11,8	18,9	11 294,8	10,7
2002	28 164,3	0,1	32,7	18 273,6	8,5	19,3	9 890,7	-12,4
2003	30 674,0	8,9	32,6	19 206,9	5,1	18,4	11 467,1	15,9
2004	35 666,4	16,3	32,2	22 086,1	15,0	18,0	13 580,3	18,4
2005	39 836,2	11,7	28,9	27 208,2	23,2	18,3	12 628,0	-7,0

Tabel 1.12. Teenuste konto saldod olulisemate teenuseliikide järgi

	Saldo (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2004	2005	2004	2005	2005/2004
Veoteenused	5 874,4	3 747,8	43,3	29,7	-36,2
Reisis teenused	6 180,0	6 335,1	45,5	50,2	2,5
Ehitusteened	-43,8	52,0	-0,3	0,4	-218,7
Äriteenused	1 466,9	2 373,4	10,8	18,8	61,8
Valitsusteened	91,7	184,3	0,7	1,5	101,0
Muud	11,1	-64,5	0,1	-0,5	-681,1
Teenused kokku	13 580,3	12 628,1	100,0	100,0	-7,0

eelmise aastaga võrreldes vähe, selle osatähtsus kasvas pooleni teenuste konto ülejäägist. Veoteenuste positiivne saldo vähenes eelmise aastaga võrreldes 36%. Seda aitas kompenseerida ehitusteenuste negatiivse saldo muutumine positiivseks ja valitsusteenuste ülejäägi kahekordistumine 2005. aastal.

Teenuste eksport suurenes aastaga 12%, kusjuures kahe tähtsama teenuseliigi – veo- ja reisiteenuste – eksport kasvas vastavalt 4% ja 7% (vt tabel 1.13). Keskmisest kiiremini kasvas äri- ja ehitusteenuste eksport.

Kaks kolmandikku teenuste ekspordist langes Euroopa Liidu riikide arvele ja see osatähtsus on aastaga isegi veidi kasvanud (vt tabel 1.14). SRÜ riikide suurem osakaal on tingitud Venemaa ekspordi 20%st suurenemisest ja uue partnerriiigi Kasahstani esilekerkimisest (aastaga kasvas teenuste eksport sinna neli korda). Euroopa Liidu liikmelisus on Eestil aidanud suurendada teenuste ekspordi eelkõige naaberriikidesse Soome ja Rootsi (vastavalt 19% ja 27%). Olulise tendentsina tuleb märkida, et teenuste eksport madala maksumääraga riikidesse vähenes 36%.

Tabel 1.13. Teenuste eksport olulisemate teenuseliikide järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2004	2005	2004	2005	2005/2004
Veoteenused	15 137,4	15 679,5	42,4	39,4	3,6
kaubavedu	8 754,1	8 367,9	24,5	21,0	-4,4
reisijatevedu	2 827,8	3 263,5	7,9	8,2	15,4
muud veoteenused	3 555,6	4 048,1	10,0	10,2	13,9
Reisiteenused	11 220,3	11 968,0	31,5	30,0	6,7
Ehitusteenused	1 104,5	2 398,9	3,1	6,0	117,2
Äriteenused	5 877,2	6 922,2	16,5	17,4	17,8
Valitsusteenused	477,0	492,4	1,3	1,2	3,2
Muud	1 849,9	2 375,2	5,2	6,0	28,4
Teenused kokku	35 666,4	39 836,2	100,0	100,0	11,7

Tabel 1.14. Teenuste eksport riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2004	2005	2004	2005	2005/2004
EL-25	23 882,7	27 345,3	67,0	68,6	14,5
Soome	10 779,4	12 790,3	30,2	32,1	18,7
Rootsi	2 437,6	3 097,1	6,8	7,8	27,1
Ühendkuningriik	2 577,6	2 371,2	7,2	6,0	-8,0
Saksamaa	1 956,0	2 220,1	5,5	5,6	13,5
EL-15	20 766,1	23 749,5	58,2	59,6	14,4
SRÜ	4 585,6	5 782,6	12,9	14,5	26,1
Venemaa	4 012,4	4 809,9	11,2	12,1	19,9
Kasahstan	127,7	504,2	0,4	1,3	294,8
Ukraina	370,0	354,4	1,0	0,9	-4,2
Ülejäänud riigid	7 198,1	6 708,3	20,2	16,8	-6,8
<i>offshore</i> -piirkonnad	2 790,8	1 790,2	7,8	4,5	-35,9
USA	1 620,6	1 768,8	4,5	4,4	9,1
Šveits	1 530,1	1 580,1	4,3	4,0	3,3
Teenuste eksport kokku	35 666,4	39 836,2	100,0	100,0	11,7

Teenuste import kasvas 2005. aastal 23% (vt tabel 1.15), kusjuures keskmisest kiiremini suurenes veo- ja ehitusteenuste import (vastavalt 29% ja kaks korda).

Kolmveerandi teenuste impordist hõlmasid ELi riigid, kõige kiiremini kasvas aga import muudest riikidest (vt tabel 1.16).

Veoteenuste ülejääk vähenes 2005. aastal sisseostetud veoteenuste, eriti kaubaveoteenuste kiirema kasvutempo tõttu (vt joonis 1.2 ning tabelid 1.12 ja 1.13). Hoogustus nafta- ja söetransiidi korraldamine teiste riikide vahel. Möödunud aastal Venemaal juurde ehitatud infrastruktuur ja suurenenud laadimisvõimsus ei mõjunud soodsalt kaubavedude kasvule Eestis. Suured investeeringud Eesti nafta-, söe- ja väetiseterminalidesse tehti peamiselt seoses Venemaa majanduskasvuga.

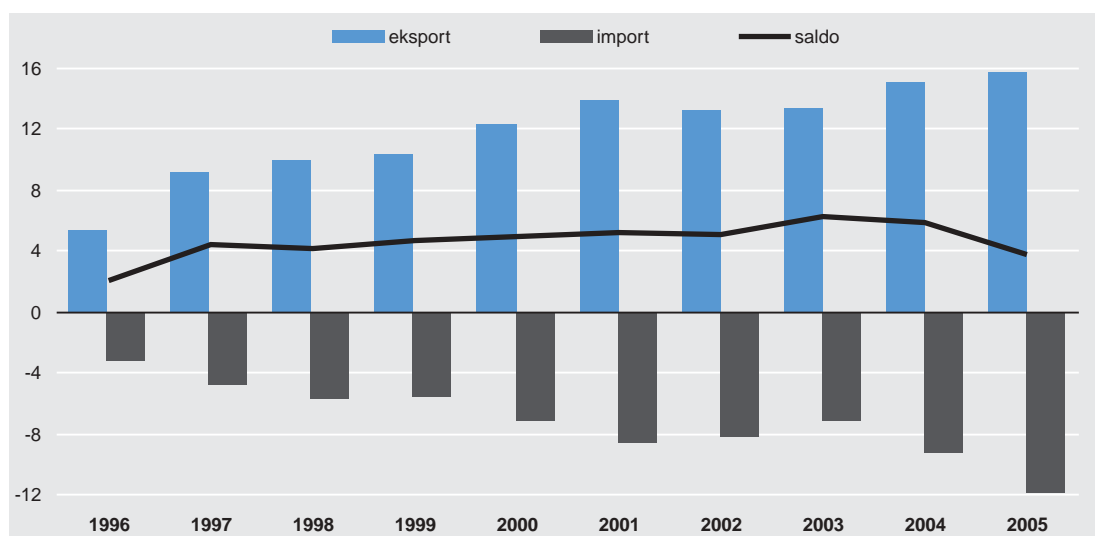
Veoteenuste eksport Euroopa Liidu riikidesse kasvas aastaga 16% (vt tabel 1.17). Suurim veoteenuste ostja oli endiselt Soome. Võrreldes eelmise aastaga suurenes enim eksport Küprosele. SRÜ ja ülejäänud riikidesse müüdi veoteenuseid vähem kui 2004. aastal, mistõttu veoteenuste kogueksport kasvas vaid 4%.

Tabel 1.15. Teenuste import olulisemate teenuseliikide järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2004	2005	2004	2005	2005/2004
Veoteenused	9 263,0	11 931,7	41,9	43,9	28,8
kaubavedu	6 044,9	7 935,2	27,4	29,2	31,3
reisijatevedu	1 025,3	1 134,6	4,6	4,2	10,7
muud veoteenused	2 192,8	2 861,9	9,9	10,5	30,5
Reisiteenused	5 040,3	5 633,0	22,8	20,7	11,8
Ehitusteenused	1 148,3	2 346,8	5,2	8,6	104,4
Äriteenused	4 410,3	4 548,8	20,0	16,7	3,1
Valitsusteenused	385,3	308,1	1,7	1,1	-20,0
Muud	1 838,9	2 439,8	8,3	9,0	32,7
Teenused kokku	22 086,1	27 208,2	100,0	100,0	23,2

Tabel 1.16. Teenuste import riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2004	2005	2004	2005	2005/2004
EL-25	-16 869,0	-20 310,1	76,4	74,6	20,4
Soome	-4 216,7	-5 080,4	19,1	18,7	20,5
Saksamaa	-2 599,8	-3 632,3	11,8	13,4	39,7
Rootsi	-1 585,1	-2 115,4	7,2	7,8	33,5
Läti	1 204,9	-1 704,8	-5,5	6,3	-241,5
EL-15	-13 924,2	-16 773,0	63,0	61,6	20,5
SRÜ	-2 483,6	-3 031,7	11,2	11,1	22,1
Venemaa	-2 111,1	-2 439,2	9,6	9,0	15,5
Valgevene	-138,0	-258,2	0,6	0,9	87,1
Ukraina	-178,5	-228,9	0,8	0,8	28,2
Ülejäänud riigid	-2 733,5	-3 866,4	12,4	14,2	41,4
USA	-801,6	-909,2	3,6	3,3	13,4
Egiptus	-256,9	-390,1	1,2	1,4	51,8
Norra	-277,4	-281,5	1,3	1,0	1,5
Teenuste import kokku	-22 086,1	-27 208,2	100,0	100,0	23,2

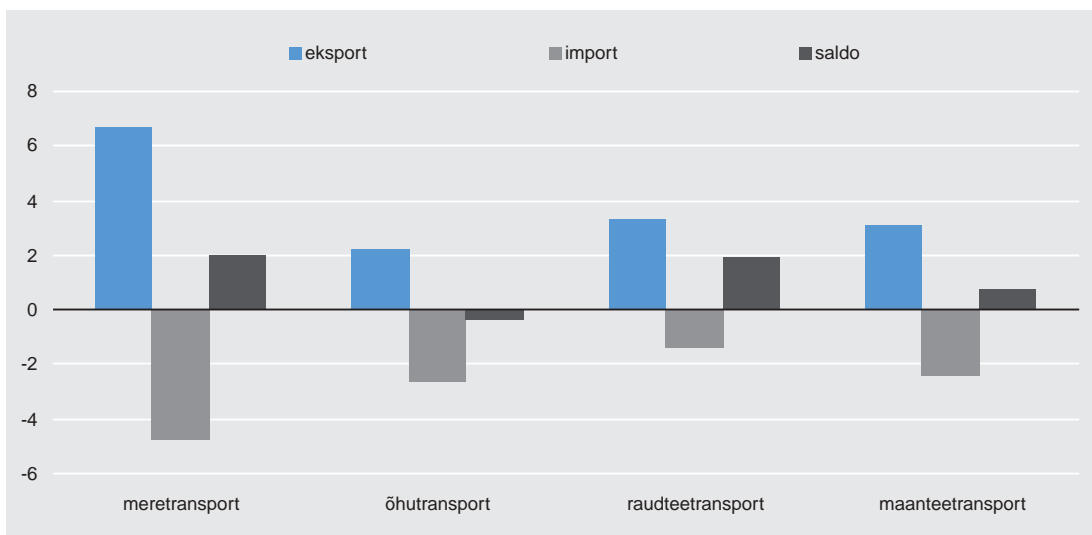
Joonis 1.2. Veeteenuste konto (mld kr)

Tabel 1.17. Veeteenused riikide ühenduste järgi 2005. aastal

	Veeteenuste eksport				Veeteenuste import		
	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Muut (%) 2005/2004		Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Muut (%) 2005/2004
EL-25	10 201,0	65,0	16,2	EL-25	8 403,7	70,4	26,9
Soome	3 729,6	23,8	26,2	Soome	2 126,3	17,8	18,2
Ühendkuningriik	1 295,6	8,3	-17,0	Saksamaa	1 259,8	10,6	24,0
Rootsi	1 246,0	7,9	15,5	Läti	741,9	6,2	104,8
Saksamaa	978,0	6,2	2,8	Rootsi	728,3	6,1	15,5
Küpros	529,9	3,4	197,2	Ühendkuningriik	704,8	5,9	86,1
EL-15	8 931,5	57,0	11,3	EL-15	6 648,6	55,7	21,5
SRÜ	1 858,7	11,9	-3,7	SRÜ	1 643,0	13,8	22,5
Venemaa	1 649,1	10,5	-2,4	Venemaa	1 313,8	11,0	18,2
Ukraina	99,7	0,6	-54,3	Valgevene	206,8	1,7	86,6
Ülejäänud riigid	3 619,8	23,1	-18,3	Ülejäänud riigid	1 885,0	15,8	45,4
<i>offshore</i> -piirkonnad	1 193,4	7,6	-48,0	<i>offshore</i> -piirkonnad	393,0	3,3	125,3
Šveits	902,0	5,8	-5,1	USA	377,9	3,2	19,5
USA	885,3	5,6	9,4	Hiina	261,2	2,2	52,0
Veeteenuste eksport kokku	15 679,5	100,0	3,6	Veeteenuste import kokku	11 931,7	100,0	28,8

Suurima osa veeteenustest hõlmas jätkuvalt kaubavedu, mille eksport aastaga siiski langes mõne protsendi võrra. Transpordiliigi järgi oli mahukaim meretranspordisektori eksport (vt joonis 1.3).

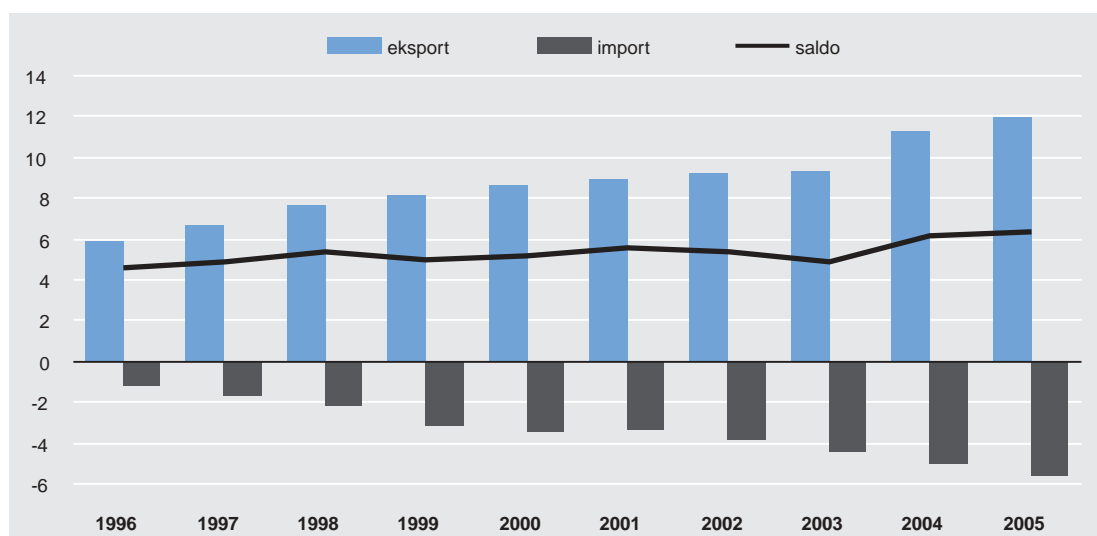
Veeteenuste import kasvas märksa kiiremini kui eksport, mistõttu veeteenuste ülejääk vähenes. Suurenes kaubaveo ja muude veeteenuste ost. Reisijateveo impordi kasv jäi ekspordi kasvust mõnevõrra väiksemaks. Aastaga suurenes veeteenuste ost 29% põhiliselt Euroopa Liidu riikidelt eesotsas Soomega. Ülejäänud riikidest hoogustus import madala maksumääraga piirkondadest.

Joonis 1.3. Veeteenuste struktuur transpordiliigi järgi 2005. aastal (mld kr)

Reisiteenuste positiivne saldo kasvas 2005. aastal 3%, eksport suurenes seejuures 7% ja import 12% (vt joonis 1.4). Reisiteenuste ekspordi kasv vaibus aasta lõpus, kuna vähenes nii Eestisse tehtavate ostureiside arv kui ka isiku kohta tehtavad kulutused.

Reisiteenuste impordi kiirema kasvu ekspordiga võrreldes tingis välismaal lühiajaliselt töötavate residentide arvu suurenemine. Lühiajaliste tööperioodide ajal tehtud igapäevakulutused sihtmaal kuuluvad maksebilansi meetodika kohaselt reisiteenuste hulka. Geograafiliselt kasvas keskmisest aeglasemalt reisiteenuste import Euroopa Liidu riikidest (vt tabel 1.18). Populaarsematest turismimaadest kasvasid eestlaste kulutused

Joonis 1.4. Reisiteenuste konto (mld kr)

Egiptuses 68% ja Türgis 2,5 korda, samas kui kulutused USAs kahanesid 13%. Keskmisest kiiremini suurenesid kulutused Soomes.

Tabel 1.18. Reisisiteenused riikide ühenduste järgi 2005. aastal

	Reisisiteenuste eksport				Reisisiteenuste import		
	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Muut (%) 2005/2004		Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Muut (%) 2005/2004
EL-25	9 246,3	77,3	3,5	EL-25	-3 854,4	68,4	3,3
Soome	6 253,4	52,3	8,6	Soome	-881,5	15,6	38,6
Rootsi	785,8	6,6	0,0	Saksamaa	-417,5	7,4	-34,8
Läti	461,6	3,9	-19,6	Rootsi	-400,5	7,1	7,2
Saksamaa	320,2	2,7	-16,8	Ühendkuningriik	-344,3	6,1	-7,5
EL-15	8 459,5	70,7	7,0	EL-15	-3 185,7	56,6	4,1
SRÜ	2 051,8	17,1	27,4	SRÜ	-683,2	12,1	30,3
Venemaa	1 960,5	16,4	28,3	Venemaa	-541,5	9,6	11,3
Ukraina	64,2	0,5	59,4	Ukraina	-70,6	1,3	244,4
Ülejäänud riigid	669,9	5,6	-3,5	Ülejäänud riigid	-1 095,4	19,4	39,8
USA	239,4	2,0	-6,8	Egiptus	-282,3	5,0	67,5
Norra	175,3	1,5	-6,2	USA	-174,6	3,1	-12,7
Sveits	35,2	0,3	-1,4	Türgi	-154,1	2,7	148,7
Eksport kokku	11 968,0	100,0	6,7	Import kokku	-5 633,0	100,0	11,8

Tulu

Tulukonto puudujääk oli 2005. aastal 8,7 mld krooni, suurenedes aastaga 10% (vt tabel 1.19), kusjuures tulu sissevool kasvas aastaga 54% ja väljavool 28%. Enim mõjutas puudujäägi kasvu otseinvesteeringutulu negatiivse saldo suurenemine 14% (vt tabel 1.20). Tulukonto puudujääki suurendas veel portfelli- ja muu investeeringutulu negatiivse saldo kasv vastavalt kaks korda ja 47%. Tulukonto puudujäägi kasvu vähendas oluliselt tööjõutulu positiivse saldo kasv 59%.

Suurima osa tulu sisse- ja väljavoolust moodustas otseinvesteeringutulu, millest enamik oli omakorda reinvesteeringutulu (57% sisse- ja 71% väljavoolust). Reinvesteeringutulu eripära on, et see väljendub ettevõtte

Tabel 1.19. Tulu

	Sissevool		Väljavool		Saldo	
	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)
1996	1 352,5	85,9	1 326,3	89,6	26,2	-7,1
1997	1 594,1	17,9	3 604,6	171,8	-2 010,5	-7 773,7
1998	1 871,8	17,4	3 035,8	-15,8	-1 164,0	-42,1
1999	1 964,3	4,9	3 470,1	14,3	-1 505,8	29,4
2000	2 032,5	3,5	5 491,4	58,2	-3 458,9	131,3
2001	3 022,2	48,7	7 920,8	44,2	-4 898,6	41,4
2002	3 371,3	11,6	8 762,4	10,6	-5 391,1	10,1
2003	3 449,5	2,3	10 824,8	23,5	-7 375,3	46,3
2004	5 484,4	59,0	13 435,3	24,1	-7 950,9	7,8
2005	8 463,0	54,3	17 192,3	28,0	-8 729,3	9,8

Tabel 1.20. Tulu saldo struktuur

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2004	2005	2004	2005	2005/2004
Tulu otseinvesteeringutelt	-8 862,6	-10 128,1	111,5	116,0	14,3
tulu aktsia-/osakapitalilt	-8 512,4	-9 874,3	107,1	113,1	16,0
reinvesteeringutelt	-7 069,9	-7 792,9	88,9	89,3	10,2
dividendid	-1 442,4	-2 081,3	18,1	23,8	44,3
tulu võlgadelt (intressid)	-350,2	-253,9	4,4	2,9	-27,5
Tulu portfelliinvesteeringutelt	-181,7	-395,2	2,3	4,5	117,5
Tulu muudelt investeeringutelt	-542,1	-798,8	6,8	9,2	47,4
Muud tulud	1 635,4	2 592,8	-20,6	-29,7	58,5
Tulukonto kokku	-7 950,9	-8 729,3	100,0	100,0	9,8

turuväärtuse kasvus ega välju seega maa piiridest, olles samas ka finantskonto otseinvesteeringute üks osa. Kui arvestada tulukonto saldost maha reinvesteeringutulu, oli tulu saldo 2005. aastal vaid 0,9 mld krooni ulatuses negatiivne.

Tulu sissevool Eestisse suurenes aastaga 54%, kusjuures kasvas nii otseinvesteeringutulu (69%) kui ka töjootulu (65%; tabelis 1.21 kirje „Muu tulu“ all).

Jätkuvalt oli 86% tulu sissevoolust pärit Euroopa Liidu riikidest (vt tabel 1.22). Suurim tulu sissevool tuli Lätist (18%), järgnesid Soome ja Leedu (vastavalt 17% ja 14%). Märkimisväärseid erinevusi eri piirkondade tulude kasvutempos ei olnud. Ka tulu sissevool tegevusalade kaupa jaotus eelmise aastaga samamoodi (vt joonis 1.5) – suurima osa (37%) tulu sissevoolust sai finantsvahendus.

Tulu väljavool Eestist suurenes aastaga 28%, kusjuures otseinvesteeringutulu väljavool kasvas kogu tulu väljavoolust vähem (24%; vt tabel 1.23). Kui vaadata otseinvesteeringutulu struktuuri, siis on kiiremini kasvanud dividendide väljavool (37%), samas kui tulu võlgadelt jäi eelmise aasta tasemele.

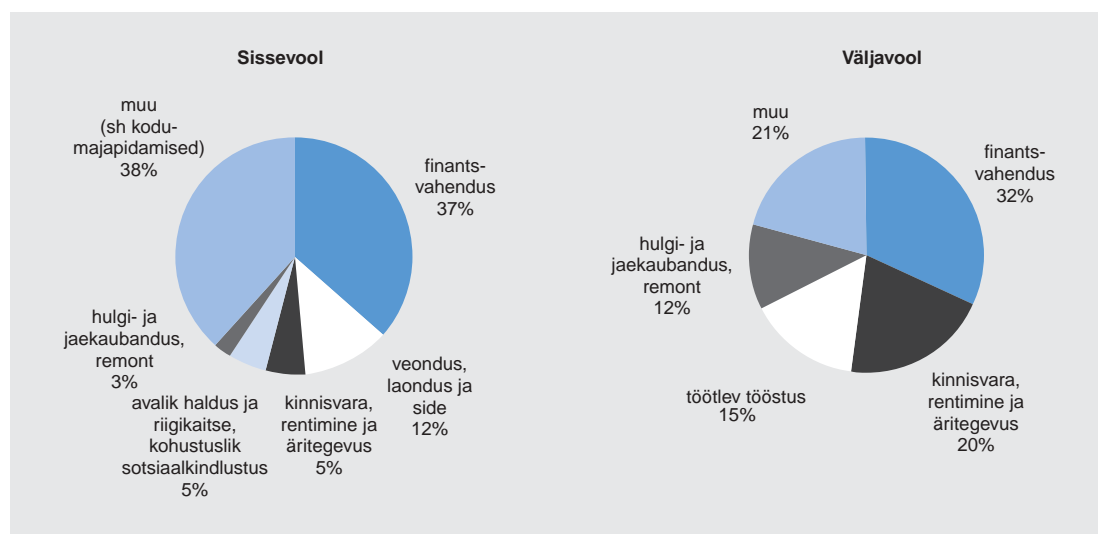
87% tulu väljavoolust läks ELi riikidesse (vt tabel 1.22). Tähtsaimad sihtriigid olid Rootsi ja Soome (vastavalt 32% ja 26%). Kõige kiiremini kasvas tulu väljavool USAsse ja Rootsi (vastavalt 2,3 korda ja 45%). Tegevusalade järgi domineerisid tulu väljavoolus finantsvahendus (32%), kinnisvara, rentimine ja äritegevus (20%) ning töötlev tööstus (15%; vt joonis 1.5).

Tabel 1.21. Tulu sissevool Eestisse

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2004	2005	2004	2005	2005/2004
Tulu otseinvesteeringutelt	1 918,5	3 248,4	35,0	38,4	69,3
tulu aktsia-/osakapitalilt	1 748,3	2 967,6	31,9	35,1	69,7
reinvesteeringutelt	919,6	1 930,8	16,8	22,8	110,0
dividendid	828,7	1 036,8	15,1	12,3	25,1
tulu võlgadelt (intressid)	170,2	280,8	3,1	3,3	65,0
Tulu portfelliinvesteeringutelt	868,4	1 019,6	15,8	12,0	17,4
Tulu muudelt investeeringutelt	748,8	981,2	13,7	11,6	31,0
Muu tulu	1 948,7	3 213,8	35,5	38,0	64,9
Tulu sissevool kokku	5 484,4	8 463,0	100,0	100,0	54,3

Tabel 1.22. Tulu riikide ühenduste järgi 2005. aastal

	Sissevool				Väljavool		
	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Muut (%) 2005/2004		Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Muut (%) 2005/2004
EL-25	7 304,3	86,3	55,8	EL-25	-14 873,8	86,5	34,4
Läti	1 504,5	17,8	33,1	Rootsi	-5 454,4	31,7	45,4
Soome	1412,7	16,7	34,2	Soome	-4 506,0	26,2	19,9
Leedu	1173,0	13,9	95,6	Ühendkuningriik	-1 350,9	7,9	-24,1
Küpros	800,5	9,5	34,6	Holland	-1 020,2	5,9	
EL-15	3 752,7	44,3	60,1	EL-15	-14 539,3	84,6	38,7
SRÜ	290,7	3,4	42,8	SRÜ	-574,6	3,3	13,6
Venemaa	269,9	3,2	61,4	Venemaa	-505,1	2,9	11,6
Ukraina	13,0	0,2	-62,1	Ukraina	-36,1	0,2	138,3
Ülejäanud riigid	868,0	10,3	46,2	Ülejäanud riigid	-1 743,9	10,1	-6,5
USA	529,1	6,3	32,4	USA	-842,7	4,9	116,7
offshore-piirkonnad	216,2	2,6	66,1	offshore-piirkonnad	-293,1	1,7	-33,0
				Kanada	-157,1	0,9	54,5
Tulu sissevool kokku	8 463,0	100,0	54,3	Tulu väljavool kokku	-17 192,3	100,0	28,0

Joonis 1.5. Tulu sisse- ja väljavool tegevusalati 2005. aastal

Tabel 1.23. Tulu väljavool Eestist

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2004	2005	2004	2005	2005/2004
Tulu otseinvesteeringutelt	-10 781,1	-13 376,5	80,2	77,8	24,1
tulu aktsia-/osakapitalilt	-10 260,6	-12 841,9	76,4	74,7	25,2
reinvesteeringutelt	-7 989,5	-9 723,7	59,5	56,6	21,7
dividendid	-2 271,1	-3 118,2	16,9	18,1	37,3
tulu võlgadelt (intressid)	-520,4	-534,7	3,9	3,1	2,7
Tulu portfelliinvesteeringutelt	-1 050,1	-1 414,9	7,8	8,2	34,7
Tulu muudelt investeeringutelt	-1 290,8	-1 779,9	9,6	10,4	37,9
Muu tulu	-313,3	-621,0	2,3	3,6	98,2
Tulu väljavool kokku	-13 435,3	-17 192,3	100,0	100,0	28,0

Jooksev- ja kapitaliülekanded

Jooksevülekannete konto ülejääk oli 2005. aastal 1,3 mld krooni, vähenedes 2004. aastaga võrreldes 0,3 mld krooni võrra (vt tabel 1.24). Jooksevülekannete sissevool suurenes aastaga 19% ja ulatus 6,3 mld kroonini, millest valitsemissektori kaudu Eesti majandusse laekunud summad moodustasid 58% ja koosnesid peamiselt Euroopa Liidu tõukefondide eraldistest ning käibe-, tulu- ja sotsiaalmaksu laekumistest. Muude sektorite ülekannete sissevool oli 2,6 mld krooni ja koosnes 82% ulatuses maksetest Euroopa Liidu riikidest (põllumajandussubsiidiumid Euroopa Komisjonilt, ülekanded Saksamaalt, Soomest, Belgiast ja Ühendkuningriigist). Jooksevülekannete väljavool kasvas 33% ja ulatus 5 mld kroonini. Sellest 63% moodustasid valitsemissektori maksed ELi eelarvesse ning käibemaksu tagastamine. Muude sektorite ülekandeid tehti samuti peamiselt Euroopa Liidu suunas – Soome, Saksamaale, Ühendkuningriiki ja Rootsi.

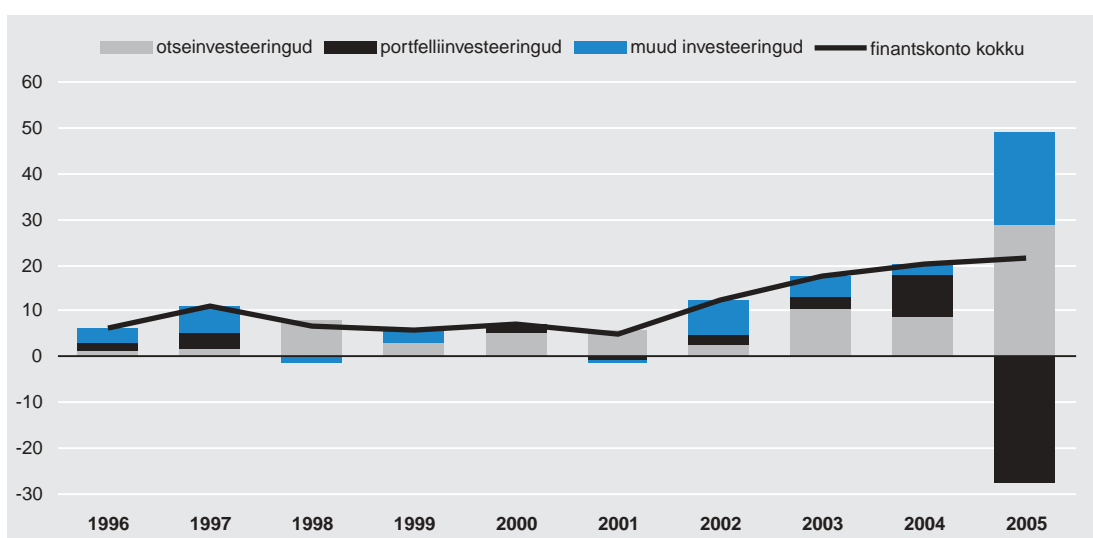
Kapitaliülekannete saldo oli 1,6 mld krooni ulatuses positiivne. Eestisse tehtud kapitaliülekanded koosnesid põhiliselt Euroopa Liidu toetustest valitsemissektorile mitmesuguste infrastruktuuriobjektide rajamiseks.

Tabel 1.24. Jooksev- ja kapitaliülekanded riikide ühenduste järgi (mln kr)

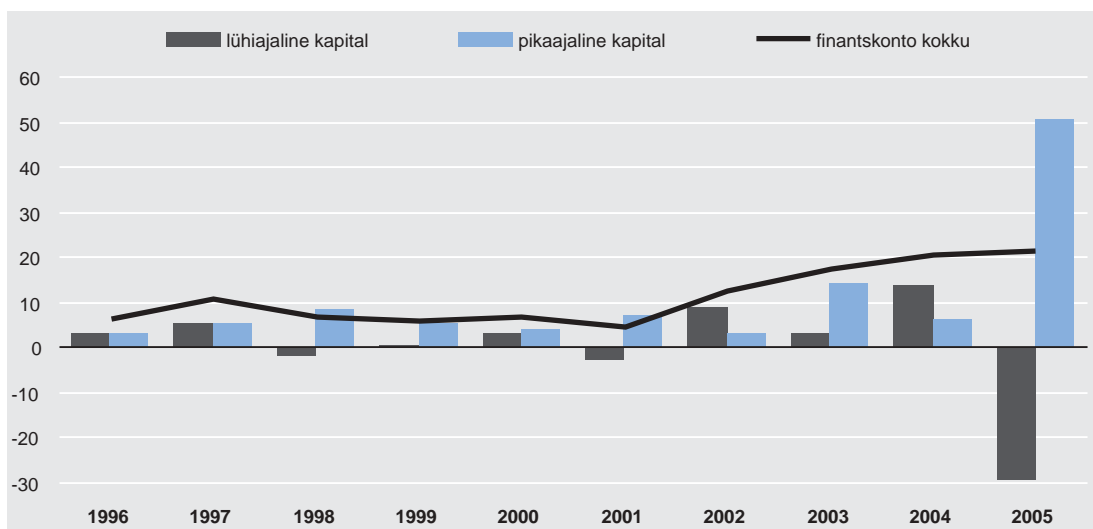
	Saadud		Makstud		Saldo	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Jooksevülekanded	5 276,7	6 267,4	3 758,7	5 008,7	1 518,0	1 258,7
 valitsemissektor	2 399,0	3 646,4	1 872,1	3 173,6	526,9	472,8
EL-25	1 954,6	3 127,8	1 799,4	3 135,3	155,2	-7,5
EL-15	1 885,4	3 003,6	1 778,2	3 110,0	107,2	-106,4
SRÜ	405,9	370,9	3,3	3,8	402,6	367,1
ülejäanud riigid	38,4	147,8	69,5	34,5	-31,0	113,3
 muud sektorid	2 877,7	2 620,9	1 886,5	1 835,0	991,1	785,9
EL-25	2 313,8	2 151,7	1 610,8	1 470,2	703,0	681,5
EL-15	2 251,7	2 088,3	1 544,4	1 389,8	707,3	698,5
SRÜ	208,2	61,7	70,6	113,5	137,6	-51,9
ülejäanud riigid	355,6	407,6	205,1	251,3	150,5	156,3
Kapitaliülekanded	1 201,1	1 650,7	26,5	47,3	1 174,6	1 603,4
valitsemissektor	695,4	1 609,1	0,0	0,0	695,4	1 609,1
muud sektorid	505,7	41,7	26,5	47,3	479,3	-5,7

FINANTSKONTO

Finantskonto³ positiivne saldo oli 2005. aastal 21,5 mld krooni. Väliskapitali sissevool toimus peamiselt muu investeeringukapitalina. Seoses Hansapanga ülevõtmisega välisinvestori poolt toimus suur otse- ja portfelliinvesteeringute kontode vaheline käive: otseinvesteeringud suurenesid ja portfelliinvesteeringud vähenesid. Finantskonto struktuurist annavad liikide ja tähtaegade järgi ülevaate joonised 1.6 ja 1.7.

Joonis 1.6. Välisinvesteeringukapitali voogude struktuur (mld kr)

Joonis 1.7. Finantskonto tähtajaline struktuur (mld kr)

³ Reservarata.

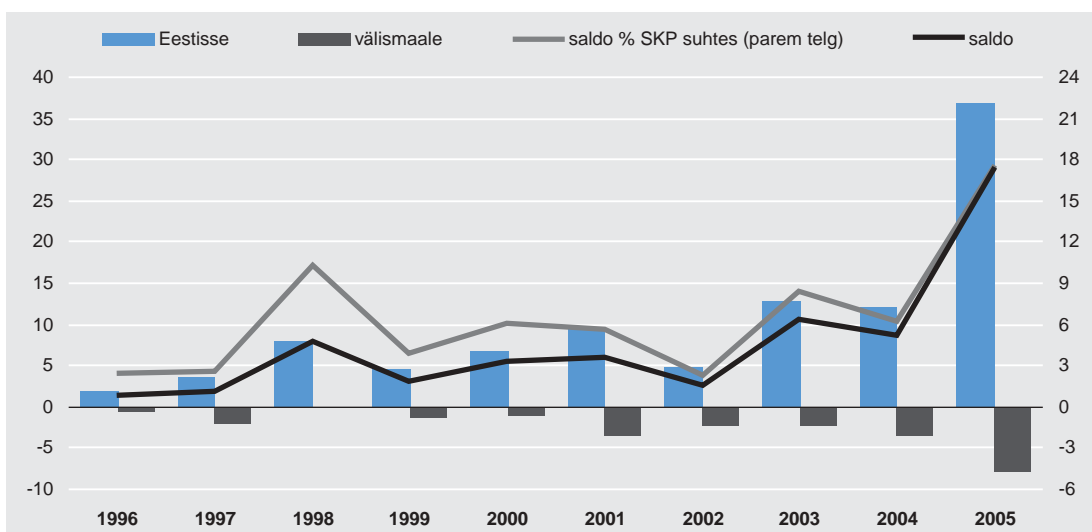
Otseinvesteeringud

Otseinvesteeringute saldo kujunes 2005. aastal 29 mld krooni ulatuses positiivseks, olles kolmandiku võrra suurem finantskonto ülejäägist. Mitteresidendid investeerisid Eestisse 36,7 mld krooni ja Eesti otseinvesteeringud välismaal kasvasid 7,7 mld krooni võrra (vt joonis 1.8).

Eestisse tehtud otseinvesteeringute maht saavutas 2005. aastal kõrgeima taseme senise maksebilansi koostamise praktika jooksul. Sellest suurema osa moodustas esimesel poolaastal Hansapanga tuumikinvestori poolt välismaistelt väikeaktsionäridelt aktsiate ülesostmine, mistõttu portfelliinvesteeringute puhul vähenesid omandiväärtpaberi kohustused 22,7 mld krooni ulatuses. Puhas netosissevool oli 9,7 mld krooni. Aktsia-/osakapitali investeeringud hõlmasid 78% kogu otseinvesteeringute mahu kasvust. Reinvesteeringute tulu suurenes 2004. aastaga võrreldes 22% ja ulatus 9,7 mld kroonini, millest krediidasutuste mitteresidentidest omanike tulu moodustas neljandiku. Jättes otseinvesteeringute aktsia-/osakapitalist välja Hansapangaga seotud tehingud, oli omakapitali juurdevool 11,4 mld krooni. Eelmise aastaga võrreldes kasvasid märkimisväärselt pika- ja lühiajaliste laenude netonõuded otseinvesteeringutele – 1,6 mld krooni. Kuigi investeeringute sissevool laenudena oli varasema aastaga võrreldes tunduvalt suurem, siis kokkuvõttes laenukohustused oluliselt ei suurenenud (vt tabelid 1.25 ja 1.26).

Suurimad investorid olid Rootsi (80%), Soome (16%) ja Saksamaa (3%). Luksemburgi investeeringud vähenesid ligi miljardi krooni võrra. Euroopa liikmesriikide osatähtsus oli 98% (vt joonis 1.9). Otseinvesteeringud suunati peamiselt finantsvahendusse (83%) ning esiletõstmist väärrib ka töötlev tööstus (8%; vt joonis 1.10 ja tabel 1.27).

Otseinvesteeringud välismaale ületasid eelmise aasta mahu enam kui kahekordselt. Nagu otseinvesteeringute sissevoolu puhulgi, ei ole nii suurt väljavoolu varem registreeritud ja siingi oli tegu peamiselt krediidasutuste otseinvesteeringutega. Kaks kolmandikku otseinvesteeringute väljavoolust moodustasid

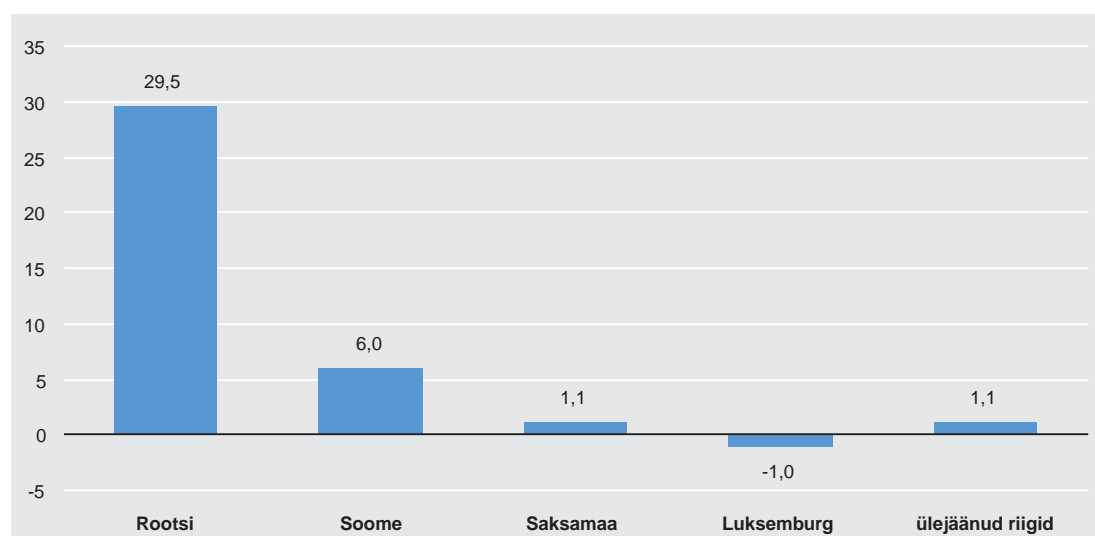
Joonis 1.8. Otseinvesteeringud (mld kr)

Tabel 1.25. Eestisse tehtud otseinvesteeringute struktuur

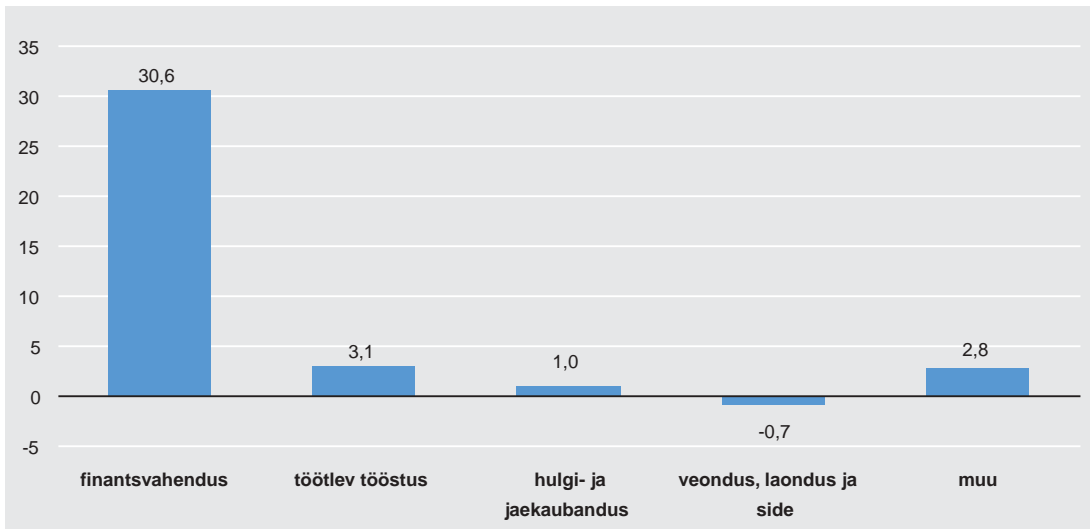
	Aktsia-/osakapital		Reinvesteeritud tulu		Muu kapital				Otseinvesteeringud Eestisse kokku	
	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Nõuded		Kohustused		Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)
					Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)		
1996	215,8	11,9	216,3	11,9	-157,9	-8,7	1 540,2	84,9	1 814,4	100,0
1997	1 360,8	36,8	1 303,8	35,3	-97,4	-2,6	1 126,9	30,5	3 694,1	100,0
1998	5 661,9	70,1	389,4	4,8	-203,9	-2,5	2 224,0	27,6	8 071,4	100,0
1999	2 551,9	57,4	721,9	16,2	-265,0	-6,0	1 439,2	32,4	4 448,0	100,0
2000	3 925,3	59,1	1 815,2	27,3	-397,3	-6,0	1 301,3	19,6	6 644,5	100,0
2001	3 641,2	38,6	3 878,9	41,1	-950,7	-10,1	2 860,2	30,3	9 429,6	100,0
2002	821,0	17,1	3 370,3	70,2	-772,6	-16,1	1 381,5	28,8	4 800,2	100,0
2003	5 329,9	41,4	6 406,7	49,8	-1 334,0	-10,4	2 462,7	19,1	12 865,3	100,0
2004	4 638,6	38,2	7 989,5	65,8	-1 454,0	-12,0	961,5	7,9	12 135,5	100,0
2005	28 681,8	78,1	9 723,7	26,5	-2 002,4	-5,4	343,4	0,9	36 746,4	100,0

Tabel 1.26. Laenukapitali nõuded ja kohustused välismaise otseinvesteeriija suhtes (mln kr)

	Nõuded				Kohustused			
	Pikaajalised		Lühiajalised		Pikaajalised		Lühiajalised	
	Andmine	Tagas-tamine	Andmine	Tagas-tamine	Saamine	Tagas-tamine	Saamine	Tagas-tamine
2003	408,4	246,4	1 010,7	498,7	5 155,6	2 667,1	3 020,9	3 726,9
2004	492,7	371,2	1 774,1	862,1	4 601,5	4 882,2	3 091,7	2 197,2
2005	1 276,3	501,3	2 255,5	1 413,4	7 106,6	6 977,6	5 014,9	4 617,7

Joonis 1.9. Eestisse tehtud otseinvesteeringud riigiti 2005. aastal (mld kr)

Joonis 1.10. Eestisse tehtud otseinvesteeringud tegevusalati 2005. aastal (mld kr)

Tabel 1.27. Otseinvesteeringud Eestisse riikide ühenduste järgi (mln kr)

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2004	2005	2004	2005	2005/2004
EL-25	9 328,3	36 170,5	76,9	98,4	287,8
EL-15	8 598,6	36 109,8	70,9	98,3	319,9
SRÜ	757,3	890,0	6,2	2,4	17,5
Ülejäanud riigid	2 049,9	-314,1	16,9	-0,9	-115,3
Kokku	12 135,5	36 746,4	100,0	100,0	202,8

aktsia- ja osakapitali investeeringud ning neljandiku ulatuses kasvas Eesti ettevõtjatele kuuluv proportsionaalne osa puhaskasumist (reinvesteeringut tulu). Ka pika- ja lühiajaliste laenude mahud kahekordistusid eelmise aastaga võrreldes. Välismaistele tütar- ja sidusettevõtjatele anti laenu 3,9 mld krooni eest ning tagasimaksud ulatusid 2,8 mld kroonini (vt tabelid 1.28 ja 1.29).

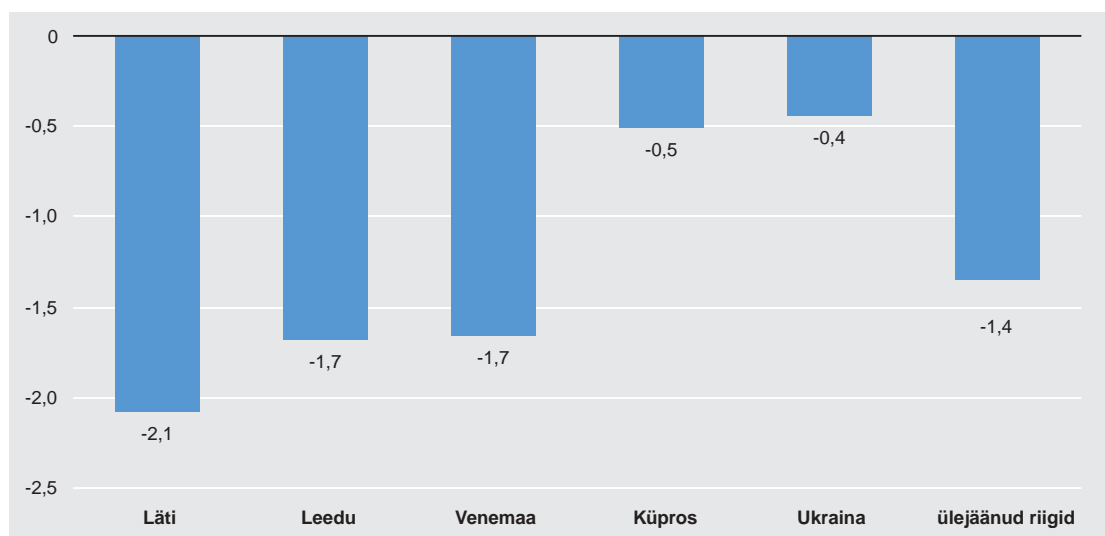
Suurimad investeeringud läksid Lätti (27%), Venemaale ja Leetu (22%; vt joonis 1.11). Enim investeeris finantsvahenduse sektor (56%), millele järgnesid kinnisvara, rentimise ja äritegevuse (14%), hulgi- ja jaekaubanduse (9%) ning veonduse, laonduse ja side (7%) sektor. 66% väljavoolust paigutati Euroopa Liitu, millest uute liikmete majandusse läks 85% (vt tabel 1.30 ja joonis 1.12).

Tabel 1.28. Välismaale tehtud otseinvesteeringute struktuur

	Aktsia-/osakapital		Reinvesteeritud tulu		Muu kapital				Otseinvesteeringud välismaal kokku	
	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Nõuded		Kohustused		Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)
					Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)		
1996	-107,1	22,1	-147,2	30,4	-261,3	53,9	31,1	-6,4	-484,5	100,0
1997	-539,2	28,2	-88,5	4,6	-1 303,2	68,1	18,0	-0,9	-1 912,9	100,0
1998	-472,7	578,6	-2,7	3,3	386,7	-473,3	7,0	-8,6	-81,7	100,0
1999	-525,7	42,4	-115,7	9,3	-641,3	51,7	42,9	-3,5	-1 239,8	100,0
2000	-579,7	55,6	-65,9	6,3	-480,8	46,1	83,3	-8,0	-1 043,1	100,0
2001	-1 897,1	53,8	-305,2	8,7	-1 242,8	35,2	-83,2	2,4	-3 528,3	100,0
2002	-903,9	41,3	-665,5	30,4	-727,2	33,2	108,2	-4,9	-2 188,4	100,0
2003	-1 060,0	49,3	-741,4	34,5	-645,8	30,0	297,9	-13,9	-2 149,2	100,0
2004	-2 175,2	64,2	-919,6	27,1	-434,2	12,8	140,3	-4,1	-3 388,6	100,0
2005	-5 214,5	67,5	-1 930,8	25,0	-933,5	12,1	351,5	-4,5	-7 727,3	100,0

Tabel 1.29. Laenukapitali nõuded ja kohustused välismaise tütar-/sidusettevõtja suhtes (mln kr)

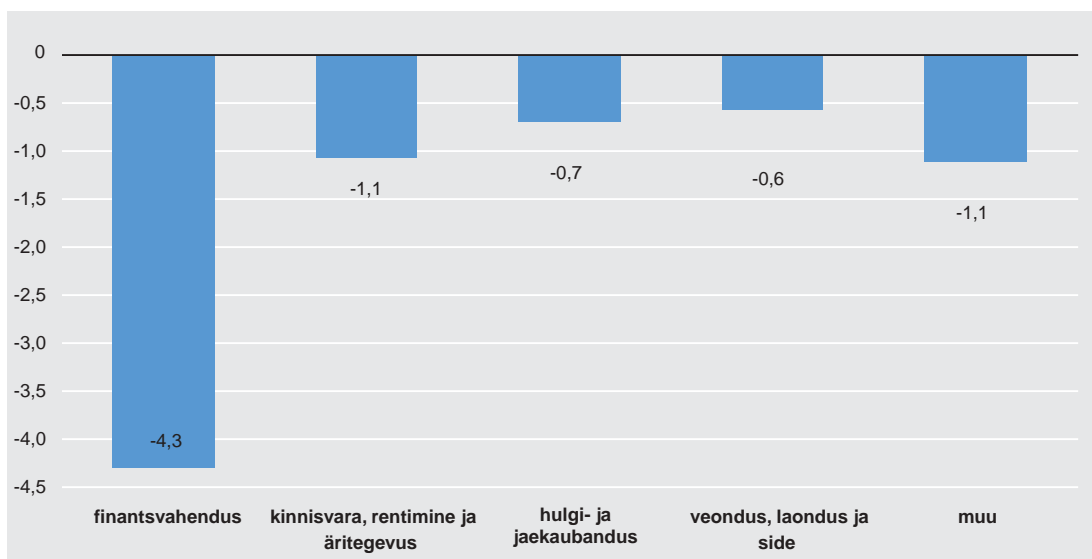
	Nõuded				Kohustused			
	Pikaajalised		Lühiajalised		Pikaajalised		Lühiajalised	
	Andmine	Tagastamine	Andmine	Tagastamine	Saamine	Tagastamine	Saamine	Tagastamine
2003	1 107,1	716,6	472,1	503,8	4,0	11,6	84,2	98,8
2004	934,8	1 232,5	952,4	368,9	17,9	61,2	27,9	37,1
2005	2 144,0	1 698,8	1 710,6	1 107,4	109,6	60,7	104,9	25,0

Joonis 1.11. Välismaale tehtud otseinvesteeringud riigiti 2005. aastal (mln kr)

Tabel 1.30. Otseinvesteeringud välismaale riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2004	2005	2004	2005	2005/2004
EL-25	-3 011,1	-5 062,5	88,9	65,5	68,1
EL-15	-650,7	-745,5	19,2	9,6	14,6
SRÜ	-356,7	-2 404,0	10,5	31,1	574,0
Ülejäänud riigid	-20,8	-260,8	0,6	3,4	1 153,8
Kokku	-3 388,6	-7 727,3	100,0	100,0	128,0

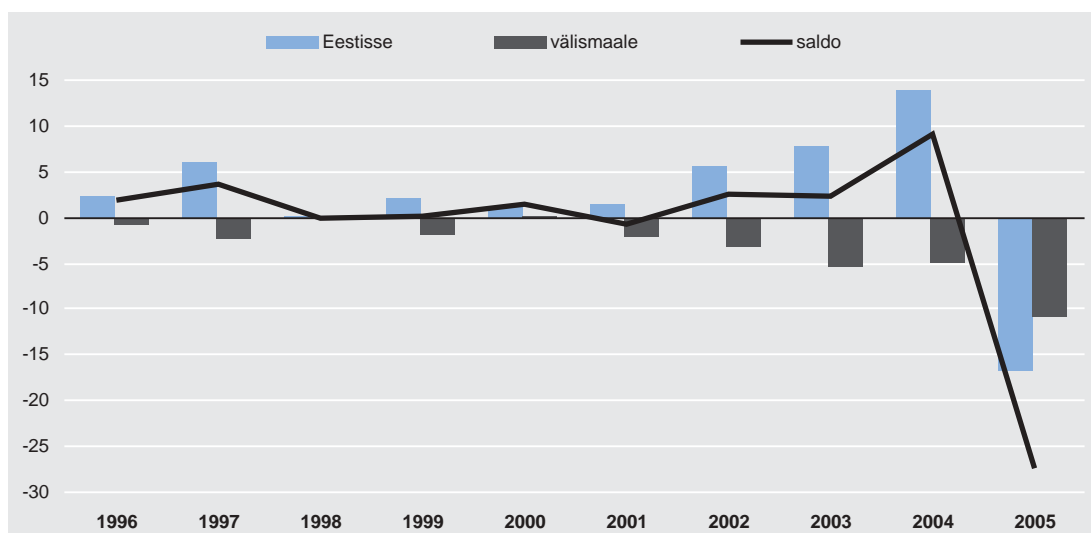
Joonis 1.12. Välismaale tehtud otseinvesteeringud tegevusalati 2005. aastal (mld kr)

Portfelliinvesteeringud

Portfelliinvesteeringute⁴ netoväljavool oli 2005. aastal rekordiline, ulatudes 27 mld kroonini, millest nõuete suurenemine moodustas 10,8 mld ja kohustuste vähenemine 16,6 mld krooni (vt joonis 1.13 ja tabel 1.31). Majandussektorite löikes mõjutasid väljavoolu peamiselt tehingud krediidasutuste omandiväärtpaberitega, mille tulemusena ulatus kapitali netoväljavool 22 mld kroonini.

Portfelliinvesteeringute kohustused vähenesid 2005. aastal 16,6 mld krooni võrra, sealhulgas omandiväärtpaberite kohustused 16,2 mld ja võlaväärtpaberite omad 0,4 mld krooni (vt tabel 1.32). Omandiväärtpaberite kohustused vähenesid eelkõige krediidasutuste kohustuste kahanemise tõttu (Hansapanga ülevõtmine). Võlaväärtpaberite kohustuste netoväljavool oli kokku 0,4 mld krooni, seejuures oli võlakirjade kohustuste sissevool ligikaudu 1,9 mld ning rahaturuinstrumentide väljavool 2,3 mld krooni. Riigiti vähenesid portfelliinvesteeringute kohustused enim Euroopa Liidu riikide ja Ameerika Ühendriikide ees (vt joonis 1.14 ja tabel 1.33).

⁴ V.a. tuletisinstrumendid.

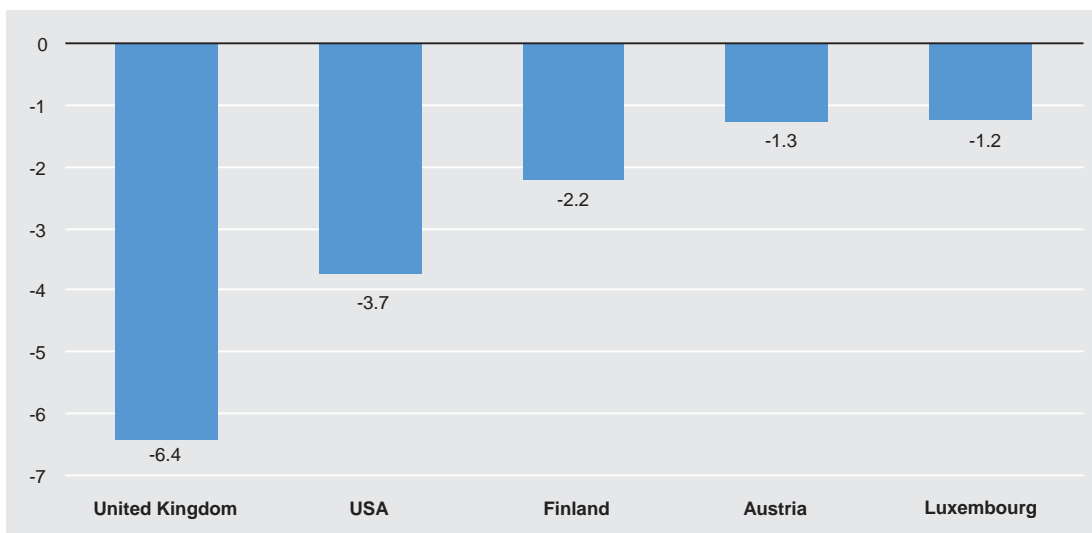
Joonis 1.13. Portfelliinvesteeringud (mld kr)

Tabel 1.31. Portfelliinvesteeringud väärtpaberi liigi ja majandussektori järgi (mln kr)

	Nõuded		Kohustused		Saldo	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Omandiväärtpaberid	-2 893,5	-4 848,9	2 205,3	-16 179,6	-688,2	-21 028,5
keskpank		-3,4			0,0	-3,4
valitsemissektor	-44,4	-8,7			-44,4	-8,7
krediidiasutused	-23,6	-124,4	144,5	-22 600,3	120,9	-22 724,7
muud sektorid	-2 825,5	-4 712,4	2 060,8	6 420,7	-764,7	1 708,3
Võlaväärtpaberid	-1 882,2	-5 969,5	11 673,0	-414,6	9 790,8	-6 384,1
keskpank						0,0
valitsemissektor	-612,1	-1 292,9	343,1	135,3	-269,0	-1 157,6
krediidiasutused	-469,0	-766,7	10 910,8	-3 192,2	10 441,8	-3 958,9
muud sektorid	-801,1	-3 909,9	419,1	2 642,3	-382,0	-1 267,6
Kokku	-4 775,7	-10 818,4	13 878,3	-16 594,2	9 102,6	-27 412,6

Tabel 1.32. Portfelliinvesteeringute kohustuste struktuur

	Omandiväärtpaberid		Võlaväärtpaberid		Kokku	
	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)
1996	2 093,8	86,8	319,0	13,2	2 412,8	100,0
1997	1 763,6	29,5	4 210,8	70,5	5 974,4	100,0
1998	401,1	383,8	-296,6	-283,8	104,5	100,0
1999	3 292,3	160,5	-1 241,4	-60,5	2 050,9	100,0
2000	-538,8	-42,6	1 803,2	142,6	1 264,4	100,0
2001	568,4	39,6	866,8	60,4	1 435,2	100,0
2002	912,2	16,2	4 713,1	83,8	5 625,3	100,0
2003	1 526,9	19,6	6 256,2	80,4	7 783,1	100,0
2004	2 205,3	15,9	11 673,0	84,1	13 878,3	100,0
2005	-16 179,6	97,5	-414,6	2,5	-16 594,2	100,0

Joonis 1.14. Portfelliinvesteeringute kohustuste vähenemine riigiti 2005. aastal (mld kr)

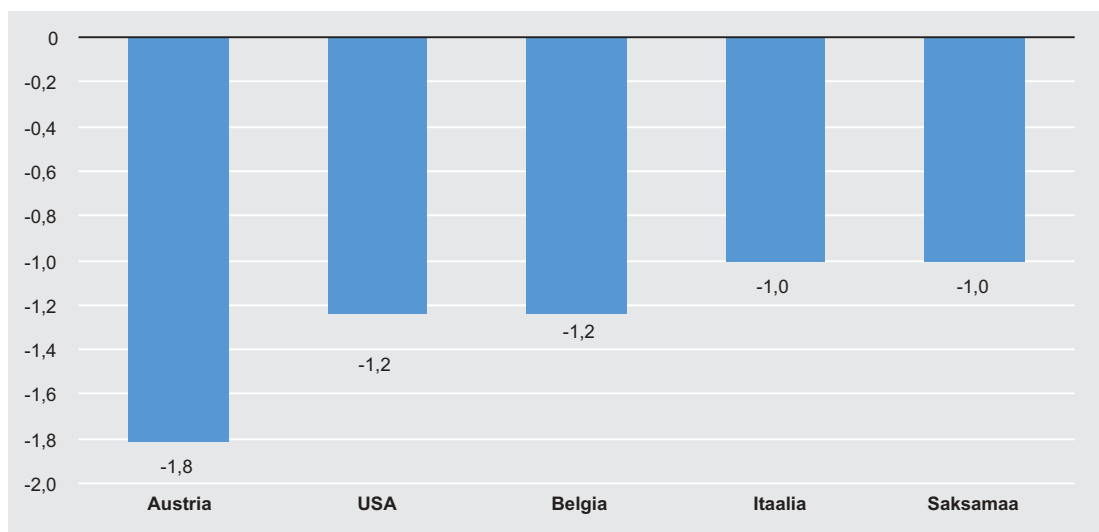
Tabel 1.33. Portfelliinvesteeringute kohustuste struktuur riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)				Osatähtsus (%)			
	Nõuded		Kohustused		Nõuded		Kohustused	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
EL-25	-2 484,8	-7 750,8	13 117,4	-12 526,2	52,0	71,6	94,5	75,5
EL-15	-1 160,1	-4 941,2	13 554,6	-13 131,3	24,3	45,7	97,7	79,1
SRÜ	-184,4	-589,5	224,6	105,8	3,9	5,4	1,6	-0,6
Ülejäänud riigid	-2 106,5	-2 478,1	536,3	-4 173,8	44,1	22,9	3,9	25,2
Kokku	-4 775,7	-10 818,4	13 878,3	-16 594,2	100,0	100,0	100,0	100,0

Portfelliinvesteeringute nõuded kasvasid aasta jooksul 10,8 mld krooni võrra ning seda nii omandi- kui ka võlaväärtpaberite osas, vastavalt 4,8 ja 6 mld krooni (vt tabel 1.34). Kõige aktiivsemalt investeerisid mitteresidentide emiteeritud omandiväärtpaberitesse muu sektori ettevõtted kogusummas 4,7 mld krooni. Võlakirjadesse ja rahaturuinstrumentidesse investeerisid samuti enim muu sektori ettevõtted ning sellest tulenev kapitali väljavool ulatus kokku 3,9 mld kroonini; järgnes valitsemissektor 1,3 mld krooniga. Riigiti suundusid portfelliinvesteeringud peamiselt Austriasse, Ameerika Ühendriikidesse ja Belgiasse. Riikide ühenduste järgi tehti 72% investeeringutest Euroopa Liidu riikidesse (vt joonis 1.15).

Tabel 1.34. Portfelliinvesteeringute nõuete struktuur

	Omandiväärtpaberid		Võlaväärtpaberid		Kokku	
	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osatähtsus (%)
1996	-181,0	28,8	-447,4	71,2	-628,4	100,0
1997	-1 238,5	53,4	-1 080,8	46,6	-2 319,3	100,0
1998	500,8	-391,6	-628,7	491,6	-127,9	100,0
1999	187,0	-9,9	-2 081,9	109,9	-1 894,9	100,0
2000	53,3	34,8	99,8	65,2	153,1	100,0
2001	236,5	-11,3	-2 336,7	111,3	-2 100,2	100,0
2002	9,1	-0,3	-3 192,0	100,3	-3 182,9	100,0
2003	-1 028,9	19,2	-4 322,7	80,8	-5 351,6	100,0
2004	-2 893,5	60,6	-1 882,2	39,4	-4 775,7	100,0
2005	-4 848,9	44,8	-5 969,5	55,2	-10 818,4	100,0

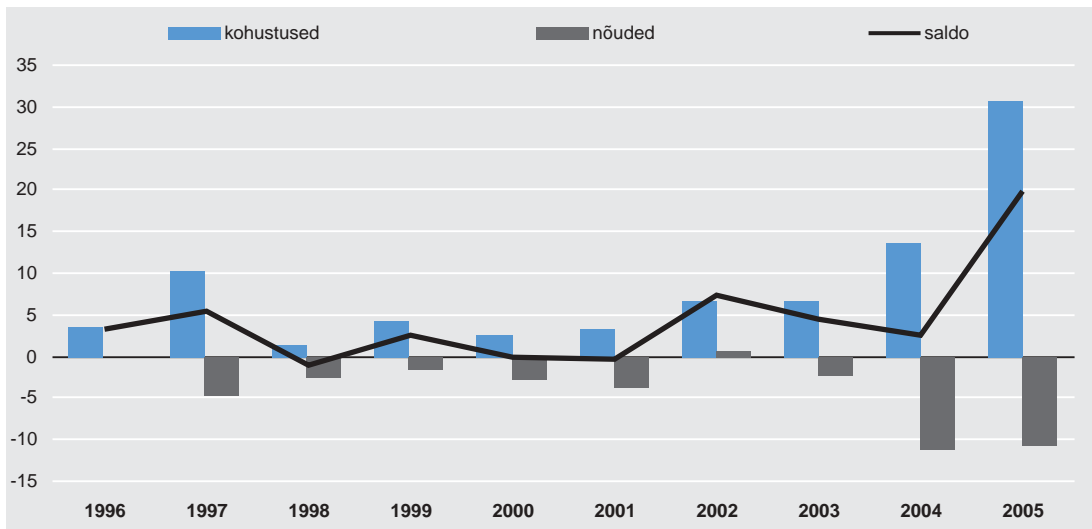

Joonis 1.15. Portfelliinvesteeringute nõuete kasv riigiti 2005. aastal (mld kr)

Muud investeeringud

Muude investeeringute netosissevool ulatus 2005. aastal ligikaudu 20 mld kroonini, kusjuures kohustused kasvasid 30,6 mld ja nõuded 10,7 mld krooni (vt joonis 1.16). Kui vaadelda muude investeeringute struktuuri tähtaegade lõikes, siis toimus kapitali sissevool pikaajalise kapitalina – ligikaudu 22 mld krooni (vt tabel 1.35). Lühiajalise muu investeeringukapitali osas toimus aga kapitali väljavool 1,6 mld krooni ulatuses. Kui eelnevatel aastatel on jooksevkonto puudujääki finantseeritud üldiselt otse- või portfelliinvesteeringute abil, siis 2005. aastal oli finantseerimisallikaks peamiselt muu investeeringukapital.

Muude investeeringute kohustused kasvasid aasta jooksul 30,7 mld krooni võrra, millest laenukapitali osatähtsus oli 83% ja hoiuste oma ligikaudu 10% (vt tabel 1.36). Kohustused kasvasid kõigi alamkontode lõikes. Muu investeeringukapitali sissevool toimus peamiselt laenude ja hoiustena (vastavalt 25,5 ja 2,9 mld

Joonis 1.16. Muud investeeringud (mld kr)

Tabel 1.35. Muud investeeringud tähtaja järgi (mln kr)

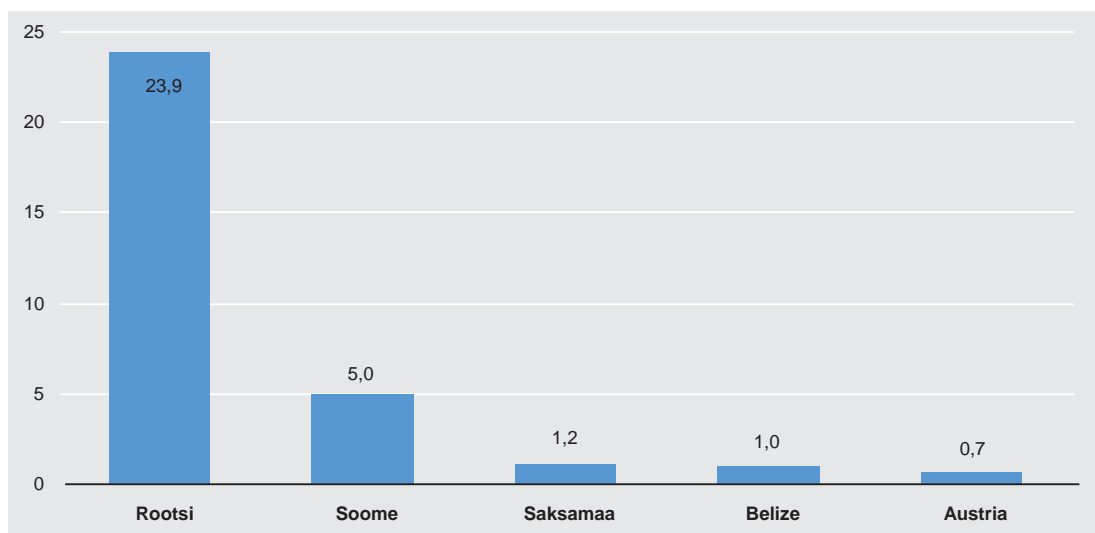
	Nõuded		Kohustused		Saldo	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Pikaajaline kapital	-6 052,7	5 432,1	3 740,4	16 085,6	-2 312,3	21 517,7
keskpank	-10,5	-0,7			-10,5	-0,7
valitsemissektor	-45,0	-60,9	-195,0	-178,3	-240,0	-239,2
krediitiasutused	-5 016,0	2 953,7	2 475,0	12 094,8	-2 541,0	15 048,5
muud sektorid	-981,2	2 540,0	1 460,4	4 169,1	479,2	6 709,1
Lühiajaline kapital	-5 116,1	-16 139,0	9 974,7	14 580,1	4 858,6	-1 558,9
keskpank			189,6	-693,2	189,6	-693,2
valitsemissektor	-119,3	-60,2			-119,3	-60,2
krediitiasutused	-3 347,2	-15 572,3	9 481,5	13 643,3	6 134,3	-1 929,0
muud sektorid	-1 649,6	-506,5	303,6	1 630,0	-1 346,0	1 123,5
Kokku	-11 168,8	-10 706,9	13 715,1	30 665,7	2 546,3	19 958,8

Tabel 1.36. Muude investeeringute struktuur

	Kaubanduskrediit		Laenud		Hoiused		Muu kapital		Kokku	
	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)
1996	426,7	12,6	1 723,7	50,7	1 232,3	36,3	14,8	0,4	3 397,5	100,0
1997	367,0	3,6	6 399,7	63,0	2 426,0	23,9	961,8	9,5	10 154,5	100,0
1998	-221,2	-16,3	290,0	21,3	365,5	26,9	924,2	68,0	1 358,5	100,0
1999	119,1	2,8	2 399,7	57,3	1 462,7	34,9	204,3	4,9	4 185,8	100,0
2000	1 080,9	41,6	-785,3	-30,2	1 955,4	75,3	345,6	13,3	2 596,6	100,0
2001	102,9	3,1	2 570,4	78,2	81,4	2,5	533,5	16,2	3 288,2	100,0
2002	781,1	11,6	1 963,3	29,2	3 763,5	55,9	225,4	3,3	6 733,3	100,0
2003	-115,7	-1,7	3 219,5	47,8	4 587,9	68,2	-960,3	-14,3	6 731,4	100,0
2004	625,2	4,6	4 564,6	33,3	8 804,7	64,2	-279,4	-2,0	13 715,1	100,0
2005	1 616,7	5,3	25 453,6	83,0	2 953,3	9,6	642,0	2,1	30 665,6	100,0

krooni). Kaubanduskrediidi ja muude investeeringute kohustuste kasv toetas kapitali sissevoolu 2,3 mld krooniga. Riikide ühenduste lõikes kasvasid muude investeeringute kohustused peamiselt Euroopa Liidu riikide ees kogusummas 30,6 mld krooni, riigiti enim aga Rootsi, Soome ja Saksamaa ees (vt joonis 1.17 ja tabel 1.37).

Muude investeeringute nõuded 2005. aastal kasvasid ja sellest tulenev kapitali väljavool ulatus 10,7 mld kroonini (vt tabel 1.38). Peamiselt suurenesid muu investeeringukapitali nõuded hoiuste ja kaubanduskrediidi toel, kogusummas 14 mld krooni. Laenu nõuded vähenesid 3,8 mld krooni võrra. Riigiti kasvasid muude investeeringute nõuded enim Leedu, Rootsi ja Saksamaa suhtes (vt joonis 1.18). Laenukapitali nõuetest ja kohustustes annab täpsema ülevaate tabel 1.39.

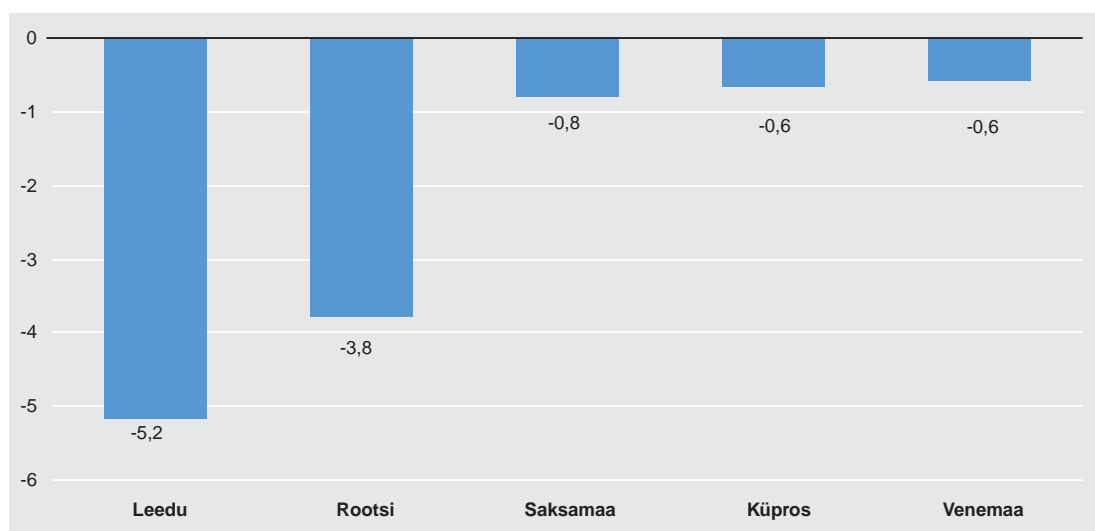
Joonis 1.17. Muude investeeringute kohustuste kasv riigiti 2005. aastal (mld kr)

Tabel 1.37. Muude investeeringute struktuur riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)				Osatähtsus (%)			
	Nõuded		Kohustused		Nõuded		Kohustused	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
EL-25	-9 117,3	-8 947,0	11 581,0	29 081,6	81,6	83,6	84,4	94,8
EL-15	-3 960,7	-4 377,7	9 695,4	29 738,7	35,5	40,9	70,7	97,0
SRÜ	-1 637,1	-518,0	955,1	541,1	14,7	4,8	7,0	1,8
Ülejäänud riigid	-414,4	-1 241,9	1 179,0	1 043,0	3,7	11,6	8,6	3,4
Kokku	-11 168,8	-10 706,9	13 715,1	30 665,7	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel 1.38. Muude investeeringute nõuete struktuur

	Kaubanduskrediit		Laenud		Hoiused		Muu kapital		Kokku	
	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Maht mln kr)	Osa-tähtsus (%)	Maht (mln kr)	Osa-tähtsus (%)
1996	-565,6	525,7	-16,5	15,3	590,3	-548,6	-115,8	107,6	-107,6	100,0
1997	-851,4	18,4	-1 633,3	35,2	-1 820,5	39,3	-330,3	7,1	-4 635,5	100,0
1998	-993,7	40,1	-542,2	21,9	-1 049,9	42,3	105,6	-4,3	-2 480,2	100,0
1999	-401,8	24,3	-57,4	3,5	-887,9	53,8	-304,1	18,4	-1 651,2	100,0
2000	-78,0	3,0	-2 814,0	106,7	-103,0	3,9	356,7	-13,5	-2 638,3	100,0
2001	-584,8	15,7	-2 278,9	61,3	-738,0	19,9	-115,0	3,1	-3 716,7	100,0
2002	1 047,6	150,7	-1 324,5	-190,5	742,6	106,8	229,4	33,0	695,1	100,0
2003	-1 028,2	45,0	-3 520,4	154,1	2 209,4	-96,7	54,6	-2,4	-2 284,6	100,0
2004	-1 032,0	9,2	-8 455,5	75,7	-1 545,1	13,8	-136,2	1,2	-11 168,8	100,0
2005	-1 977,4	18,5	3 835,2	-35,8	-12 251,5	114,4	-313,3	2,9	-10 707,0	100,0

Joonis 1.18. Muude investeeringute nõuete kasv riigiti 2005. aastal (mln kr)

Tabel 1.39. Laenukapitali nõuded ja kohustused (mln kr)

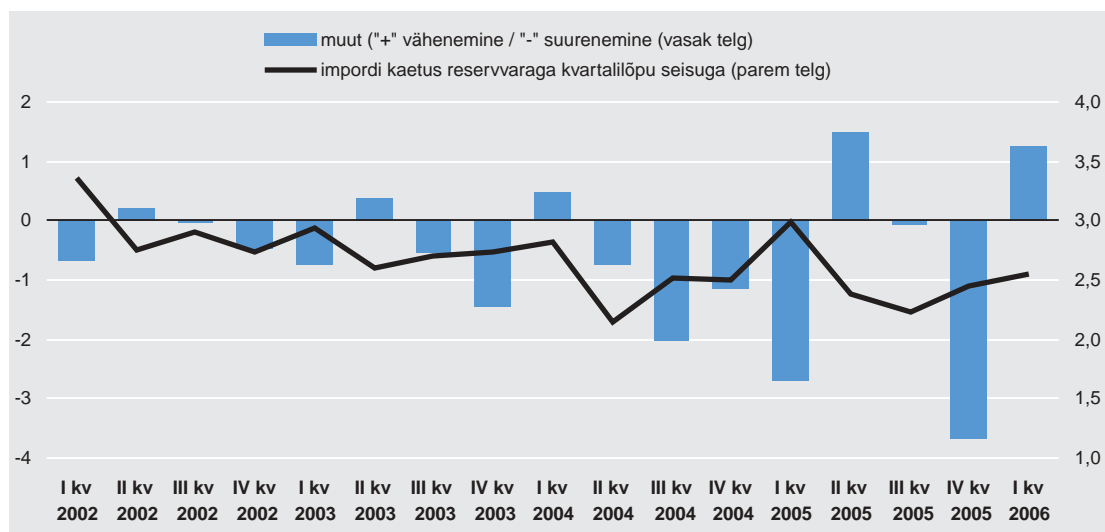
	Nõuded			Kohustused		
	Andmine	Tagastamine	Kokku	Saamine	Tagastamine	Kokku
2003	-34 919,2	31 398,9	-3 520,3	30 076,6	-26 857,1	3 219,5
2004	-29 782,7	21 327,1	-8 455,5	45 446,7	-40 882,1	4 564,6
2005	-77 660,1	81 495,3	3 835,2	126 231,3	-100 777,7	25 453,6

Reservvara

Maksebilansi reservvara kasvas 2005. aasta jooksul 4,9 mld krooni võrra (vt tabel 1.40). Impordi kaetusest reservvaraga annab ülevaate joonis 1.19.

Tabel 1.40. Reservvara struktuur

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)	
	2004	2005	2004	2005
Kuld	0,0	0,0	0,0	0,0
Sularaha ja hoiused	875,3	-389,5	-25,6	8,0
Väärtpaberid	-4 272,7	-4 470,3	124,7	91,5
omandiväärtpaberid				
võlakirjad	-837,5	-1 870,6	24,4	38,3
rahaturuinstrumentid	-3 435,2	-2 599,7	100,3	53,2
Muud nõuded	-28,0	-24,1	0,8	0,5
Kokku	-3 425,4	-4 883,9	100,0	100,0

Joonis 1.19. Kulla- ja välisreservide muut (mld kr) ja kaubaimpordi (v.a töötluskaubad kaetus reservvaraga) kvartalilõpu seisuga (parem telg)

II EESTI RAHVUSVAHELINE INVESTEERMISPOSITSIOON JA VÄLISVÕLG 31. detsembril 2005

2005. aasta jooksul kasvasid Eestisse tehtud välisinvesteeringud kolmandiku võrra ning ulatusid aasta lõpus 308,9 mld kroonini (vt tabel 2.1). Neist 56% oli paigutatud finantsvahendusse, väiksemas matus kinnisvarasse, rentimisse ja äritegevusse, töötlevasse tööstusse ning hulgi- ja jaekaubandusse (vt tabel 2.2). Valdavalt pärinesid investeeringud Rootsist (42%), Soomest (19%) ja Ühendkuningriigist (11%).

Tabel 2.1. Eesti rahvusvaheline investeerimispositsioon (mln kr)

	31.12.2004	Osatähtsus (%)	31.12.2005	Osatähtsus (%)	Muut (%)
VÄLISNÕUDED (VÄLISAKTIVA)	100 759,0	100,0	141 588,1	100,0	40,5
Otseinvesteeringud välismaal	16 275,0	16,2	26 119,2	18,4	60,5
Aksia-/osakapital ja reinvesteeritud tulu	12 128,7	12,0	20 210,4	14,3	66,6
Muu otseinvesteeringukapital	4 146,4	4,1	5 908,8	4,2	42,5
Portfelliinvesteeringud	25 741,1	25,5	39 180,7	27,7	52,2
Omandiväärtpaberid	6 136,0	6,1	13 425,9	9,5	118,8
Võlaväärtpaberid	19 605,1	19,5	25 754,8	18,2	31,4
Võlakirjad	12 376,7	12,3	15 062,6	10,6	21,7
Rahaturuinstrumendid	7 228,4	7,2	10 692,2	7,6	47,9
Tuletisinstrumendid	368,6	0,4	360,1	0,3	-2,3
Muud investeeringud	37 769,9	37,5	50 155,2	35,4	32,8
Kaubanduskrediit	6 986,7	6,9	8 996,3	6,4	28,8
Laenud	22 359,2	22,2	20 151,1	14,2	-9,9
Pikaajalised	11 408,2	11,3	5 357,6	3,8	-53,0
Lühiajalised	10 951,0	10,9	14 793,5	10,4	35,1
Sularaha ja hoiused	7 664,6	7,6	20 038,9	14,2	161,4
Muud nõuded	759,4	0,8	969,0	0,7	27,6
Reservvara	20 604,3	20,4	25 773,0	18,2	25,1
VÄLISKOHUSTUSED (VÄLISPASSIVA)	230 567,2	100,0	308 880,4	100,0	34,0
Otseinvesteeringud Eestis	115 447,8	50,1	168 174,2	54,4	45,7
Aksia-/osakapital ja reinvesteeritud tulu	100 558,5	43,6	154 608,5	50,1	53,7
Muu otseinvesteeringukapital	14 889,3	6,5	13 565,7	4,4	-8,9
Portfelliinvesteeringud	51 674,2	22,4	44 795,6	14,5	-13,3
Omandiväärtpaberid	22 276,7	9,7	15 805,9	5,1	-29,0
Võlaväärtpaberid	29 397,5	12,8	28 989,7	9,4	-1,4
Võlakirjad	26 624,2	11,5	28 512,8	9,2	7,1
Rahaturuinstrumendid	2 773,3	1,2	477,0	0,2	-82,8
Tuletisinstrumendid	238,0	0,1	132,3	0,0	-44,4
Muud investeeringud	63 207,2	27,4	95 778,3	31,0	51,5
Kaubanduskrediit	8 273,3	3,6	10 590,1	3,4	28,0
Laenud	28 662,6	12,4	55 264,4	17,9	92,8
Pikaajalised	25 095,2	10,9	42 042,9	13,6	67,5
Lühiajalised	3 567,4	1,5	13 221,5	4,3	270,6
Sularaha ja hoiused	25 251,9	11,0	28 205,6	9,1	11,7
Muud kohustused	1 019,4	0,4	1 718,3	0,6	68,6
NETOINVESTEERIMISPOSITSIOON	-129 808,1		-167 282,3		28,9
Pikaajaline	-100 326,2		-163 468,1		62,9
Lühiajaline	-29 481,9		-3 824,2		-87,0
KOGUVÄLISVÕLG	114 903,7		148 754,8		29,5
NETOVÄLISVÕLG	-25 412,3		-30 801,8		21,2
Valitsemissektor	7 545,1		9 067,5		20,2

Tabel 2.2. Rahvusvaheline investeerimispositsioon tegevusalade ja riikide järgi 31. detsembril 2005 (%)

Nõuded		Kohustused	
Tegevusalad			
Finantsvahendus	70,9	Finantsvahendus	56,1
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	9,3	Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	10,1
Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	6,3	Töötlev tööstus	9,4
Hulgi- ja jaekaubandus; remont	5,4	Hulgi- ja jaekaubandus; remont	6,9
Töötlev tööstus	3,8	Veondus, laondus ja side	4,5
Muud	4,3	Muud	13,0
Kokku	100,0	Kokku	100,0
Riigid			
Leedu	15,7	Rootsi	42,0
Saksamaa	11,0	Soome	19,2
Läti	9,8	Ühendkuningriik	11,1
Venemaa	7,6	Saksamaa	3,6
Ühendkuningriik	6,5	Ameerika Ühendriigid	3,0
Ülejäänud riigid	49,4	Ülejäänud riigid	21,0
Kokku	100,0	Kokku	100,0

2004. aasta lõpu seisuga võrreldes oli 2005. aasta lõpuks **Eestisse tehtud välisinvesteeringute** struktuur märkimisväärselt muutunud: otse- ja muude investeeringute osakaalud tõusid ning portfelliinvesteeringute osa langes. Otse- ja portfelliinvesteeringute osakaalude muutus oli tingitud Hansapanga ülevõtmisest välisinvestori poolt. 2005. aastal moodustasid otseinvesteeringud kõigist investeeringutest 54% ehk 168,2 mld krooni. Portfelliinvesteeringute osatähtsus langes 22%lt 15%ni ning muude investeeringute osa tõusis 27%lt 31%ni. Muude investeeringute maht kasvas poole võrra, seda nii pikaajaliste kui ka lühiajaliste laenude suurenemise tõttu. **Eestisse tehtud välismaiste otseinvesteeringute** puhul olid eelistatumateks tegevusaladeks finantsvahendus (46%), kinnisvara, rentimine ja äritegevus (15%), töötlev tööstus (13%) ning hulgi- ja jaekaubandus (8%; vt tabel 2.3). 53% otseinvesteeringutest tegid Rootsi ning 21% Soome investorid.

Eesti investeeringud välismaale suurenesid ligi 40% ning olid 141,6 mld krooni. 70% välismaale paigutatud investeeringutest tegid finantsvahenduse investorid; välismaale investeerisid ka avaliku sektori, kinnisvara, rentimise ja äritegevuse ning hulgi- ja jaekaubanduse investorid. Eesti investorid eelistasid peamiselt Balti riike ja Saksamaad, vähemal määral Venemaad ning Ühendkuningriiki.

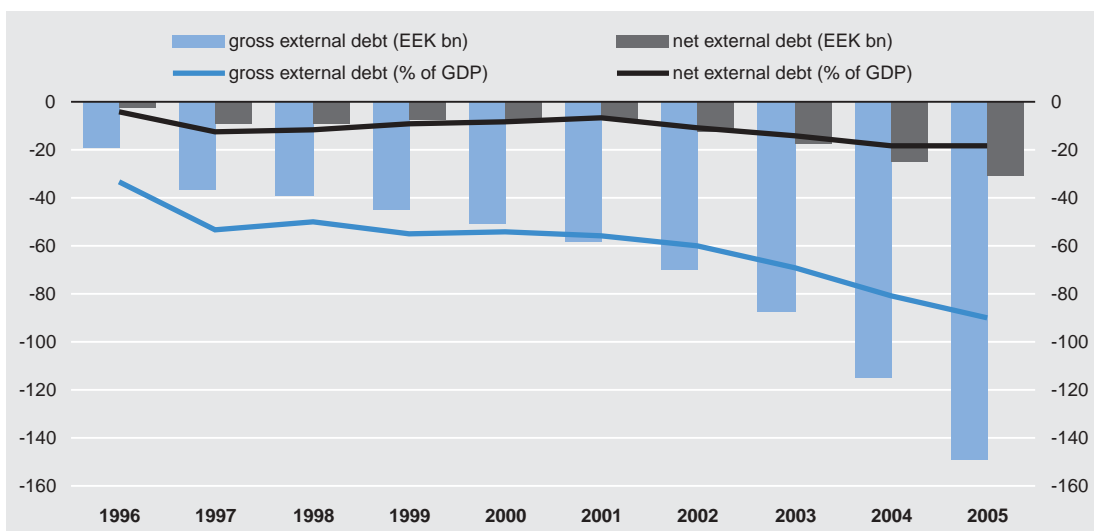
Võrreldes 2004. aasta lõpu seisuga tõusid 2005. aasta lõpuks **välismaale paigutatud investeeringute** struktuuris mõnevõrra otse- ja portfelliinvesteeringute osakaalud ning vähenes muude investeeringute ja reservvara osatähtsus. Laenude, hoiuste ning keskpanga kulla- ja välisvaluutareserv hõlmas 54% välisnõuetest. **Välismaale tehtud otseinvesteeringud** moodustasid ligi 18%. Aktiivsemad välismaale otseinvesteeringud olid finantsvahenduse (45%), kinnisvara, rentimise ja äritegevuse (23%) ning veonduse, laonduse ja side esindajad (vt tabel 2.3). Nii Läti kui ka Leetu paigutati ligi kolmandik otseinvesteeringutest. Jätkuvalt kasvas ka Venemaale tehtud otseinvesteeringute maht, mis hõlmas 15% kõigist välismaistest otseinvesteeringutest (2004. aasta lõpus 4%).

Väliskohustuste ülekaalu tõttu oli Eesti netoinvesteeringimispositsioon 2005. aasta lõpus 167,3 mld krooni ulatuses negatiivne, ületades 1% võrra 2005. aasta sisemajanduse koguprodukti mahtu. Jätkus pikaajalise kapitali kasv netoinvesteeringimispositsioonis, moodustades sellest 98%.

Tabel 2.3. Otseinvesteeringispositsioon tegevusalade ja riikide järgi 31. detsembril 2005 (%)

Eestis		Välismaal	
Tegevusalad			
Finantsvahendus	45,7	Finantsvahendus	45,1
Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	15,2	Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	22,8
Töötlev tööstus	13,3	Veondus, laondus ja side	10,8
Hulgi- ja jaekaubandus; remont	7,8	Hulgi- ja jaekaubandus; remont	7,3
Veondus, laondus ja side	3,0	Töötlev tööstus	4,1
Muud	15,0	Muud	9,9
Kokku	100,0	Kokku	100,0
Riigid			
Rootsi	53,3	Leedu	31,1
Soome	20,6	Läti	29,5
Holland	3,0	Venemaa	14,8
USA	2,9	Küpros	8,9
Ühendkuningriik	1,9	Soome	3,5
Ülejäänud riigid	18,3	Ülejäänud riigid	12,2
Kokku	100,0	Kokku	100,0

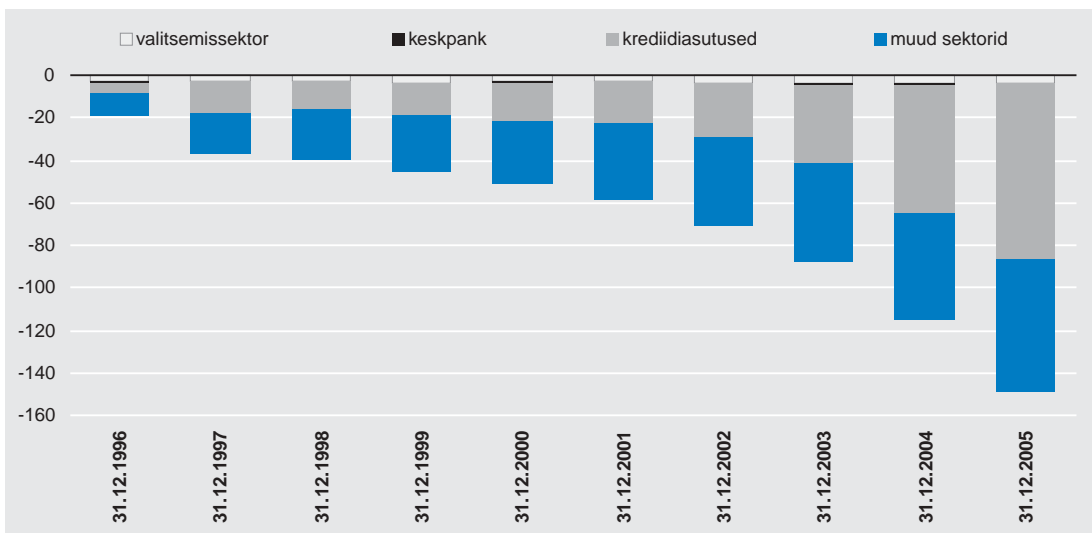
Eesti kõigi sektorite võlakohustused kasvasid aastaga ligi kolmandiku võrra ja olid 2005. aasta 31. detsembril 148,8 mld krooni (90% SKP suhtes). Koguvälisvõlg suurenes põhiliselt krediidiasutuste lühiajaliste võlakohustuste ning muude sektorite pikaajaliste võlakohustuste kasvu tõttu. Võla iseloomuga välisnõuete ja -kohustuste vahe ehk netovälisvõlg moodustas 30,8 mld krooni (18,7% SKP suhtes; vt joonis 2.1 ja tabel 2.4). Koguvälisvõlg hõlmas 48% väliskohustuste mahust. Jättes kõrvale otseinvesteeringuettevõtete grupisisesed võlad, moodustasid 59% koguvälisvõlast pikaajalised võlakohustused. Võlanõuete puhul oli pikaajaliste võlanõuete osakaal 36%. Eesti kogu- ja netovälisvõlast majandussektorite järgi annavad ülevaate joonised 2.2 ja 2.3.

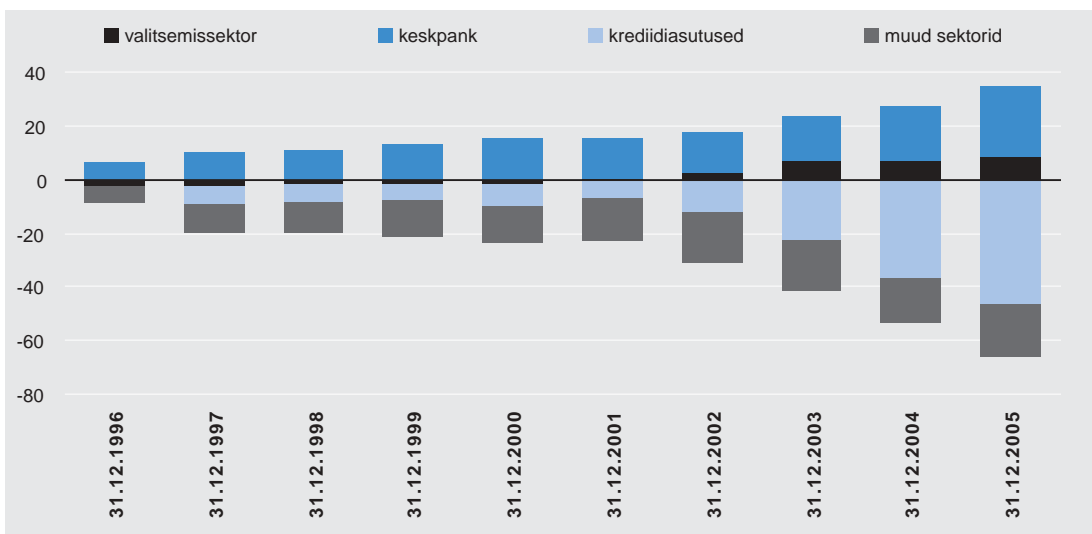
Joonis 2.1. Eesti majanduse kogu- ja netovälisvõlg

Tabel 2.4. Välisvõlg (mln kr)

	31.12.2004	Osatähtsus (%)	31.12.2005	Osatähtsus (%)	Muut (%)
VÕLAKOHUSTUSED					
I. Valitsemissektor	4 031,0	3,5	3 928,2	2,6	-2,6
Lühiajalised					
Pikaajalised	4 031,0	3,5	3 928,2	2,6	-2,6
II. Keskpank	507,7	0,4	48,4	0,0	-90,5
Lühiajalised	507,7	0,4	48,4	0,0	-90,5
Pikaajalised					
III. Krediidiasutused	59 932,8	52,2	82 529,9	55,5	37,7
Lühiajalised	21 982,8	19,1	38 512,5	25,9	75,2
Pikaajalised	37 950,0	33,0	44 017,4	29,6	16,0
IV. Muud sektorid	28 133,3	24,5	38 261,6	25,7	36,0
Lühiajalised	10 548,4	9,2	12 967,5	8,7	22,9
Pikaajalised	17 584,9	15,3	25 294,1	17,0	43,8
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	22 298,9	19,4	23 986,7	16,1	7,6
KOGUVÄLISVÕLG	114 903,7	100,0	148 754,8	100,0	29,5
VÕLANÕUDED					
I. Valitsemissektor	11 576,1	12,9	12 995,7	11,0	12,3
Lühiajalised	5 818,6	6,5	7 902,4	6,7	35,8
Pikaajalised	5 757,5	6,4	5 093,3	4,3	-11,5
II. Keskpank	20 582,0	23,0	25 735,6	21,8	25,0
Lühiajalised	16 879,4	18,9	20 046,9	17,0	18,8
Pikaajalised	3 702,6	4,1	5 688,7	4,8	53,6
III. Krediidiasutused	23 030,2	25,7	36 254,8	30,7	57,4
Lühiajalised	14 970,9	16,7	21 322,0	18,1	42,4
Pikaajalised	8 059,3	9,0	14 932,8	12,7	85,3
IV. Muud sektorid	22 747,1	25,4	26 637,1	22,6	17,1
Lühiajalised	12 598,8	14,1	16 165,8	13,7	28,3
Pikaajalised	10 148,3	11,3	10 471,3	8,9	3,2
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	11 556,0	12,9	16 329,8	13,8	41,3
VÕLANÕUDED KOKKU	89 491,4	100,0	117 952,9	100,0	31,8
NETOVÄLISVÕLG (võlanõuded miinus võlakohustused)					
I. Valitsemissektor	7 545,1		9 067,5		20,2
Lühiajaline	5 818,6		7 902,4		35,8
Pikaajaline	1 726,5		1 165,1		-32,5
II. Keskpank	20 074,3		25 687,2		28,0
Lühiajaline	16 371,7		19 998,5		22,2
Pikaajaline	3 702,6		5 688,7		53,6
III. Krediidiasutused	-36 902,6		-46 275,1		25,4
Lühiajaline	-7 011,9		-17 190,5		145,2
Pikaajaline	-29 890,7		-29 084,6		-2,7
IV. Muud sektorid	-5 386,2		-11 624,5		115,8
Lühiajaline	2 050,4		3 198,3		56,0
Pikaajaline	-7 436,6		-14 822,8		99,3
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	-10 742,9		-7 656,9		-28,7
NETOVÄLISVÕLG KOKKU	-25 412,3		-30 801,8		21,2

Joonis 2.2. Eesti koguvälisvõlg majandussektorite järgi (mld kr)

Joonis 2.3. Eesti netovälisvõlg majandussektorite järgi (mld kr)

III MAJANDUSTEOREETILINE KONTSEPTSIOON, METOODIKA JA KOOSTAMINE

Välissektori statistika metoodiliseks aluseks on Rahvusvahelise Valuutafondi maksebilansi käsiraamatu 5. versioon (*Balance of Payments Manual 5th Edition*), millest lähtuvalt arendatakse ka maksebilansistatistika Eesti mudelit. Järgnevalt tutvustame lähemalt kolme põhidokumendi (maksebilanss, rahvusvaheline investeerimispositsioon ja välisvõlg) olemust ning olulisemaid põhimõisteid, kirjete sisu, avaldamispoliitikat ja koostamise süsteemi.

MAKSEBILANSS

Oma olemuselt on maksebilanss ühest küljest riigi kõikide institutsionaalsete sektorite konsolideeritud kasumiaruanne, teisest küljest aga nende koondbilanss. Ettevõtte finantsaruanded kajastavad üksikettevõtja suhteid teda ümbritseva keskkonnaga. Maksebilansi ülesanded on teoreetiliselt samad, kuid ettevõtjaks on riigi majandus tervikuna ja teda ümbritsevaks keskkonnaks ülejäänud maailm.

Maksebilanss on statistiline aruanne, mis summeerib konkreetse riigi teatud ajavahemiku jooksul sooritatud majandustehingud ülejäänud maailmaga. Ajavahemikuks on tavaliselt kuu, kvartal või aasta.

Kuna maksebilanss kajastab tehinguid teatud ajaperioodil, siis on maksebilansi kirjete väärtused *voomuutujad*.

Maksebilanss koosneb *jooksevkontost*, mis kajastab välismajandustegevusest saadavate tulude kujunemist, ning *kapitali-, finants- ja reservvara kontost*, mis näitab jooksevkonto finantseerimist ehk *välisfinantseerimisallikate* struktuuri.

Jooksevkonto jaguneb neljaks osaks⁵: *kaubad, teenused, tulu ja jooksevülekanded*. Kaupade ja teenuste kontodel kirjendatakse kõik kaupade ja teenuste müügist saadaolevad ning ostmisel tasumisele kuuluvad summad. Tulukonto kajastab tootmistegurite (kapital ja tööjõud) kasutamise ja kasutada andmisega seotud tulusid. Jooksevülekannetena on vaadeldavad kõik ülejäänud majandustehingud, mis on seotud residentide kasutada oleva kogutulu kujunemisega ega samastu kapitaliülekannetega.

Finantseerimisallikad jagunevad kolme konto vahel: *kapitalikonto, finantskonto ja reservvara konto*. Kapitalikontosse kirjendatakse peamiselt immateriaalse varaga seotud tehinguid (nt intellektuaalse omandi ostmine või loovutamine), võlgade andeksandmine ning muud kasutada oleva kogutulu kujunemisega mitteseotud rahvusvahelised kapitaliülekanded. Finantskonto kajastab välisinvesteeringuid, mis liigituvad nelja põhikategooriasse: *otseinvesteeringud, portfelliinvesteeringud, tuletisinstrumendid ja muud investeeringud*. Reservvara konto näitab Eesti puhul keskpanga kulla- ja välisvaluutareservide muutumist.

Maksebilansi koostamise aluseks ei ole riigi territoorium. Maksebilansitehing on üldjuhul *residendi ja mitteresidendi* vaheline tehing, milleks ei ole ainult raha liikumine. Maksebilanss koostatakse *tekkepõhiselt*, st tehingu registreerimise aluseks on ajahetk, millal tehing poolte vahel sõlmiti või omandiõigus muutus, sõltumata asjaolust, kas raha on tegelikult laekunud või makstud. Kõik maksebilansitehingud kajastatakse *turuhindades*.

⁵ Maksebilansistatistika põhimõistetest ning kirjete sisust antakse ülevaade eraldi peatükkides.

Maksebilansi koostamisel lähtutakse *kahekordse kirjendamise põhimõttest*. Igal tehingul on kaks võrdse summana, kuid erineva märgiga kajastuvat poolt: *kreedit* (+) ja *deebet* (-). Kreedit näitab meie kasutuses olevate finantsressursside suurenemist, deebet aga kõnealuste ressursside kasutamist (vt tabel 3.1):

Tabel 3.1. Kreedit ja deebet

	Ressursside suurenemine	Ressursside kasutamine
	KREEDIT "+"	DEEBET "-"
Jooksevkonto	Kaupade eksport	Kaupade import
	Teenuste müük	Teenuste ost
	Tulu sissevool	Tulu väljavool
	Ülekannete sissevool	Ülekannete väljavool
Kapitalikonto	Kapitaliülekannete sissevool	Kapitaliülekannete väljavool
Finantskonto	Välisnõuete vähenemine	Välisnõuete suurenemine
	Väliskohustuste suurenemine	Väliskohustuste vähenemine
Reservvara	Reservvara vähenemine	Reservvara suurenemine

Ideaaljuhul peab seega maksebilansi kõigi kirjete summa võrduma nulliga. Maksebilansi koostamise keerukuse ja ulatuse tõttu tekivad statistilise teabe kogumisel aga alati ebatäpsused. Viimaseid kajastatakse maksebilansi tasakaalu viimiseks *vigade ja täpsustuste* kirjel.

Maksebilansi standardesituse kohaselt kajastatakse jooksevkontol ning kapitalikontol kõigi kirjete deebet- ja krediti käibed eraldi. Finantskontol ja reservvarade kontol tuuakse välja üksnes *netokirjed* (deebet ja krediti summa).

RAHVUSVAHELINE INVESTEERIMISPOSITSIOON

Rahvusvaheline investeerimispositsioon (-seis) on riigi kõikide institutsionaalsete sektorite finantsvarade ja -kohustuste konsolideeritud koondbilanss ehk varade ja ressursside seis kindlal kuupäeval väljendatuna selle kuupäeva turuhindades.

Kuna konsolideerimisel sektoritevahelised ja -sisesed nõuded ja kohustused vastastikku taanduvad, kajastab rahvusvaheline investeerimispositsioon vaid riigi kui terviku välisnõudeid ja -kohustusi. Investeerimispositsioon erineb klassikalisest bilansist selle poolest, et investeerimispositsioonis ei võeta arvesse Eestis asuvat residentidele kuuluvat reaalarva ja omakapitali. See on ka põhjus, miks investeerimispositsioon (-seis) pole tasakaalus.

Netoinvesteerimispositsioon on riigi kõikide institutsionaalsete sektorite välisaktivate ja -passivate vahe.

Kui välisnõuded ületavad väliskohustusi, siis on riigi netoinvesteerimispositsioon *positiivne* ning näitab ülejäänud maailma netovõlga sellele riigile. *Negatiivne* netoinvesteerimispositsioon näitab aga selle riigi võlga ülejäänud maailmale.

Otseinvesteeringuettevõtja ja otseinvesteeriija vahelised nõuded ja kohustused kajastatakse maksebilansis kokkuleppeliselt *netopõhimõttel (directional principle)*:

- Eestisse tehtud otseinvesteeringutest (kohustustest) arvatakse maha kõik otseinvesteeringuettevõtja nõuded otseinvesteeriijatele;
- Eestist välismaale suunatud otseinvesteeringutest (nõuetest) arvatakse maha kõik otseinvesteeriijate kohustused otseinvesteeringuettevõtjate ees.

Investeeringuotsiooni koostamisel järgitakse samu põhimõtteid ja mõisteid, mida maksebilansi puhul. Neist olulisemad on *tekkepõhine arvestuspõhimõte* ning seisude kajastamine otsiooni koostamise päeva *turuhindades*.

Kuna rahvusvaheline investeeringuotsioon kajastab varade seisut teatud ajahetkel, siis on investeeringuotsiooni kirjete väärtused *varumuutujad*.

VÄLISVÕLG

Välisvõlastatistika koostamise aluseks on rahvusvahelises investeeringuotsioonis kajastatud välisnõuded ja -kohustused, mis on oma olemuselt võlad, st millega kaasneb tagasimaksmise kohustus. Võlaarvestusse ei kuulu aktsia- või osakapitali tehtud otse- ja portfelliinvesteeringud, reinvesteeriitud (taasinvesteeriitud) tulu (eelmistel perioodidel ja jooksva perioodi jaotamata kasum/kahjum ja omakapitali reservid) ning tuletisinstrumentid. Samuti ei arvata välisvõla hulka ka keskpanga kullavarusid ja Rahvusvahelise Valuutafondi arvestusühikuid ehk SDR*e* (*special drawing rights*)⁶.

Välisvõlga iseloomustavatest näitajatest on olulisemad:

- **koguvälisvõlg (brutovälisvõlg), mis summeerib kõigi institutsionaalsete sektorite võla iseloomuga väliskohustused;**
- **netovälisvõlg, mis näitab riigi kõigi institutsionaalsete sektorite tagasimaksmisele kuuluvate, st võla iseloomuga välisnõuete ja -kohustuste vahet.**

Erinevalt rahvusvahelisest investeeringuotsioonist, kus kajastatakse otseinvesteeringuid *netopõhimõtte (directional principle)* alusel, ei vähenda residentse otseinvesteeringuettevõtja poolt otseinvesteeriijale antud laenu otseinvesteeringukohustust, vaid need viiakse võlaarvestuses bilansi nõuete poolele. Samamoodi ei arvata ka Eesti residentide välismaal asuvatelt otseinvesteeringuettevõtjatelt saadud laenu maha Eesti otseinvesteeringunõuetest välismaal, vaid liidetakse võlakohustustega.

Nagu rahvusvahelise investeeringuotsiooni puhul, on ka välisvõla seisut kajastavad näitajad *varumuutujad*.

⁶ Vt „Kirjete sisu”: reservvara.

PÕHIMÕISTED

- **CIF-hind** (ingl k *cost, insurance, freight*) – kauba rahvusvaheline tarneklausel, mis näitab kauba maksumust ja kulutusi, mis on seotud kauba veo ja kindlustamisega ostja maa tollipiirini.
- **FOB-hind** (ingl k *free on board*) – kauba rahvusvaheline tarneklausel, mis näitab kauba maksumust ja kulutusi, mis on seotud kauba veo ja kindlustamisega müüja maa tollipiirini.
- **Institutsionaalsed sektorid** on välissektori statistikas jaotatud alljärgnevalt:
 - *valitsemissektor* – kesk- ja kohalike omavalitsuste haldusalasse kuuluvad riigivalitsemis- ja riigikaitseorganid; kesk- ja kohalike omavalitsuste eelarvest finantseeritavad teadus-, uurimis-, tervishoiu-, sotsiaalhooldus-, haridus-, kultuuri- ja spordiasutused ning riiklikud fondid ja sihtasutused;
 - *keskpank* – Eesti Pank kui riigi keskpank;
 - *krediidasutused* – Eesti Panga litsentsi omavad krediidasutused kui eraõiguslikud juriidilised isikud, kellel on õigus võtta avalikkuselt vastu rahalisi hoiuseid ja teisi tagasimakstavaid vahendeid ning anda oma vastutusel laene ja sooritada teisi krediidasutuste seaduses loetletud tehinguid;
 - *muud sektorid* – ülejäänud erasektor (äriühingud ja kodumajapidamised).
- **Kapitalirent** – laen (renditehing) vara soetamiseks tingimusel, et krediidiobjekt jääb vara maksumuse ja intresside kustutamiseni rendileandja omandusse.
- **Lühiajaline kapital** – nõuded või kohustused lepingujärgse tähtajaga kuni üks aasta (kaasa arvatud).
- **Lühiajaline positsioon** – netoinvesteeringupositsioon, mille arvestuse aluseks on lühiajalised välisnõuded ja -kohustused. Keskpanga reserve loetakse nende iseloomu tõttu kokkuleppeliselt lühiajalisteks.
- **Mitteresident** – kõik ülejäänud isikud, kes pole hõlmatud mõistega resident.
- **Pikaajaline kapital** – nõuded või kohustused lepingujärgse tähtajaga üle ühe aasta.
- **Pikaajaline positsioon** – netoinvesteeringupositsioon, mille arvestuse aluseks on pikaajalised välisnõuded ja -kohustused. Otseinvesteeringuid loetakse nende iseloomu tõttu kokkuleppeliselt pikaajalisteks.
- **Repotehing** – laen väärtpaberite tagatisel.
- **Resident:**
 - 1) Eesti Vabariigi riigorganid ja asutused kõige laiemas tähenduses (seadusandlik, täidesaatev ja kohtuvõim ning nende asutused, põhiseaduslikud institutsioonid), samuti kohalikud omavalitsusüksused ja nende asutused;
 - 2) välisriigis asuvad Eesti diplomaatilised, konsulaar- ja teised ametlikud esindused, samuti muud majandus- ja kommertstegevusega mittetegelevad Eesti asutuste ja organisatsioonide esindused välismaal;
 - 3) Eesti Vabariigi seadusega loodud avalik-õiguslikud juriidilised isikud ja nende asutused;

- 4) Eestis registreeritud eraõiguslikud juriidilised isikud;
- 5) Eestis õiguskorraga lubatud, Eestis asutatud ja tegutsevad ning osalist õigusvõimet omavad isikute ühendused ja organisatsioonid, mis ei ole juriidilised isikud;
- 6) Eestis registreeritud välismaa juriidiliste isikute filiaalid ja esindused;
- 7) Eestis elavad Eesti kodanikud;
- 8) Eestis elavad välismaalased, kellel on alaline elamisluba;
- 9) Eestis elavad välismaalased, kellel on tähtajaline elamisluba vähemalt üheks aastaks;
- 10) välisriigis õppivad või ravil viibivad isikud, sõltumata õpingute või ravi kestvusest;
- 11) välisriigis viibivad, immuniteeti ja diplomaatilisi privileege kasutavad Eesti Vabariigi diplomaadid, sõjaväelased, konsulaar- ja teiste ametlike esinduste töötajad ja nende perekonnaliikmed;
- 12) laevameeskonnad, hooaja- ja piiriülesed töötajad, sõltumata nende välisriigi territooriumil viibimise kestvusest;
- 13) kokkuleppelised majandusüksused, mis esindavad Eesti territooriumil asuvat kinnisvara (maa tema oluliste osadega).

KIRJETE SISU

- **Väliskaubanduskonto** – arvestab seda osa kaupade sisse- ja väljaveost, mis võtab osa sisemajanduse koguprodukti moodustamisest. Selleks on
 - import rahvuslikuks tarbimiseks – vabaks ringluseks imporditud kaubad, mille puhul kauba eest maksavad residendid;
 - rahvuslik eksport – eksport, mille müügist laekub tulu residentidele;
 - kaupade töötlemisega seotud kaupade sisse- ja väljavedu.

Eesti väliskaubanduskonto koostamise aluseks on ametliku väliskaubandusstatistika põhikaubanduse süsteem (*special trade system*), mille järgi kaubad võetakse arvele siis, kui nad ületavad sisekäibe ehk vaba ringluse piiri⁷. Eksport ei sisalda eelnevalt tollilattu imporditud kaupade taasväljavedu ega vormistamist vee- ja õhusõidukite varudeks. Import ei sisalda imporditud kaupade tolliladustamist, lisatud on aga kaupade tarded tollilaost vabaks ringluseks ja töötuseks. Kuna ametliku väliskaubandusstatistika ja tollistatistika koostamine ei ole kooskõlas maksebilansi koostamise põhimõtetega (import CIF-hindades, residentsuse printsiip vs territoriaalsuse printsiip jne), tehakse maksebilanssi vajalikud täiendused, millest olulisemad on

- a) tollis deklareerimata kaubad, mis ei ole ületanud sisekäibe piiri, kuid mis on olnud maksebilansitehingute objektiks (nt välisvetes püütud kala);
- b) transpordivahenditele välisriigis viibimise vältel ostetud kaubad: kütus, proviant, müügikaup jms;
- c) ostetud ja müüdnud kapitalikaupade remonditeenus;
- d) impordi ümberarvestus FOB-hinda, st kauba veo- ja kindlustuskulude lahutamine;
- e) hinnamoonutuste arvestamine kaupade ekspordil läbi tolliladude ja vabatsooni;
- f) hinnangud varimajandustegevuse kohta.

Alates 1. maist 2004 põhineb väliskaubandusstatistika kahe aruandlussüsteemi kombinatsioonil: kaubavahetust Euroopa Liidu väliste riikidega arvestatakse endiselt Maksu- ja Tolliametile esitatud

⁷ Kasutusel on ka *üldkaubanduse süsteem (general trade system)*, mis registreerib kaupade liikumist üle tollipiiri. Maksebilansi koostamise seisukohalt pole selline lähenemine sobiv, kuna hõlmab ka mitteresidentidele kuuluva kauba liikumist läbi Eesti territooriumil asuvate tolliladude.

tollideklaratsioonide alusel (nn Extrastat), ühendusesisene kaubavahetus registreeritakse nn Intrastati küsitluse abil, mille korraldajaks on Statistikaamet (vt www.stat.ee). Kui Extrastat võimaldab endiselt kasutada põhikaubandussüsteemi, jättes välja kaubavahetuse läbi tolliladude, siis Intrastat ei võimalda andmetest välja filtreerida läbi vaheladude liikunud kaupa, mis realselt Eesti siseturule ei jõua, kajastades seega pigem üldkaubanduse põhimõtteid. Seetõttu on nii kaupade sisse- kui väljaveo üldine tase varasemate perioodidega võrreldes kõrgem ja aegridade võrdlemisel tuleb seda eripära silmas pidada. Samuti pole Intrastati aruannete struktuurierinevuste tõttu tollideklaratsioonidega võrreldes enam piisava täpsusega võimalik eristada nn normaaleksporti ja -importi töötluskaupade sisse- ja väljaveost.

- **Teenuste konto** kajastab Eesti residentide poolt mitteresidentidele müüdavaid ja neilt ostetavaid teenuseid:
 - *veoteenused* – reisijateveo-, kaubaveo- ja muud veoteenused olulisemate veondusliikide (mere-, õhu-, muu transport) lõikes;
 - *reisiteenused* – kajastavad turistide ja ühepäevakülastajate reisipakettidele ning reisi sihtriigis kaupadele ja muudele teenustele tehtud kulutusi. Reisiteenused sisaldavad lisaks eeltoodule ka kulutusi haridusele ja raviteenustele sihtriigis. Kui üldjuhul loetakse turismiks välismaal viibimist kuni ühe aasta jooksul, siis õppurite ja ravivajajate puhul ajaline piirang puudub. Turismi eristab reisiteenustest asjaolu, et rahvusvahelise tava järgi turismiteenuseks peetavaid rahvusvahelisi reisijateveo teenuseid kajastatakse maksebilansis veoteenuste kirjetel;
 - *sideteenused* – maksed telekommunikatsiooniteenuste (tele- ja raadiotranslatsioon, telegraafside, teleksi- ja faksaside, satelliit- ja kaabeltelevisioon, elektronpost jms) ja posti- ning kulleriteenuste (postisaadetiste pakkimine, lähetamine, vedu ja kättetoimetamine, postkastide rent jms) eest;
 - *ehitusteenused* – hõlmavad üldjuhul residentide ehitustööde maksumust, mis on seotud ehitusobjektidega välisriigis ja mitteresidentide ehitustööde maksumust, mis on seotud ehitusobjektidega Eestis. Ehitusteenustena käsitletakse objekte või töid üldjuhul lõpetamistähtajaga kuni üks aasta;
 - *kindlustusteenused* – elu- ja kahjukindlustuslepingute (-poliiside) sõlmimisel saadavad ja makstavad teenustasud, samuti kahjukäsitluskulud, kindlustusekspertiisid jne. Kahjukindlustuslepingute kindlustuspreemiad ja väljamakstud kahjutasud kajastatakse jooksevülekannete kontrol, elukindlustuslepingute järgsed sisse- ja väljamakset kajastatakse finantskontrol muu pikaajalise kapitali kirjetel;
 - *finantsteenused* – finantsvahendus- ja selle abiteenused (v.a kindlustus), mis on seotud panganduse ja väärtpaberivahenduse komisjoni- ja teenustasudega, varahaldusega, kliiringuga, depositeerimise enustega, finantsnõustamisega jms;
 - *arvuti- ja infoteenused* – maksed andmebaaside kasutamise ja arendamise, andmetöötuse ja programmeerimise, riistvarakonsultatsioonide, tarkvara juurutamise jms eest; samuti uudisteagentuuride teenused;
 - *autoriõigus- ja litsentsitasud* – maksed autoriõiguste, litsentside, frantsiiside, müügiõiguste, tööstusprotsesside või muu intellektuaalomandi kasutamiseõiguste eest;
 - *kaubandus- ja muud kaubandusega seotud teenused* – kaubamaaklerite ja vahendajate komisjoni- ja teenustasud. Kaubandusteenuseks on residentide poolt välisriigis ostetud kaupade maksumuse ja nende poolt samal perioodil välisriigis edasimüüdud kaupade maksumuse vahe. Tingimuseks on, et kaup ise ei ületa Eesti riigipiiri;
 - *kasutusrent* – rendimaksed, kus rentnik kasutab lepinguperioodi kestel vara ning lepingu lõppedes tagastab selle rendileandjale (Kapitalirent – vt allpool);
 - *mitmesugused äri-, kutsetegevuse ja tehnilised teenused* – äriteenused, mis on seotud konsultatsioonide

(õigusabi, raamatupidamine, audit, juhtimiskonsultatsioonid jne), suhtekorralduse ja turundusega (reklaam, arvamus- ja turu-uuringud jne) või muude tehniliste teenustega (jäätmete ümbertöötlemine ja utiliseerimine, keskkonnakaitse, arhitektuurilised ja insener-tehnilised teenused, trükiteenused jne);

- *isiku-, kultuuri- ja meelelahutusteenused* – raadio, televisiooni ning filmindusega seotud audio-visuaalsed teenused, kontserdi- ja muude ürituste korraldamine, esinemistasud ja -honorarid, näituse- ja muuseumiekspositsioonide korraldamine, produtsenditeenused ning muud spordi-, kultuuri- ja vaba aja teenused;
 - *valitsusteenused, mis ei sisaldu mujal* – muud valitsemissektori saadud või osutatud teenused, mis on seotud saatkonna- ja konsulaarteenustega ning sõjaväe- ja muude avaliku sektori teenustega, samuti riigilõivud ja teenustena saadav ning osutatav välisabi (välisabi vt ka *jooksevülekanded*).
- **Tulukonto** näitab tootmistegurite (kapital ja tööjõud) kasutamisega ja kasutada andmisega seotud tulusid. Vastavalt sellele jagunevad tulud kahte rühma:
 - a) *tööjõutulu*, milleks on kuni aastase töölepinguga välismaal teenitud ja Eestis välismaalastele makstud brutopalk ja tööandja tehtud sotsiaaleraldised;
 - b) *investeeringutulu*, mis kajastab üldjuhul välisinvesteeringute (otse-, portfelli- ja muude investeeringute) nõuetelt saadavaid ja kohustustelt makstavaid tulusid (intressid, dividendid jm omanikutulu). Investeeringutuluna on käsitletav ka otseinvesteeringuna kajastuv *reinvesteeringutulu* (*taasinvesteeringutulu*), mis kujutab endast investeeringu suurusel vastavat proportsionaalse osa muutust investeeringuettevõtja põhitegevusega seotud kasumis või kahjumis.

Tulukontol ei arvestata realiseeritud ja realiseerimata kursi- ja hinnavahedest tekkinud raamatupidamislikke finantstulusid ja -kulusid, kuna maksebilansis kajastatakse finantsinstrumentide liikumist nende turuhinnas. Viimane koosneb raamatupidamislikult aga soetusmaksumusel ning realiseeritavast kursi- ja/või hinnakasumist/-kahjumist.

- **Jooksevülekannete kontroll** näidatakse kõik ülejäänud majandustehingud, mis on seotud residentide kasutada oleva kogutulu kujunemisega, kuid ei sisaldu muudel jooksevkonto kirjetel. Jooksevülekanne on oma olemuselt ühepoolne, st rahaülekandele ei pea järgnema (või eelnema) kaubasaadetist või mõne teenuse osutamist ning see pole samas ka tulu tootmistegurite kasutamise eest. Jooksevülekanded on seotud tavaliselt maksude, trahvide, toetuste, finantsannetuste, pärandvara, liikmemaksude, kindlustuspreemiate ja kahjutasudega. Jooksevülekannete kirjetel kajastatakse vastukirjetena ka välisabina saadud ja osutatud teenuste ning kaupade maksumust. Jooksevülekannete konto vaatleb rahavoogusid kahes lõikes:
 - a) *valitsemissektori ülekanded*;
 - b) *muude sektorite ülekanded*.

Valitsemissektori ülekannete all mõistetakse neid summasid, mis on seotud Eesti avaliku sektori saadud ja makstud ülekannetega. Muude sektorite ülekannete koosseisus olevatel *töötajate rahaülekannete* kirjel näidatakse välisriikide töötajate (ka migrantid – isikud, kes võõrriigis elanud ja töötanud üle ühe aasta) rahasaadetised koduriiki juhul, kui neid on palganud võõrriigi ettevõtja.

- **Kapitaliülekanded** on ühepoolsed nagu jooksevülekandedki, kuid saadavad või makstavad summad ei muuda otseselt residentide kasutatavat kogutulu. Enamlevinud kapitaliülekanded on
 - a) mitmesugused maksed rahvusvahelistest fondidest infrastruktuuriobjektide ehituse finantseerimiseks;
 - b) migrantide ülekanded;

- c) mittetootmislike mittefinantsiliste immateriaalsete varade (intellektuaalomandi) soetamine ja müük (frantsiisid, müügiõigused, kaubamärgid, tööstusprotsessid jms);
- d) võlgade andeksandmine või mahakandmine.

Kapitalikonto vaatleb rahavoogusid kahes lõikes:

- a) *valitsemissektori kapitaliülekanded*;
- b) *muude sektorite kapitaliülekanded*.

- **Otseinvesteeringutena** käsitletakse Eesti maksebilansis investeeringuid, millega kaasneb investori oluline osalus, mis moodustab 10% ja enam investeeringuettevõtja aktsia- või osakapitalist⁸. Vastavalt rahvusvahelistele standarditele kajastatakse otseinvesteeringutena ka laenusuhteid ja muid rahapaigutusi ettevõtja ja temas olulist osalust omavate investorite vahel (v.a finantsvahendajad, mille puhul kajastatakse otseinvesteeringuna üksnes allutatud laenud).
 - *Otseinvesteeringuettevõtja* – ettevõtja, milles investor ehk otseinvesteeriija omab olulist osalust.
 - *Otseinvesteeriija* – investor, kes omab otseinvesteeringuettevõtjas olulist osalust.

Otseinvesteeringute konto jaguneb alljärgnevateks kirjeteks:

- a) *otseinvesteeringuettevõtjate aktsia- või osakapital*;
 - b) *reinvesteeriitud ehk taasinvesteeriitud tulu* – otseinvesteeriijale kuuluv proportsionaalne osa otseinvesteeringuettevõtja põhitegevusega seotud kasumis või -kahjumis;
 - c) *muu otseinvesteeringukapital* – otseinvesteeringuettevõtja ja otseinvesteeriija vahelised laenude, võlaväärtpaberite või kaubanduskrediidiga seotud nõuded ja kohustused.
- **Portfelliinvesteeringute** kontol kirjendatakse nõuete ja kohustuste lõikes väärtpaberiinvesteeringud, mis jaotatakse alljärgnevalt:
 - a) *omandiväärtpaber* – väärtpaberiinvesteering ettevõtte aktsia- või osakapitali, millega ei kaasne olulist osalust, st see moodustab vähem kui 10% ettevõtja aktsia- või osakapitalist;
 - b) *võlaväärtpaberid* – võlanõuet tõendavad võlakirjad ja rahaturuinstrumentid:
 - *võlakiri* – selle omaniku nõudeõigust tõendav väärtpaber, mis sisaldab laenuvõtja kohustust maksta laen kokkulepitud tähtajal laenuandjale tagasi ning tasuda intressid. Võlakiri on üldjuhul pikaajaline (lunastamistähtaeg üle ühe aasta);
 - *rahaturuinstrument* – rahaturul kaubeldav kõrge likviidsuse ning madala intressi- ja krediidiriskiga reeglina alla üheaastase lunastamistähtajaga võlakohustus.

Portfelliinvesteeringud kajastatakse maksebilansis institutsionaalsete sektorite lõikes.

- **Tuletisinstrument** on mingi finantsinstrumendi, indeksi või kaubaga seotud väärtpaber, mis võimaldab finantsriskidega kauplemist turul, s.o õigus või kohustus osta, müüa või vahetada finantsvara tulevikus kokkulepitud hulgal ja hinnaga. Enamlevinud tuletisinstrumentid on *optsioonid*, *forvardid*, *futuuriid*,

⁸Otseinvesteering on idee poolest rahapaigutus, millega kaasneb investori oluline osalus ning otsustav hääleõigus otseinvesteeringuettevõtja juhtimisel, sõltumata konkreetsest osaluse määra. Kuna selline lähenemiseviis ei taga konkreetse investeeringu ühesugust käsitlust investeeringu teinud ja selle saanud riikides, on statistikavigade vähendamiseks rahvusvaheliselt soovituslik kasutada 10%st piirmäära (*OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment, 1996*).

vahetustehingud (swap). Maksebilansis kajastatakse tuletisinstrumente institutsionaalsete sektorite lõikes, nõuded ja kohustused eraldi.

- **Muud investeeringud** on kõik ülejäänud investeeringud, mis ei ole otse- või portfelliinvesteeringud ega seotud tuletisinstrumentidega:
 - *kaubanduskrediit* – müüdud või ostetud kaupade ja teenuste eest laekumata või tasumata summad ning ettemaksud, mis kajastatakse tekkepõhiselt nii maksebilansi kui rahvusvahelise investeerimispositsiooni arvestuses;
 - *laenud* – institutsionaalsete sektorite lühi- ja pikaajalised laenusuhted, kui need ei ole seotud otseinvesteeringutega. Laenudena käsitletakse ka *kapitalirenti* ning repotehinguid;
 - *sularaha ja hoiused* – nõuetena kajastatakse residentide käsutuses olevat välissularaha ning välisriigi krediidiasutustes olevaid hoiuseid. Kohustuste poole moodustuvad mitteresidentide valduses olevad Eesti kroonid sularahana ning nende Eesti krediidiasutustes olevad hoiused;
 - *muud nõuded ja kohustused* – muud tähtjaks laekumata või tasumata summad (muu debitoorne ja kreditoorne välisvõlgnevus), mis tulenevad tekkepõhisest majandusarvestusest, samuti muud teiste kirjetega mitteseotud nõuded ja kohustused. Sellel kirjel kajastatakse ka kindlustusseltside kogutud elukindlustuspreemiate eraldised ning nende väljamaksud.
- **Reservvara** – riigi keskpanga kulla- ja välisvaluutareservid, mis moodustavad Eesti rahasüsteemis krooni kattevara. Reservvaraks loetakse üldjuhul keskpanga kõrge likviidsusega kaubeldavaid välisaktiivaid, mis näidatakse järgnevatel kirjetel:
 - a) *rahaline kuld* – kullana hoitavad reservvarad;
 - b) *SDRid* – *special drawing rights* ehk laenamise erioigus on Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) arveldusühik, mille väärtuse aluseks on neljast valuutast (USD, EUR, JPY ja GBP) koosnev korv. Igale RVFi liikmesriigile avatakse SDRi konto, mida kasutatakse laenutehingute ja mitmesuguste muude sellega seotud operatsioonide läbiviimiseks liikmesriigi ja RVFi vahel;
 - c) *Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) reservpositsioon* – laenu iseloomuga, liikmesriigile vajadusel kättesaadav sissemakse RVFi;
 - d) *välisvaluuta* – välisvaluuta või sellega võrdväärsed reservvarad: välissularaha ja valuutahoiused, omandiväärtpaberid, võlakirjad ja rahaturuinstrumentid ning tuletisinstrumentid;
 - e) *muud nõuded* – muud likviidsed välisaktiivad (ka tuletisinstrumentid).

MAKSEBILANSI KOOSTAMISE SÜSTEEM

Maksebilansi koostamise maailmapraktikas on kasutusel kolm põhimõtteliselt erinevat süsteemi või nende kombinatsiooni:

- **küsitluste süsteem** (*survey system, transaction-based system*);
- **rahavoogude süsteem** (*settlements system, cash-based system*);
- **administratiivne süsteem** (*administrative system*).

Küsitluste süsteem põhineb teabel, mis on kogutud erinevate statistiliste küsitlusvormide ja uuringute abil. Lähtuvalt vajadusest, uuritavast valdkonnast ning konkreetse riigi iseärasustest kasutatakse nii väljavõttelisi kui ka kõikseid vaatlusi. Küsitlusvormid järgivad oma ülesehituselt kas maksebilansi või finantsaruannete struktuuri ja raamatupidamisarvestuse põhimõtteid. Küsitluste süsteemi eelis on selle paindlikkus, kuid teisest küljest

raskendab statistiliste vaatluste läbiviimist nende kõrge hind, madal vastamismäär ning madal operatiivsus. Küsitluste süsteemi edukamate kasutajate hulka kuuluvad angloameerika riigid: Austraalia, Uus-Meremaa, Ühendkuningriik, Iirimaa, Ameerika Ühendriigid ja Kanada.

Rahavoogude süsteem tugineb residentsete pankade kaudu sooritatavate rahvusvaheliste maksete kogumisele, kodeerimisele ja töötlemisele. Vastavalt tehingu kirjeldusele antakse sooritatud maksetele või laekumistele kas kliendi, krediidasutuse või keskpanga poolt tehingukoodid, mis vastavad maksebilansi struktuurile. Rahavoogude süsteem võimaldab koguda üksikasjalikku ja operatiivset teavet, kuid on samas piiratud: rahavoogudes ei kajastu tekkepõhine arvestus, sageli puudub tehingu kirjeldus või maksebilansikood, esineb tasaarveldusi ning rahavood ei võimalda ka positsioonide kalkuleerimist. Puhast rahavoogude süsteemi hakkab enamikus mandri-Euroopa riikides välja tõrjuma kombineeritud süsteem.

Administratiivne süsteem kasutab infoallikana erinevate ametkondade poolt juba eelnevalt kogutud andmeid. Sellise süsteemi kasutamine eeldab avaliku sektori täielikku kontrolli välistehingute üle. Riike, mille maksebilanss põhineb üksnes administratiivsel teabel, on vähe, kuid suuremal või vähemal määral kasutatakse seda lisaks küsitluste ja rahavoogude süsteemile peaaegu kõigis maades. Administratiivse süsteemi suur puudus on nõrk kontroll andmete kvaliteedi üle.

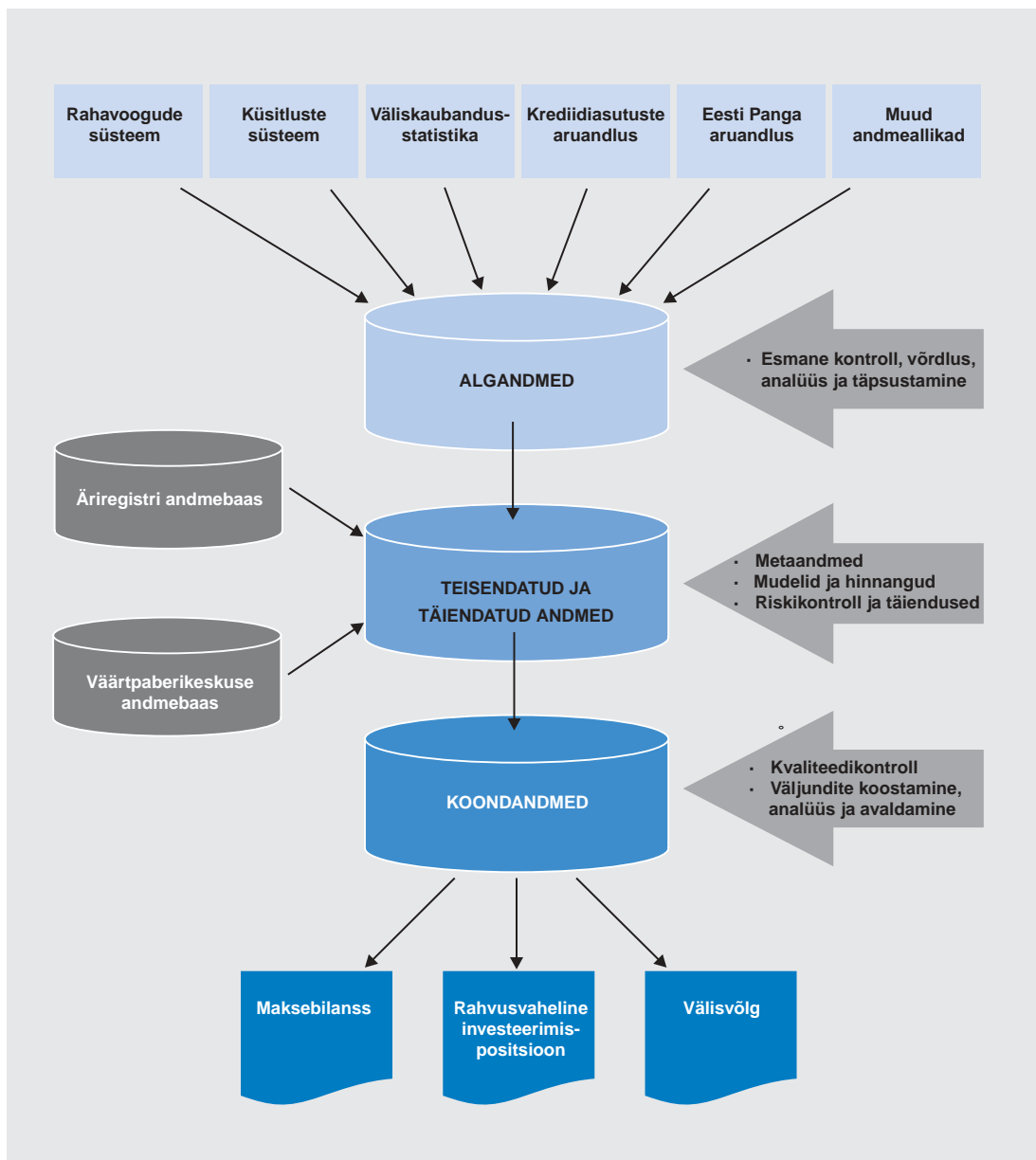
MAKSEBILANSI KOOSTAMINE EESTIS

Eesti alustas riigi maksebilansi koostamist 1992. aastal. Tolleaegse pangandussüsteemi nõrkuse tõttu võeti kasutusele küsitluste süsteem. Kuna see ei ole pidevalt muutuv majanduskeskkonnas küllalt paindlik, uuriti võimalusi maksebilansi koostamiseks rahavoogude alusel. Rahavoogude süsteem lisandus küsitluste süsteemile 1994. aastal. Seoses 1996. aastal alustatud rahvusvahelise investeerimispositsiooni koostamisega on üha tähtsamaks muutunud küsitlusvormid. Nende eelis on eelkõige võimalus koguda tekkepõhiseid andmeid ja muid näitajaid, mis rahavoogudes ei kajastu (nt kaubanduskrediit, reinvesteeritud tulu).

Tänaseks on Eestis välja kujunenud oma maksebilansi koostamise *kombineeritud süsteem*. Kaks paralleelselt toimivat andmebaasi täiendavad teineteist ning lihtsustavad vigade avastamist. Nende sidumine administratiivse teabega tagab ühtlasi koostatavate dokumentide (maksebilanss, rahvusvaheline investeerimispositsioon ja välisvõlg) parema kvaliteedi, mis on avatud ning madala kontsentreeritusega majandusruumi tingimustes tavaliselt raskendatud (vt joonis 3.1)

Maksebilansi ja välissektori muu kvartaalse statistika puhul on väga oluline küsitluste süsteem, mida täiendab rahavoogude abil kogutav teave. Kuiste maksebilansside koostamisel kasutatakse lisaks keskpanga, krediidasutuste ja valitsemissektori kuistele aruannetele rahavoogude süsteemi, mida täiendatakse mitmesuguste ökonomeetriliste mudelite abil. Kuist maksebilansi kiirhinnangut, mille avaldamine tuleneb Euroopa Liidu nõuetest, hakati avaldama alates 2002. aastast.

Praegu kasutatakse kümmet erinevat küsitlusvormi, mille abil kogutakse kvartaalset teavet enam kui 3200 ettevõtjalt. Kvartaalne rahavoogude süsteem hõlmab ligi 100 000 maksebilansi koostamise aspektist olulist tehingut, mille kohta teave saabub nn avatud süsteemi (*open system*) kaudu: keskpanga jõuab maksedokumentidel teave vaid tehingute ühe poole – deebet või krediti – kohta. Edastatakse ainult pangaklientide maksed. Pangandussektori tehingud kirjendatakse maksebilansis pangabilansside, kasumiaruannete jt finantsaruannete alusel.

Joonis 3.1. Maksebilansi koostamise süsteem

Lisaks eeltoodud põhiallikatele kogutakse teavet ka paljudest muudest kanalitest: ametlik väliskaubandusstatistika, Eesti väärtpaberite keskregister, Finantsinspeksioon, Statistikaameti küsitlused, Justiitsministeeriumi Registrikeskus, Eesti Panga raamatupidamisregistrid, avaliku sektori asutused jne. Lisaks olemasolevale teabele korraldatakse ka statistilisi vaatlusi, antakse hinnanguid ning kasutatakse ökonomeetrilisi võtteid. Maksebilansistatistika koostamiseks kasutatavatest infoallikatest annab ülevaate tabel 3.2.

Tabel 3.2. Maksebilansi koostamiseks kasutatava alg- ja koondandmete ulatus ja nende laekumise sagedus

Aruande nimi	Sihtrühm / aruande sisu	Sagedus	Tähtaeg pärast aruande-perioodi	Valimi suurus / andme-allikate arv
KÜSITLUSTE SÜSTEEM				
Vorm 2	Välisosalusega äriühingud	kvartal	20 päeva	1640
Vorm 3	Välisosalusega veondusäriühingud	kvartal	20 päeva	223
Vorm 4	Välisosalusega veondusäriühingud	kvartal	20 päeva	165
Vorm 5	Investeeringufondid (fondivalitsejad)	kvartal	20 päeva	43
Vorm 6	Välisosalusega äriühingud	kvartal	20 päeva	1080
Vorm 7	Välismaajandustegevusega välisosalusega äriühingud	kvartal	20 päeva	52
Vorm 9	Kindlustusseltsid ja -vahendajad	kvartal	20 päeva	19
Vorm 10	Muud finantsvahendajad	kvartal	20 päeva	27
RAHAVOOGUDE SÜSTEEM				
Rahavoogude süsteemi aruandlus vastavalt rahvusvaheliste maksete deklareerimise korrale	Krediitiasutustes deklareeritud rahvusvahelised laekunud maksed	15 päeva	7 päeva	10
	Krediitiasutustes deklareeritud rahvusvahelised lähetatud maksed	15 päeva	21 päeva	10
	Rahvusvaheliste maksete koondaruanne	kuu	7 päeva	10
ADMINISTRATIIVNE TEAVE				
KREDIIDIASUTUSED				
Ressursside jääkide aruanne	Krediitiasutustes hoiustatud vahendite ja krediitiasutuste saadud laenude andmed residentsuse ja muude iseloomustavate üksikasjade lõikes	kuu	5 päeva	10
Laenude jääkide aruanne	Krediitiasutuste välja antud laenud residentsuse ja muude iseloomustavate üksikasjade lõikes	kuu	5 päeva	10
Kasumiaruanne	Krediitiasutuste tulude-kulude jaotus residentsuse lõikes	kvartal	10 päeva	10
Mitteresidentidele müüdnud ja neilt ostetud teenused	Krediitiasutuste valitud tulu-kulu kirjete laiendatud esitus mitteresidentide osas	kvartal	10 päeva	10
Väärtpaberite aruanne	Krediitiasutuste väärtpaberiporfelli detailne aruanne residentsuse lõikes	kuu	5 päeva	10
Bilansivälise kirjete aruanne	Krediitiasutuste bilansivälise tegevuse aruanne	kvartal	7 päeva	10
Varahalduse ja investeerimisteenuste aruanne	Krediitiasutuste varahalduse ja investeerimistevõimega seotud aruanne	kvartal	7 päeva	10
Tehinguliste finantsvoogude aruanne	Krediitiasutuste tehtud tehingud mitteresidentidega peamiste bilansikirjete lõikes	kvartal	10 päeva	10
EESTI PANK				
Eesti Panga maksebilansi aruanne	Raamatupidamisosakonna aruanne Eesti Panga bilansikirjete mitteresidentidega seotud jääkide, nende muutuste ning kasumiaruannete mitteresidentidega seotud kirjete muutuste kohta	kuu	5 päeva	1
STATISTIKAAMET				
Ametlik väliskaubandus-statistika	Tolliameti tollideklaratsioonide töödeldud, täiendatud ja grupeeritud andmed tolliprotseduuride kaupa erinevate tunnuste järgi;	kuu	56 päeva	1
	Ühendusesisese kaubavahetuse aruanne INTRASTAT			
Reisikorraldajate aruanne	Reisifirmade eksport-import (sh reisijateveoteenuste vahendamine); vastuvõetud ja lähetatud turistid riikide lõikes	kvartal	2 kuud	1

Aruande nimi	Sihtrühm / aruande sisu	Sagedus	Tähtaeg pärast aruande-perioodi	Valimi suurus / andme-allikate arv
Majutusasutuste aruanne	Andmed majutusasutustes teenindatud turistide arvu ja käibe kohta	kvartal	2 kuud	1
JUSTIITSMINISTERIUMI REGISTRITE JA INFOSÜSTEEMIDE KESKUS				
Äriregistri, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri andmekogu	Andmed Eestis registreeritud juriidiliste isikute ja nende omanike kohta	kuu	1 kuu	1
Kinnistusraamatu registri andmekogu	Mitteresidentidega seotud kinnisvaratehingute statistika	aasta	kokkuleppel	1
EESTI VÄÄRTPABERIKESKUS				
Väärtpaberite keskregistri andmebaas	EVKs registreeritud väärtpaberiemissioonide statistika	kuu	10 päeva	1
PIIRIVALVEAMET				
Piiriületusstatistika	Aruanne Eesti piiri ületanud inimeste kohta nende kodakondsuse lõikes	kuu	25 päeva	1
VÄLISMINISTERIUM				
Välisriikides asuvate diplomaatiliste teenistuste statistika	Andmed Eesti välislaenu- ja välisvarade ning finantstulude, tulude ja varade kohta	kvartal	1 kuu	1
MAKSU- JA TOLLIAMET				
Maksustatistika	Andmed mitteresidentidelt Eestis kinnipeetud maksude ja residentidelt välismaal kinnipeetud maksude kohta	aasta	vastavalt vajadusele	1
TALLINNA LINNAKANTSELEI				
Välisvarade ja -kohustuste aruanne	Tallinna linna välislaenu- ja välisvarade ning finantstulude-kulude aruanne	kvartal	1 kuu	1
RAHANDUSMINISTERIUM				
Välislaenu aruanne	Riiklike laenu kasutamise ja teenindamise aruanne	kuu	10 päeva	1
Välisvarade aruanne	Riigikassa varade jäägi ja perioodi muutuste aruanne	kuu	1 kuu	1
Välisabi aruanne	Euroopa struktuurifondidest Eestile osutatud välisabi aruanne	kuu	1 kuu	1
MUUD				
Avatud Eesti Fond, Migratsioonifond, Autorite Ühing, Töötukassa, Haigekassa, Maa-amet jne				5-10

Eelkirjeldatud kombineeritud süsteemi (rahavood + küsitlused + administratiivsed allikad) on hakanud kasutama lisaks Eestile ka mitme teise riigi keskpangad (sh Läti, Leedu, Rootsi, Tšehhi), kusjuures kõnealune mudel on viimasel ajal Euroopa Liidu institutsioonide heakskiidul populaarsust kogunud ka muudes Euroopa riikides, kus kasutati seni teabekanalina üksnes range kapitalikontrolli ajal ülesehitatud rahavoogude süsteemi.

Maksebilansistatistika koostamise õiguslikud alused

Vastavalt **Eesti Panga seaduse** paragrahvi 2 lõikele 8 vastutab Eesti Pank riigi maksebilansi koostamise eest, mis on seaduse kohaselt üks tema põhiülesandeid.

Sama seaduse paragrahv 34 käsitleb maksebilansi koostamist, mis annab keskpangale õiguse saada tasuta Eesti maksebilansi koostamiseks vajalikke andmeid kõigilt riigi- ja omavalitsusorganitelt ning Eesti territooriumil asuvatelt välismajandustehinguid sooritavatelt juriidilistelt isikutelt.

Lisaks Eesti Panga seadusele sätestab maksebilansi koostamist ka **riikliku statistika seadus**, mille paragrahvi 4 lõike 2 alusel on Eesti Pank maksebilansistatistika koostamise osas Statistikaameti kõrval

teine riiklike statistiliste vaatluste põhikorraldaja. Eesti Pangale ning andmeesitajatele laienevad kõik riikliku statistika seadusest tulenevad sätted, mis on seotud vaatluste korraldamise, andmete esitamise kohustuse, andmekaitse, andmete avaldamise ning poolte vastutusega.

Eesti krediidiasutuste maksebilansialast aruandlust reguleerivad vastavad Eesti Panga presidendi määrused.

Andmete konfidentsiaalsus

Kehtiva õiguskorra kohaselt tagab Eesti Pank kõigi maksebilansitehingutega seotud üksikandmete täieliku organisatsioonilise, infotehnoloogilise ning füüsilise kaitse. Kõiki andmeid kasutatakse üksnes statistilistel eesmärkidel ning need avaldatakse ainult agregeeritud kujul, identifitseerimist võimaldavate tunnusteta.

Avalikustamine ja korrigeerimispoliitika

Statistiliste andmete avalikustamisel järgitakse **Rahvusvahelise Valuutafondi andmelevi eristandardit** (*Special Data Dissemination Standard; SDDS*), millega Eesti ühines 1998. aasta oktoobris. Standardiga on statistikakategooriate lõikes kehtestatud miinimumnõuded andmete sisu, avaldamise perioodilisuse ning tähtaegade kohta.

- **Andmelevi.** 2006.-2007. aasta maksebilansistatistika koos pressiteadete, analüüside ja statistiliste tabelitega avaldatakse Eesti Panga koduleheküljel (<http://www.eestipank.info>) kell 12.00 tabelis 3.3 toodud kuupäevadel.
- **Korrigeerimispoliitika.** Vastavalt täiendava teabe laekumisele ja meetoodilistele muudatustele korrigeeritakse eelnevate perioodide andmeid alljärgnevalt:
 - a) *regulaarne korrigeerimine* – tabelis 3.3 toodud tähtaegadel avaldatavad andmed on esialgsed ning neid korrigeeritakse järgmise perioodi esialgse statistika avaldamisel. Korrigeeritud aastaandmed avaldatakse üldjuhul järgneva aasta esimese kvartali statistika avaldamisel ning neid loetakse lõplikeks;
 - b) *erakorraline korrigeerimine* – erandjuhtudel, oluliste vigade ilmnemisel või meetoodikamuutuste tagajärjel tekkinud võrreldamatuse kõrvaldamiseks korrigeeritakse andmeid tagasiulatuvalt kaugemale kui üks aasta, millest teavitatakse avalikkust vastava viitega.
- **Arvestusühik ja konverteerimine.** Maksebilansi ja rahvusvahelise investeerimispositsiooni arvestusühik on Eesti kroon (EEK). Muudes valuutades (USD, EUR) avaldatud statistika puhul on konverteerimise aluseks
 - *maksebilansi kiirhinnangu* korral vastava välisvaluuta antud kuu keskmine vahetuskurs Eest krooni suhtes;
 - *kvartali maksebilansi* korral vastava välisvaluuta kvartali keskmine vahetuskurs Eest krooni suhtes;
 - *aasta maksebilansi* korral nelja kvartali keskmised vahetuskursid (st aastabilanss on välisvaluutasse konverteeritud kvartalibilansside summa);
 - *investeerimispositsiooni* korral vahetuskurs positsiooni koostamise kuupäeval või lähimal sellele kuupäevale eelnenud pangapäeval.
- Ümardamine. Ümardamise tõttu ei võrdu allkirjete liitmise tulemus alati koondkirje summaarse näitavuga.

Tabel 3.3. Andmete avaldamise ajakava

Maksebilansi kiirhinnang			
Aasta 2006		Aasta 2007	
Jaanuar	15.03.06	Jaanuar	14.03.07
Veebruar	11.04.06	Veebruar	13.04.07
Märts	16.05.06	Märts	15.05.07
Aprill	12.06.06	Aprill	12.06.07
Mai	13.07.06	Mai	12.07.07
Juuni	14.08.06	Juuni	13.08.07
Juuli	12.09.06	Juuli	12.09.07
August	13.10.06	August	12.10.07
September	13.11.06	September	09.11.07
Oktoober	13.12.06	Oktoober	12.12.07
November	16.01.07	November	Jaanuar 2008
Detsember	12.02.07	Detsember	Veebruar 2008
Kvartaalne maksebilanss			
Aasta 2006		Aasta 2007	
I kvartal	26.06.06	I kvartal	26.06.07
II kvartal	25.09.06	II kvartal	24.09.07
III kvartal	27.12.06	III kvartal	27.12.07
IV kvartal	26.03.07	IV kvartal	Märts 2008
Rahvusvaheline investeerimispositsioon			
Aasta 2006		Aasta 2007	
Seisuga 31.03.06	26.06.06	Seisuga 31.03.07	26.06.07
Seisuga 30.06.06	25.09.06	Seisuga 30.06.07	24.09.07
Seisuga 30.09.06	27.12.06	Seisuga 30.09.07	27.12.07
Seisuga 31.12.06	26.03.07	Seisuga 31.12.07	Märts 2008
Välisvõlg			
Aasta 2006		Aasta 2007	
Seisuga 31.03.06	26.06.06	Seisuga 31.03.07	26.06.07
Seisuga 30.06.06	25.09.06	Seisuga 30.06.07	24.09.07
Seisuga 30.09.06	27.12.06	Seisuga 30.09.07	27.12.07
Seisuga 31.12.06	26.03.07	Seisuga 31.12.07	Märts 2008
Avaldamiskalender			
Aasta 2007	30.09.06	Aasta 2008	30.09.07